T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİNLER TARİHİ BİLİM DALI

JAPONYA'DA BİR YENİ DİNİ HAREKET: AUM SHİNRİKYO

Yüksek Lisans Tezi

ZEYNEP KAPTAN

İstanbul, 2021

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİNLER TARİHİ BİLİM DALI

JAPONYA'DA BİR YENİ DİNİ HAREKET: AUM SHİNRİKYO

Yüksek Lisans Tezi

ZEYNEP KAPTAN

Danışman: PROF. DR. İSMAİL TAŞPINAR

İstanbul, 2021

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı : Zeynep Kaptan

Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri

Programı : Dinler Tarihi

Tez Danışmanı : Prof. Dr. İsmail Taşpınar

Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans- Ocak 2021

Anahtar Kelimeler : Aum Shinrikyo, Asahara Shoko, Japonya, Yeni Dini Hareketler, Budizm, Terörizm

ÖZET

JAPONYA'DA BİR YENİ DİNİ HAREKET: AUM SHİNRİKYO

Aum Shinrikyo (Şinrikyo), Japonya'da son zamanlarda ortaya çıkan yeni dini hareketlerden biridir. Başlangıçta sadece bireysel kurtuluşa önem vererek yoga merkezli faaliyetlerini sürdüren Aum, daha sonra lideri Asahara Shoko'nun farklı dönemlerde farklı din ve kültürlerden öğretiler benimsemesi sonucu senkretik bir hareket halini almıştır. Bu sebeple hareketin temel öğretileri sırası ile Hinayana, Mahayana ve Tantra-Vajrayana öğretileri çerçevesinde şekillenmiştir. Ayrıca Aum'un öğretilerini ve dünya görüşünü etkilemiş olan apokaliptik inanç unsuru da hareket içerisinde önemli bir yere sahiptir. Ancak Aum Shinrikyo'yu diğer yeni dini hareketlerden farklı kılan ve dünya genelinde tanınmış olmasını sağlayan asıl sebep öğretileri değil, 1995 yılında Tokyo metrosunda gerçekleştirmiş olduğu sarin gazı saldırısı olmuştur. Aum Shinrikyo'nun Tokyo metro saldırısı, Japonya'da din algısı ve dinlerin konumu açısından adeta bir dönüm noktası haline gelmiştir. Bu çalışma; küçük bir yoga grubu olarak ortaya çıkan Aum Shinrikyo'nun, terörist bir gruba dönüşme sürecini ele almayı hedeflemektedir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname	: Zeynep Kaptan
Field	: Philosophy and Religious Sciences
Programme	: History of Religions
Supervisor	: Professor İsmail Taşpınar
Degree Awarded and Date	: Master-January 2021
Keywords	: Aum Shinrikyo, Asahara Shoko, Japan, New Religious Movements, Buddhism, Terrorism

ABSTRACT

A NEW RELIGIOUS MOVEMENT IN JAPAN: AUM SHINRIKYO

Aum Shinrikyo is one of the new religious movements in Japan. Initially, Aum continued its yoga-centered activities with emphasis on individual salvation, and later became a syncretic movement as its leader Asahara Shoko adopted teachings from different religions and cultures at different times. For this reason, the main teachings of the movement were shaped within the framework of the teachings of Hinayana, Mahayana and Tantra-Vajrayana, respectively. In addition, the apocalyptic belief element, which has influenced Aum's teachings and worldview, has an important place in the movement. However, what makes Aum Shinrikyo different from other new religious movements and makes it known worldwide is not the teachings but the sarin gas attack on the Tokyo subway in 1995. Aum Shinrikyo's attack on the Tokyo subway has been a turning point in terms of the perception of religion and the position of religions in Japan. This study aims to deal with the process which turns Aum Shinrikyo from a small yoga group into a terrorist one.

ÖNSÖZ

Japonya'da 19. yüzyıldan itibaren yaşanan siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmelere paralel olarak pek çok yeni dini hareket ortaya çıkmıştır. Aum Shinrikyo hareketi de son zamanlarda Japonya'da ortaya çıkan yeni dini hareketlerden biridir. Küçük bir yoga grubu olarak ortaya çıkan Aum Shinrikyo hareketi, gerçekleştirdiği şiddet eylemleri sonucu dünya genelinde tanınır hale gelmiştir. Aum Shinrikyo sonrası çağdaş Japonya'da toplumun dine bakış açısı önemli ölçüde değişmiştir. Hareket lideri Asahara Shoko, amaçları doğrultusunda farklı geleneklerden öğretiler benimseyerek şiddet eylemlerine meşruiyet temeli oluşturmaya çalışmıştır.

Bu çalışma, Aum Shinrikyo hareketini şiddet eylemleri gerçekleştiren terörist bir gruba dönüştüren sebepleri ve temellendirmeleri ortaya koymayı amaçlamıştır. Aum hareketinin incelenmesi ile Aum benzeri oluşumların daha iyi anlaşılması hedeflenmiştir.

Bu araştırma sürecinin her aşamasında bana yardımcı olan ve görüşleri ile tezimin şekillenmesini sağlayan danışman hocam Prof. Dr. İsmail Taşpınar'a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca kıymetli yorumları ile katkıda bulunan jüri üyeleri Prof. Dr. Aydın Topaloğlu ve Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk Araz'a minnetlerimi sunarım. Aynı zamanda özellikle literatür açısından önemli katkıları bulunan Dr. Öğr. Üyesi Naoki Yamamoto hocama, kaynak ve çalışma ortamı sunan İSAM kütüphanesine, maddi ve manevi olarak her zaman yanımda bulunan değerli arkadaşlarım Hayriye Özlem Sürer'e, Sümeyra Yılmaz'a, Semiha Kar'a, Sema Okumuş'a, Elif Acar'a, Ayşe Nur Kök'e ve Kadriye Şahin'e teşekkür ederim. Son olarak beni hayatım boyunca destekleyen ve bana her zaman güvenen aileme içten şükranlarımı arz ederim.

Zeynep KAPTAN

Üsküdar-2021

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZET i

ABSTRACT ii

ÖNSÖZ iii

İÇİNDEKİLER iv

KISALTMALAR vii

GİRİŞ 1

I. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE AMACI 1

II. METOT VE KAYNAKLAR 4

BİRİNCİ BÖLÜM

JAPONYA'DA DİN

I. JAPONLARA GÖRE DİN KAVRAMI 7

II. 'KAMİ'LER DİYARI JAPONYA 11

III. JAPONYA'DA BUDİZM VE HIRİSTİYANLIK 14

IV. II. DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİ JAPONYA'DA DİNİ DURUM 22

V. ÇAĞDAŞ JAPONYA'DA DİN VE YENİ DİNİ HAREKETLER 24

A. Çağdaş Japonya'da Din 24

B. Japonya'da Ortaya Çıkan Yeni Dini Hareketler 26

İKİNCİ BÖLÜM

AUM SHİNRİKYO HAREKETİ

I. AUM SHİNRİKYO HAREKETİNİN KURUCUSU: ASAHARA SHOKO 34

A. Hayatı 34

B. Asahara ve Agonshu Hareketi ile İrtibatı 38

C. Eserleri 40

II. BİR YENİ DİNİ HAREKET OLARAK AUM SHİNRİKYO 42

A. Öğretileri 42

1. Teolojik Görüşleri 44

2. Kötü Karmadan Kurtuluş 45

3. Kundalini 45

4. Satori Doktrini 45

5. Gedatsu 47

6. Apokaliptik İnanç ve Shambhala Krallığı 47

B. İbadetleri 50

C. Hareket Yapılanması 52

D. Finansal Kaynakları 54

E. Aum ve Bilim 55

F. Yurtdışı Teşkilatlanması 56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AUM SHİNRİKYO VE JAPON TOPLUMU

I. AUM HAREKETİ VE MEDYA 60

A. Japonya'da Manga ve Animenin Yeri 62

B. Aum'un Manga ve Anime ile Bağlantısı 64

***1. Uchu senkan Yamato* (Uzay Savaş Gemisi Yamato)** 66

***2. Kaze no Tani no Naushika* (Rüzgârlı Vadi)** 66

II. BİR SUÇ ÖRGÜTÜ OLARAK AUM SHİNRİKYO 67

A. Kendi Üyelerine Karşı Gerçekleştirdiği Şiddet ve Cinayet Olayları 68

B. Kimyasal ve Biyolojik Saldırılar 70

III. 1995'TEN SONRA AUM SHİNRİKYO 72

A. Aleph 73

B. Hikari no Wa (Gökkuşağı Işık Çemberi) 74

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AUM SHİNRİKYO HAREKETİNE YÖNELTİLEN ELEŞTİRİLER

I. AUM SHİNRİKYO'YA YÖNELİK ELEŞTİRİLER 78

A. Harekete İçeriden Yapılan Eleştiriler 80

B. Harekete Dışarıdan Yapılan Eleştiriler 82

1. Aum Shinrikyo Mağdurları Topluluğu (Aum Shinrikyo Higaisha no Kai) . 82

2. Japonya'daki Diğer Dini Gruplar Tarafından Aum Hareketine Getirilen Eleştiriler 84

SONUÇ 88

EKLER 90

BİBLİYOGRAFYA 113

KISALTMALAR

Aum:	: Aum Shinrikyo
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
M.Ü.	: Marmara Üniversitesi
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
v.b.	: Ve Benzeri
v.d.	: Ve Devamı
Vol.	: Volume

GİRİŞ

I. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE AMACI

Japonya'nın yerel dini olarak kabul edilen Şintoizm, uzun süre Japonların inandığı tek din olarak varlığını sürdürmüştür. Ancak daha sonra Çin ve Kore üzerinden ülkeye Budizm ve Konfüçyanizm inançları girmiştir. Budizm'in etkisini arttırması ile zamanla Şintoizm ve Budizm bağdaştırılmış ve bu anlayış "Şinto doğ, Budist öl" ifadesinin ortaya çıkmasına olanak sağlamıştır.

Ülkede Budizm etkisinin fazla olmasına rağmen 1945 yılına kadar imparator, Güneş Tanrıçası Amaterasu'nun varisi olarak görülmüş ve Şintoizm, devlet dini olarak kabul edilmiştir. II. Dünya Savaşı'ndan sonra işgal kuvvetlerinin dayatması ile imparator kutsallığından feragat etmiş ve Şintoizm devlet dini olmaktan çıkmıştır. Bunun bir sonucu olarak da ülkeye dini özgürlük getirilmiş ve tüm dinlere aynı haklar tanınmıştır. Bu süreci, ilerleyen zamanlarda ülkenin ekonomik açıdan gelişmesi sonucu maddi olarak tatmin olan Japon halkının manevi boşluğa düşüp dinsel arayışlara girmesi izlemiştir. Devlet tarafından dini özgürlük tanınan bir ortamda insanların manevi arayışlar içerişinde olması, birçok farklı yeni dini hareketin doğmasına neden olmuştur. Şüphesiz ki bunlardan en çok bilineni ve yankı uyandıranı, 1995 yılındaki Tokyo sarin gazı saldırısı ile meşhur olan Aum Shinrikyo'dur.

Aum Shinrikyo, başlangıçta yoga uygulamaları yapan küçük bir grup iken; ilerleyen zamanlarda kimyasal saldırılar düzenleyerek terörist bir grup haline gelen bir yeni dini harekettir. Hareketin kurucusu doğuştan görme problemi yaşayan Asahara Shoko'dur. Asıl ismi Matsumoto Chizuo olan Asahara, kendi dini hareketini kurmadan önce Japonya merkezli diğer bir yeni dini hareket olan Agonshu'nun öğretilerini benimsemiştir. Bu dönemde içinde bulunduğu dini grup vasıtası ile ilk dönem Budist metinlerine, yoga uygulamalarına ve ezoterik Budizm'e ilgi duymuştur. Zamanla birtakım olağanüstü güçler sergilemesi sonucu kendisine takipçi bulan Asahara, kendi topluluğunu oluşturmaya başlamıştır. Tokyo'da 1995 yılında gerçekleştirilen sarin gazı terör

saldırısına kadar geçen yaklaşık 10 yıllık bir süreçte, Asahara birçok farklı kültür ve dinden öğeleri birleştirerek öğretilerini oluşturmaya çalışmıştır.

Aum Shinrikyo, ilk zamanlarda bireysel kurtuluşu önemseyen yoga odaklı bir yaklaşım izlerken daha sonra diğer insanların da kurtuluşunun önemsendiği Mahayana Budizmi'ne doğru yönelmiştir. Asahara'nın bir dönem parti kurarak meclise girme çabaları, toplum tarafından destek bulamaması sebebi ile boşa çıkmıştır. Daha sonra siyasetten vazgeçerek öğretilerini, Tantra-Vajrayana etrafında şekillendirmiştir. Asahara; bilime büyük önem vermiş, grubun gerçekleştirdiği yoga gibi dinsel uygulamaların doğruluğunu bilimsel olarak kanıtlamaya çalışmıştır. Bir dönem astroloji ile ilgilenen Asahara, Vahiy Kitabı'na ve ünlü Fransız kâhin Nostradamus'un kehanetlerine dayanarak kendisi de geleceğe yönelik bazı kehanetlerde bulunmuştur. Yaklaşmakta olan büyük felakete dair takipçilerini uyarmış ve kurtuluşun Aum Shinrikyo hareketine girmekte olduğunu savunmuştur.

Aum Shinrikyo hareketi, cinayetten kimyasal saldırılara kadar pek çok farklı suçtan sorumlu tutulmaktadır. 1995 yılında Tokyo metrosunda gerçekleştirilen sarin gazı saldırısından sonra grup lideri Asahara ve önemli birkaç kişi tutuklanmıştır. 2000'li yılların başlarında Aum'un yeni liderleri, kendilerini Asahara'nın manevi liderliğinden ayırdıktan sonra grup ismini Aleph olarak değiştirmişlerdir. 21. yüzyılın başında grubun 1.500'den fazla üyesi bulunmaktadır. Ancak 2007 yılına gelindiğinde Asahara'nın varisi olan Joyu Fumihiro; bir grup üye ile beraber Aleph'i terk edip, Hikari no Wa (Gökkuşağı Işık Çemberi) isimli yeni bir dini organizasyon kurmuştur. Tokyo gaz saldırısı ardından yani Aum sonrası dönemde, Japon halkı tarafından başta Budizm olmak üzere genel anlamda yeni dini hareketlere şüphe ile yaklaşılmaya başlanmıştır.

Bu çalışmanın amacı, başlangıçta küçük bir yoga grubu olarak ortaya çıkan Aum Shinrikyo hareketinin, kimyasal saldırılar düzenleyen terörist bir gruba dönüşmesine sebep olan faktörleri ortaya koymaktır. Bunu yaparken hareketin kurucusu olan Asahara Shoko'nun hayatı, öğretileri gibi içsel faktörler ile çağdaş Japonya'nın toplumsal durumundan kaynaklı dış etkenler de ele alınmıştır. Aum Shinrikyo hareketi, gerçekleştirmiş olduğu terör eylemleri sebebi ile dünya genelinde birçok akademik araştırmaya konu olmuştur. Ancak Türkiye'de bu konuyu ele alan kapsamlı bir çalışma

bulunmamaktadır. Bahsi geçen hareketin farklı Asya dini geleneklerinden oluşan senkretik bir grup olması sebebi ile çalışmamızın Türkiye'deki Uzak Doğu dinleri ve yeni dini hareketler çalışmalarına katkıda bulunması beklenmektedir. Ayrıca konumuzun önemli bir kısmını teşkil etmesinden dolayı din ve terör alanında yapılan çalışmalara da yön vermesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın birinci bölümünde, Aum Shinrikyo hareketinin daha iyi anlaşılması amacı ile ortaya çıktığı Japon toplumunun din algısına değinilmiştir. Ardından Japonya'nın ilkel dini kabul edilen Şintoizm'den başlayarak yeni dini hareketlerin ortaya çıktığı döneme kadar geçen sürede Japonya'daki dini durum tarihsel olarak ele alınmıştır. Bu kısımda ağırlıklı olarak, Japonya'daki en yaygın dinler olan Şintoizm ve Budizm üzerinde durulmuştur. Bölümün sonunda ise Japonya'da ortaya çıkan yeni dini hareketler incelenmiştir. Bu bölümün amacı, Japonya'daki din algısını ve Japonya'da dinin tarihsel sürecini ele alarak Aum Shinrikyo hareketinin ortaya çıkmasına yol açan şartları değerlendirebilmektir.

Tezin ikinci bölümünde ise ilk olarak Aum Shinrikyo hareketinin kurucusu olan Asahara Shoko'nun hayatı ele alınmıştır. Ardından Aum Shinrikyo hareketinin dini bir organizasyon olarak incelenmesi amacı ile Aum'un öğretilerine, ibadetlerine, bilim ile olan ilişkisine, finansal kaynaklarına, hareket yapılanmasına ve yurtdışı faaliyetlerine değinilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü, Aum Shinrikyo'nun Japon toplumuna etkisini değerlendirmektir. Japonya'da medyanın yeni dini hareketler açısından önemli bir unsur olması ve Aum'un da medyayı aktif bir şekilde kullanmış olması sebebi ile bölümün ilk kısmında, Aum örnek gösterilerek yeni dini hareketler ve medya ilişkisine değinilmiştir. Ayrıca şiddet eylemlerinin hareket içerisinde önemli bir yer edinmesi sebebi ile Aum Shinrikyo'nun gerçekleştirdiği saldırılar ve suçlar genel hatları itibari ile incelenmiştir. Bölümün son kısmında ise Aum Shinrikyo'dan ayrılarak ortaya çıkan yeni dini hareketler incelenerek organizasyonun günümüzde geldiği nokta ortaya konulmuştur.

Tezin dördüncü bölümünde, Aum Shinrikyo hareketine yöneltilen eleştiriler ele alınmıştır. Son olarak ekler kısmında; Aum hareketi ile alakalı olayların kronolojik sıralaması, bazı görseller ve Haruki Murakami'nin *Underground* (Metro) adlı eserinde

yer alan iki Aum üyesi ile yapılan röportaja yer verilmiştir. Röportajlardan biri, eski bir Aum üyesine ait iken diğeri hala hareket içerisinde olan bir kişiye aittir. Böylece harekete yönelik iki farklı bakış açısı gösterilmeye çalışılmıştır.

II. METOT VE KAYNAKLAR

Bu çalışmada; Aum Shinrikyo liderinin hayatı, öğretileri, eylemleri ele alınırken deskriptif yöntem kullanılmıştır. Bu yöntem, terör örgütü olarak da tanımlanan bir yeni dini hareket olan Aum Shinrikyo hareketini objektif bir perspektifle incelemek amacıyla tercih edilmiştir. Deskriptif yöntem bağlamında bizzat hareket içerisindeki bireyler ile yapılan röportajlara zaman zaman başvurulmuş olup; konu ile ilgili önemli bilgiler içeren röportajlar da ekler şeklinde tezin sonunda verilmiştir.

Dini bir topluluk olarak ortaya çıkan Aum Shinrikyo hareketinin, şiddet odaklı bir gruba dönüşme süreci anlatılırken kronolojik yöntemden faydalanılmıştır. Nitekim bu metodu desteklemek üzere Aum Shinrikyo hareketine yönelik önemli tarihler ayrıca ekler kısmında bir liste halinde sunulmuştur. Ayrıca bahsi geçen hareketi, Japonya'daki diğer yeni dini hareketlerden ayırt eden yönleri ortaya koymak amacıyla mukayese yöntemine başvurulmuştur.

Aum Shinrikyo'nun lideri Asahara Shoko'ya atfedilen bazı eserler bulunmaktadır. Ancak bu eserlerin önemli bir kısmı Asahara'nın vaaz ve konferans konuşmalarının derlenmesi ile meydana gelmiştir. Eserlerin asıl dili Japoncadır ve ülkemizde eserlerin çevirilerinin tamamına ulaşmak mümkün değildir. Bahsedilen gerekçeler sebebi ile Asahara'nın İngilizceye çevrilmiş eserlerinden olan ve online olarak erişimi bulunan *Supreme Initiation* (New York, 1988) isimli eseri, çalışmamızın ana kaynaklarından birini teşkil etmektedir. Aum'un kurtarıcı inanç sisteminin anlatıldığı eser, 1987 yılında basılmış ve 1988 yılında *Supreme Initiation* başlığı ile çevrilmiştir. Kitap, temelde iki bölümden meydana gelmekte olup; birinci kısım, ıstıraptan kurtuluşu işlemektedir. İkinci bölümde, hareket üyelerinin kurtuluş sürecindeki deneyimleri yer almaktadır. Asahara'ya atfedilen diğer eserler ise başka araştırmacıların çalışmaları sayesinde dolaylı yoldan ele alınmıştır.

Türkiye'de doğrudan Aum Shinrikyo'yu ele alan kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak yeni dini hareketler ve şiddet üzerine çalışmalar yürüten Emine Battal, "Yeni Dini Hareketler ve Şiddet" isimli doktora tezi içerisinde Aum Shinrikyo hareketine de şiddet bağlamında değinmiştir. Ek olarak ülkemizde *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* (İstanbul, 2020) adıyla basılan çalışmada, yine Emine Battal tarafından kaleme alınan "Aum Shinrikyo" başlığı yer almaktadır. Dünya genelinde farklı disiplinlerdeki birçok uzman tarafından bu konu etraflıca araştırılmış olmasına rağmen Türkiye'de bahsi geçen grup ile ilgili yapılan çalışmaların az ve yetersiz olduğu görülmektedir.

Aum Shinrikyo hareketi üyelerinin deneyimlerinden faydalanmak adına Haruki Murakami'nin *Underground: The Tokyo Gas Attack and the Japanese Psyche* (New York, 2001) adlı eserine, çalışma içerisinde zaman zaman başvurulmuştur. Murakami bu eserinde, Tokyo saldırısı kurbanları ve bazı Aum üyeleri ile yaptığı röportajlara yer vermektedir.

Aum Shinrikyo hakkında yurtdışında yapılan araştırmaların bir kısmı, hareketi teröre yönlendiren içsel sebepleri ele alırken bir kısmı da dışsal faktörlere odaklanmış ya da eylemlerin sonuçları bağlamında konuyu incelemiştir. Bunların başında, çağdaş Japonya'da din alanında çalışmalarını yürüten Shimozono Susumu ile Aum Shinrikyo hareketi üzerine akademik anlamda İngilizce ilk eseri yazan Ian Reader ve Erica Baffelli gibi yazarlar gelmektedir. Özellikle Ian Reader'a ait olan *A Poisonous Coctail? Aum Shinrikyo's Path to Violence* (Denmark, 1996) ve *Religious Violence in Contemporary Japan* (Honolulu, 2000) isimli çalışmalar, Aum Shinrikyo hakkında bilgi edinilirken sıklıkla kullanılmıştır. Bu eserler, hareket içerisindeki şiddet faktörünü merkeze alarak Aum Shinrikyo'yu incelemektedirler. Shimozono Susumu'nun ise kitaplarına ulaşılamaması sebebi ile özellikle Aum'un inanç sistemi hakkında daha çok makalelerinden yararlanılmıştır. Çalışma kapsamında bu alanda araştırma yapan muhtelif yabancı yazarların eserlerinden de faydalanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

JAPONYA'DA DİN

I. JAPONLARA GÖRE DİN KAVRAMI

Japonya'da dini hayata dair yapılan istatistiklere bakıldığında ilginç bir manzara karşımıza çıkmaktadır. Farklı zamanlarda yapılan anket çalışmalarında, katılımcılara herhangi bir dini inanca sahip olup olmadıkları sorulmuştur. Ankete verilen cevaplara göre Japonya halkının yaklaşık yüzde 30'u dini inanca sahip olduğunu belirtirken, yaklaşık yüzde 65'i ise herhangi bir dine inanmadığını ifade etmiştir. Ancak diğer araştırmalar incelendiğinde, dini inanç eksikliğinin dinsel etkinliklere katılımı olumsuz yönde etkilemediği görülmektedir.[1]

1985 yılında dini kurumlara bağlılığa yönelik yapılan bir araştırmaya göre 92 milyon Japon yani nüfusun yüzde 76'sı, kendini Budist olarak tanımlarken ülke nüfusunun yaklaşık yüzde 95'ine karşılık gelen 115 milyon Japon ise Şinto olarak kaydedilmiştir. Diğer dini kurumlara üye olan Japonlar da hesaba katıldığında toplamda 223 milyon Japon, herhangi bir dini kuruluşa bağlı olarak gözükmektedir. Bu rakam, toplam nüfusu o zamanlar 121 milyon olan Japonya'nın neredeyse iki katıdır. Bu verilerden yola çıkarak Japon halkının birçoğunun aynı anda birden fazla dini kuruma üye olduğu anlaşılmaktadır.[2] Daha güncel verilere bakıldığında da bu durumun devam etmekte olduğu görülmektedir.[3]

Japonya'da Kültür İşleri Dairesi tarafından 2016 yılında gerçekleştirilen araştırmaya göre Şintoizm'e üye olan kişi sayısı yaklaşık 85 milyon iken Budizm'e üye olanların sayısı yaklaşık 88 milyon olarak hesaplanmıştır. Diğer dinlere mensup olanlar da bu sayıya eklendiği zaman Japonya'da herhangi bir dini inanca sahip kişi sayısı 182 milyon olmaktadır. Bu rakam, önceki yıllarda yapılan araştırmalarda olduğu gibi Japonya'nın 126 milyon olan nüfusundan oldukça fazladır.[4]

Bu bağlamda istatistik veriler genel olarak ele alındığında Japonya'daki dini hayata dair birbiri ile çelişki içerisinde gibi gözüken rakamlar elde edilmektedir. Görünürdeki bu çelişkinin ve Japonya'daki dini durumun tam olarak anlaşılabilmesi için ülkede din

[1] Ian Reader, *Religion in Contemporary Japan*, London: Macmillan Press, 1991, s.6.
[2] Reader, *Religion in Contemporary Japan*, s.6.
[3] Robert Kisala, "Japanese Religions", Paul L. Swanson ve Clark Chilson (Ed.), *Nanzan Guide to Japanese Religions* içinde (3-14), USA: University of Hawai Press, 2006, s.3-4.
[4] "Believe It or Not! Religious Adherents Outnumber People in Japan", 2018, https://www.nippon.com/en/features/h00226/ (21.09.2020).

kavramının tarihsel olarak gelişim sürecinin ve Japon halkının dine yükledikleri anlamın incelenmesi gerekmektedir.

Japon halkının *religion* (din) kavramı ile ilk karşılaşması, 1853'te Matthew Perry komutasındaki Amerika savaş gemilerinin Japonya kıyılarına yanaşmasını takip eden olaylar yoluyla gerçekleşmiştir. Perry'nin getirdiği Başkan Fillmore'dan Japon imparatoruna yazılan mektupta, sadece ticari amaçlarla gelindiği ve Japonya'nın politik ya da dini uygulamalarına müdahale edilmeyeceği geçmektedir. Ancak ilerleyen yıllarda Japonya ile imzalanan bir diğer antlaşmada (Harris Antlaşması), Japonya'da bulunan Amerikalıların dinlerini özgürce yaşamalarına izin verilmesine dair bir madde eklenmiştir. Üstelik Japonlarla antlaşma imzalamak isteyen ülke sadece Amerika değildir.

Yaklaşık iki asırdır kapılarını yabancı devletlerin etkisine kapatan ve (Hollanda hariç)[5] herhangi bir ülke ile ticarette bulunmayan Japonlar, ilk defa Amerika ile ticaret antlaşması yapmıştır. Amerika'nın antlaşma talebini; Rusya, Hollanda, İngiltere ve Fransa gibi devletlerin antlaşma talepleri takip etmiştir.[6] Batılılar, asıl amaçlarının ticaret olduğunu belirtmesine rağmen antlaşmalarda geçen *religion* ifadesi, Japonya'daki Hıristiyanlık yasağını ve Hıristiyanların durumunu ilgilendirmekteydi. Bu sebeple *religion* kavramını içeren maddelerin yaptırım ve sınırlarını belirlemek için kavramın Japonca ifade ettiği anlamı bulmak amacı ile Japon çevirmenler yoğun bir uğraş vermişlerdir.[7] Bu açıdan bakıldığında din kavramının Japonca karşılığı olarak üretilen kelime, temelde diplomatik ihtiyaçları karşılamak üzere ortaya çıkmıştır.

Japon tercümanların uğraşları sonucunda *religion* kavramının bir tercümesi olarak *shukyo* terimi[8] kullanılmaya başlanmıştır. Bu terim, 1870'lerde yaygınlaşmış ve diğer

[5] 1609 yılında Hollanda'ya ait bir şirket olan VOC ile o dönem Japonya yönetiminin başında olan Tokugawa hükümeti arasında ticaret antlaşması yapılmıştır. Bazı sınırlamalar bulunduran bu antlaşma sayesinde VOC şirketi, Japonya'nın tek ticaret ortağı olma hakkı kazanmıştır. Karşılığında ise diğer Avrupa gemilerinin Japonya sularına girmelerini engellemeleri ve Hıristiyanlık ile bir bağları olmadığını kanıtlamaları gerekmekteydi. Hatta bu amaçla Hollandalı ticaret adamlarından üzerinde Hıristiyan simgeleri olan resimlere basarak Hıristiyan olmadıklarını kanıtlamaları istenmiştir. Bkz. Jason Ananda Josephson, *The Invention of Religion in Japan*, 1. Basım, Chicago&London: The University of Chicago Press, 2012, s.82.

[6] Josephson, s.72.

[7] Josephson, s.73.

[8] *Shūkyō* teriminden önce Japonya'da din kavramı yerine yol anlamına gelen *do, to ve michi* terimleri kullanılmaktaydı. Bu duruma, *Shinto* (kaminin yolu) ya da *Butsudo (Budanın yolu)* ifadeleri örnek olarak gösterilebilir. Bkz. Joseph M. Kitagawa ve Garl L. Ebersole, "Japanese Religions: An Overview", *Encyclopedia of Religion*, Vol.7, USA: Thomson Gale, 2015, s.4779.

Doğu Asya ülkelerinde de din kelimesinin karşılığı olarak tercih edilmiştir. *Shukyo* terimi, iki karakterin birleşmesinden meydana gelmektedir. Kavramın ilk karakteri olan *shu*; mezhep, soy ve ilke anlamlarına gelmekteyken, ikinci karakteri olan *kyo*, öğreti ya da öğretiler anlamına gelmektedir. İki karakterin birleşimi olan *shukyo* kavramı ise bir mezhebin öğretileri şeklinde tercüme edilmektedir.[9]

Japonların, *religion* kavramının anlamına karşılık gelecek kelime bulmada zorluk çekmelerinin bazı sebepleri bulunmaktadır. Avrupa merkezli bir kavram olan *religion,* tanım içerisindeki karakteristik özelliklerini kitap ve doktrin merkezli bir din olan Hıristiyanlıktan almaktadır.[10] Bu sebeple Amerika'da ve birçok Batılı ülkede kullanılan *religion* kavramı, bir tek tanrıya inanmayı ve sadece bir dini organizasyona mensubiyeti ifade etmektedir. Bunun tam tersi olarak Japonya'da ise sadece bir dini organizasyona bağlı olmak nadir görülen bir olayken; halk arasındaki genel anlayış, bir kişinin aynı anda birden fazla dini organizasyona bağlı olmasıdır.[11] Bu durum genelde Japon halkının aynı anda hem Şintoizm hem de Budizm ile bağlantısı olması şeklinde tezahür etmektedir. Bunun sebebi Japonların, hayatın farklı alanlarında farklı dini geleneklere başvurmalarıdır. Doğum, evlilik ve festivaller gibi hayatın neşeli yönlerine dair etkinlikler, Şinto tapınaklarında ve Şinto geleneklerine göre gerçekleştirilirken, ölüm gibi hayatın daha hüzünlü hallerine dair etkinlikler ise Budist geleneklerine göre Budist tapınaklarında gerçekleştirilmektedir. Hatta bu durum Japon halkı arasında "Şinto doğ, Budist öl" ifadesinin yaygınlaşmasına yol açmıştır.[12]

Budizm ile Şintoizm arasındaki bu ilişkinin benzerini daha erken dönemlerde de görmek mümkündür. Nitekim Orta Çağ Japonyası'nda, Şinto ve Budist tapınakları yan yana yer almaktaydı. *Kami,* Budaların yerel koruyucusu hatta bazen tecellisi olarak kabul edilmekteydi. Örneğin, Şintoizm'de güneş tanrıçası olarak kabul edilen Amaterasu'nun, "Büyük Güneş Budası" Dainichi'nin Japon bir tecellisi olduğuna inanılmaktaydı.[13] Tarih boyunca Şintoizm ve Budizm, hayatın farklı alanlarına hitap eden ve birbirini

[9] Josephson, s.7.
[10] Lucia Dolce, "The Practice of Religion in Japan: An Exploration of the State of the Field", James Babb (Ed.), *The Sage Handbook of Modern Japanese Studies* içinde (33-62), London: SAGE, 2015, s.34.
[11] H. B. Earhart, *Religion in the Japanese Experience,* 1. Basım, California: Dickenson Publishing Company, 1974, s.3.
[12] R. Ellwood, *Introducing Japanese Religion,* 2. Basım, New York&London: Routledge, 2016, s.18.
[13] Ellwood, s.7.

tamamlayan iki din olarak algılanmıştır. Bu anlayış, Japonların temelde din algısını etkilemiş ve sadece tek bir dini organizasyona bağlılık gerektiren dinlere mesafeli davranırken, farklı dini uygulamaları bir arada gerçekleştirebilecekleri dini organizasyonlara daha kolay üye olmalarına yol açmıştır. Bu durum *Gedatsu-Kai*[14] gibi Japonya'daki bazı yeni dini hareketler tarafından kullanılmış, üyelerinin aynı anda Şinto ve Budist ritüellerine katılmalarına izin verilmiş hatta teşvik edilmiştir.[15]

Japonya'daki çok dinlilik anlayışına zemin hazırlayan bir diğer unsur, Şintoizm'in zaman zaman Japon kültürü[16] olarak anlaşılmasıdır. Şintoizm'i sadece Japon kültürü olarak algılayan bazı Japonlar, Şinto olmasına rağmen aynı anda farklı dinlere mensup olabilmektedir. Benzer şekilde Şinto uygulamalarına katılmalarına rağmen kendilerini ateist olarak tanımlayan Japonlar da bulunmaktadır.[17] Şüphesiz ki bu anlayışın oluşmasında Meiji Dönemi'nde uygulanan devlet politikası sonucu Şintoizm'in bir devlet ideolojisi olarak görülmesinin etkisi büyüktür. Bu dönemde hangi dine inandığına bakılmaksızın Japonya'da yaşayan herkesin bir vatandaşlık görevi olarak devlet tarafından denetlenen Şinto törenlerine katılması istenmiştir.[18]

Günümüzde Japonya'da, Şintoizm'e ve Japon kültürüne ait olan unsurları birbirinden ayırmak oldukça zordur. Şintoizm'in geldiği bu aşamayı daha iyi anlayabilmek için Şintoizm'in başlangıçtan günümüze kadar geçirdiği tarihsel değişim ve Japonya'daki diğer din ve kültürler ile etkileşimi incelenmelidir. Konumuz bağlamında Japonya'nın yerel dini olarak kabul edilmesi sebebi ile ilk olarak Şintoizm'in tarihsel izi

[14] Japonya'da 1929 yılında Okano Eizo (1881-1948) tarafından kurulan bir yeni dini harekettir. Öğretilerini oluştururken -Japonya'daki birçok yeni dini hareket gibi- Şintoizm, Budizm, Japon halk inanışları ve Konfüçyanizm öğretilerinden yararlanmıştır. İkinci Dünya Savaşı öncesinde Şingon Budizmi altında yer alan hareket, savaş sonrası dini özgürlük ortamından faydalanarak ayrı bir dini organizasyon olarak şekillenmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Elif Büşra Kocalan, "Gedatsu-Kai", Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (186-188), İstanbul: Okur Akademi, 2020, s. 187.

[15] Reader, *Religion in Contemporary Japan*, s.7.

[16] Geleneksel Japon tarih anlayışına göre Şintoizm tarihi, Japonların ortaya çıkması ile başlamaktadır. Bu bakış açısı, Şintoizm'in Japon olmak ile eş tutulması şeklinde anlayışa ortam hazırlamıştır. Bkz. Halil İbrahim Şenavcu, "Japonya Dinleri", Şinasi Gündüz (Ed.), *Dünya Dinleri* içinde (262-281), İstanbul: MilelNihal Yayınları, 2019, s.263.

[17] Japonya'da halkın geneli tarafından katılım sağlanan iki dini etkinlik bulunmaktadır. Bunlar, *hatsumode* (yeni yılda mabet ziyareti) ve *o-bon* (ataları anma bayramı) şeklindedir. Bu etkinliklere yoğun olarak katılım sağlanmasının sebebi ise bunun Japon kültürünün bir parçası olarak görülmesidir. Bkz. Reader, *Religion in Contemporary Japan*, s.13; Halil İbrahim Şenavcu, "Dünden Bugüne Japon Budizmi: İnanç ve Uygulamaları", (*Doktora Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, 2015), s. 22.

[18] Sakamaki Shunzo, "Shinto: Japanese Ethnocentrism", Charles A. Moore (Ed.), *The Japanese Mind: Essentials of Japanese Philosophy and Culture* içinde (25-32), Tokyo: Charles E. Tuttle Company, 1982, s.33.

sürülecek; ardından sırası geldikçe Budizm, Konfüçyanizm ve Hıristiyanlık gibi ülkeye sonradan giren inanışlar ve bu inanışların toplumda bıraktığı izler ele alınacaktır.

II. 'KAMİ'LER DİYARI JAPONYA

Japonya, bazı kaynaklarda güneşin doğduğu ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun sebebi Japonya'nın Japonca karşılığı olan Nihon (Nippon) kelimesidir. Nihon, güneşin doğduğu ülke anlamına gelmektedir.[19] Ülkenin bu şekilde adlandırılması, Güneş Tanrıçası Amaterasu'nun Japon din ve kültüründe önemli bir yere sahip olması açısından manidardır. Antik olayların ve efsanelerin anlatıldığı *Kojiki*'ye göre Güneş Tanrıçası Amaterasu, torunu Ninigi'yi adalara hükmetmesi için görevlendirir. Daha sonra Ninigi'nin büyük torunu Jimmu (M.Ö. 711- 585), ilk insan imparator olarak tarihe geçer.[20] Kojiki'de geçen bu efsaneye dayanarak Japonlar, imparatorlarını Güneş Tanrıçası Amaterasu'nun yeryüzündeki temsilcisi olarak kabul etmişlerdir. Ancak bu inanış, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Japonların yenik düşmesi üzerine Amerika'nın baskısı sonucu Japon imparatorunun kami soyundan gelmediğini halka duyurması ile sona ermiştir.[21]

Kojiki'de Amaterasu'nun dışında sekiz milyon kaminin varlığından bahsedilmektedir.[22] Ancak Şintoizm'de her şeyin bir ruhu olduğuna inanıldığı için kamilerin tam sayısından bahsetmek pek mümkün değildir. Diğer dillere en basit anlamıyla tanrı olarak çevrilen kami terimi, aslında tanrı kelimesinden daha karmaşık ve kapsayıcı bir anlama sahiptir. Batılı anlamda tanrı, insandan ayrı ve üstün bir konuma sahiptir. Ancak kami ile diğer canlıları birbirinden ayıran kesin bir çizgi yoktur. Kelime anlamı olarak kami; yüce ya da üstün anlamlarına gelmektedir.[23] Daha geniş anlamıyla ise kendine hayran bırakan, huşu uyandıran, haşmetli ve üstün güç sahibi herhangi bir şey kami olarak adlandırılmaktadır. Bu bağlamda Kojiki ve Nihongi'de bahsedilen kamilerin

---

[19] Kürşat Demirci, "Şintoizm", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.39, İstanbul: TDV, 2010, s.178.
[20] Henry O. Thompson, *World Religions in War and Peace*, 1. Basım, Jefferson, N.C: McFarland, 1988, s.130.
[21] Japon imparatorunun, imparatorluğun kutsal olmadığını ilan ettiği bildiriye ait ilgili kısım: *"Biz vatandaşımızın yanında yer almaktayız. Kazancımız ve kaybımız her zaman ortak olmuştur. Temennimiz, hüznümüzün ve mutluluğumuzun da paylaşılmasıdır. Vatandaşımız ve bizim aramızdaki bağ, karşılıklı güven ve sevgiden gelmektedir. Mit ve efsanelere dayanmamaktadır. İmparatorun tecelli etmiş bir tanrı (akitsu mikami) olduğu, Japon ırkının diğer ırklardan üstün olduğu ve bu sebeple dünyayı yönetmenin Japonların kaderinde olduğu şeklindeki uydurma fikirler, bu bağın temelini oluşturamaz."* Bkz. Earhart, s.33.
[22] Thompson, s.130.
[23] Elizabeth Seeger, *Eastern Religions*, 1. Basım, New York: Thomas Y. Crowell Company, 1973, s.163.

dışında; görkemli bir ağaç, şelale, dağ ve çeşitli hayvanlar kami olabileceği gibi, yaşarken (*ikigami*) ya da öldükten sonra imparator, kahramanlar, bilginler, azizler ve yeni dini hareket liderleri gibi haşmet sahibi kişiler de kami olarak kabul edilebilmektedir. Kaminin sahip olduğu saygınlık, sadece iyi ahlaktan ve faydalı işler yapmaktan gelmemektedir. Kötü ve gizemli olan varlıklar da olağanüstü ve heybetli olmaları halinde kami olarak saygı görmektedir.[24]

Japonya'ya ait yerli bir inanç sistemi olarak görülen kami ibadetinin Şintoizm olarak adlandırılması 6. yüzyıla kadar gitmektedir. Şinto kavramı, Japonya'nın Budizm ile tanışmasının ardından geleneksel Japon inanışını *Butsudo*'dan (Buda'nın yolu) ayırmak amacıyla kullanılmaya başlanmıştır.[25] Çince *shen tao* kavramından türemiş olan şinto, Japonca *Kami-no-michi* olarak ifade edilmekte ve kaminin yolu anlamına gelmektedir.[26] Kaynaklara bakıldığında Japonya dışında Çin ve Kore'de de halk arasında yaygın olan inanışları ifade etmek için şinto kavramının kullanıldığı görülmektedir.[27] Bu bağlamda kavram, ilk başlarda Japonya'daki bütün yerli inançları ifade etmek için kullanılmıştır. [28] Ancak bu dönemde Japonya'da Çin etkisi görülmesi sebebi ile Japonya'ya ait olarak düşünülen yerli inançlarda Çin kültüründen öğeler de bulunma ihtimaline karşı bazı araştırmacılar, şinto kavramının genel anlamda popüler inançları ifade etmek için kullanıldığını savunmaktadır.[29]

Şintoizm'in temelini oluşturan kami inancına dair ilk bulgulara Yayoi döneminde (M.Ö. 400- M.S. 300) rastlanmaktadır. Arkeolojik verilere göre bu dönemdeki kami inancı, pirinç tarımı ritüelleri çerçevesinde şekillenmiştir.[30] Bu bağlamda Şintoizm'in dini bir sistem olarak ortaya çıkmasının bu döneme denk geldiği söylenebilir.[31] Kofun dönemine gelindiğinde (M.S. 250- 600) *uji* adı verilen klanlardan bahsedilmektedir. Bu klanlar; sosyal, ekonomik ve politik bir topluluk olmanın yanında kami etrafında şekillenen dini bir birlik olma özelliğine de sahiptir. Klan tarafından ibadet edilip saygı

[24] Earhart, s.10-11; Thomson, s.127.
[25] Shunzo, s.27.
[26] Thompson, s.127.
[27] Kuroda Toshio, "Shinto in the History of Japanese Religion", *The Journal of Japanese Studies*, Vol.7, No.1, 1981, s.5.
[28] Kürşat Demirci, "Bir Din Olarak Şintoizm'in Gelişim Süreci", *Dinler Tarihi Araştırmaları Sempozyumu II* içinde (319-325), Ankara: Dinler Tarihi Derneği, 2000, s.320.
[29] Toshio, s.5.
[30] Helen Hardacre, *Shinto A History*, 1. Basım, USA: Oxford, 2017, s.18-19.
[31] Demirci, "Şintoizm", s.177.

duyulan kami, klanın kurucusu ve atası kabul edilmekteydi. Grup birlikteliğinin temelinde kan bağı değil, aynı kamiye ibadet etme bulunmaktaydı.[32] Klan lideri, klan ile kami arasındaki iletişimi sağlamakta ve dini ritüelleri yönetmekteydi. Bu bakımdan yönetim ile din arasında bir ayrılık söz konusu değildi.[33] Bir klanın diğer bir klan üstünde hakimiyet sağlaması durumunda yenilen klanın kamisi, galip gelen klanın kamisinin altında bir konuma yerleştirilmekteydi.[34]

Birinci yüzyıl itibari ile Japonya'da bulunan üç kültür merkezinden bahsedilmektedir. Kyushu adasında deniz tanrılarına ibadet edilmekteyken, Honshu adasının batı yakasında Fırtına Tanrısı Susa-no-wo'ya tapılmaktaydı. Yamato'da ise Güneş Tanrıçası Amaterasu ibadetlerin odak noktası olarak görülmekteydi. Dördüncü yüzyılda Yamato'nun diğerleri üstünde hakimiyet sağlaması ile otorite Yamato'nun eline geçmiş ve ülke genelinde Amaterasu ibadetin merkezi haline gelmiştir.[35]

Belirli bir kurucusu bulunmayan Şintoizm'de diğer dinlerdeki gibi vahyedilen kutsal kitap algısı bulunmamaktadır. Bunun yerine kozmik düzene ve Japonya'ya dair halk arasında dolaşan şifahi rivayetlerin derlenip, sekizinci yüzyılda yazılması ile ortaya çıkan Kojiki (Eski Olayların Kayıtları) ve Nihongi (Japonya Yıllıkları) isimli mitoloji külliyatları bulunmaktadır. Bu eserlerde; kamilerin ortaya çıkışı, Japon adalarının oluşumu, Japonların kökeni ve tanrısal soydan gelen ilk insan imparator gibi konulara yer verilmektedir. [36] İçeriğinden de anlaşılacağı üzere eserler, imparatorun soyunu kutsallaştırarak devlet otoritesini sorgulanmaz hale getirmeyi amaçlamaktadır. [37] Nihayetinde Japon mitleri, tek hanedanın egemenliğini garanti altına almak adına politik amaçlarla ortaya konulmuştur.

Şintoizm'in yerel bir kabile inancı olmaktan çıkıp daha sistemli bir inanç haline gelmesinin temelinde, Japonya'nın farklı kültür ve dinlerle tanışması bulunmaktadır. Çin ve Kore ile temasta bulunulması sonucu Japonya; Budizm, Konfüçyanizm ve Taoizm etkisi altında kalmıştır. Çin yoluyla Japonya'ya yazının gelmesinin ardından Şinto

[32] Joseph M. Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion*, 1. Basım, New Jersey: Princeton University Press, 1987, s.140-141.
[33] Shunzo, s.26.
[34] Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion*, s.141.
[35] Thompson, s.128.
[36] Demirci, "Bir Din Olarak Şintoizm'in Gelişim Süreci", s.320.
[37] Shunzo, s.26.

metinleri olan Kojiki ve Nihongi kaleme alınmıştır. Ayrıca başlangıçta Şinto çevrelerin Budizm'e ve Konfüçyanizm'e olan tepkisi, merkezi bir Şinto sistemi oluşmasına zemin hazırlamıştır.[38]

Şintoizm'in, zamanla çeşitli kültür ve dinlerle bir araya gelmesi sonucu farklı isimlerle anıldığı dönemler olmuştur. Örneğin Halk Şintosu *(Minzoku Shinto)*; organize edilmemiş, doktrinsel olmayan ve daha ilkel olarak tarif edilebilecek Şintoizm'i ifade etmek için kullanılırken; Devlet Şintosu *(Kokka Shinto)*, Şintoizm'in devlet dini haline geldiği durum için kullanılmıştır. Devlet Şintosu dışında kalan mezhepsel oluşumlara ise Mezhep Şintosu *(Kyoha Shinto)* ismi verilmiş, Şintoizm'in II. Dünya Savaşı sonrası konumu da Tapınak Şintosu *(Jinja Shinto)* olarak adlandırılmıştır.[39]

Tarih boyunca Japonya'ya yeni bir kültür ya da din ulaştığında üç aşamadan oluşan bir tepki ile karşılaştığı aktarılmaktadır. İlk olarak yeni din veya kültür, toplum tarafından hoş bir şekilde karşılanır. İkinci aşama, entegrasyon ya da asimilasyon aşamasıdır. Sonuncu seviyeye gelindiğinde ise yeni din veya kültür ya reddedilir ya da -Japonya'nın manevi mirası korunarak- dönüştürülür.[40] Japonya'nın yeni kültür ve dinlere karşı sergilediği tutumu daha iyi anlayabilmek için bu karşılaşmaların tarihsel örneklerini incelemek faydalı olacaktır.

III. JAPONYA'DA BUDİZM VE HIRİSTİYANLIK

Bugün Japonya'da Budizm, ülkenin en büyük ikinci dini olarak kabul edilmektedir. Budizm, cenaze merasimlerinden tutun da çiçek ve bahçe düzenleme sanatına kadar Japon günlük hayatının birçok alanında etkili olmaktadır.[41] Bu sebeple Japon din tarihinin önemli dönüm noktalarından biri, altıncı yüzyılda[42] Budizm'in Kore ve Çin yoluyla Japonya'ya tanıtılması olmuştur.[43] Japonlar, Şintoizm başta olmak üzere

[38] Demirci, "Şintoizm", s.177.
[39] Kitagawa, "Japanese Religions: An Overview", s.4790; Thompson, s.134; Thomas David DuBois, "Religious Freedom in East Asia: Historical Norms and the Limits of Advocacy", *Journal of Religious and Political Practice*, Vol.4, No.1, 2018, s.51-52.
[40] Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion*, s.275.
[41] Şenavcu, "Dünden Bugüne Japon Budizmi", s.84.
[42] Altıncı yüzyıldan önce de Japonya'da Budizm'in bilindiğine dair bazı rivayetler bulunmaktadır. Bu rivayetlerden birine göre 5. yüzyılda Kore'deki savaştan kaçan mülteciler Japonya'ya sığınmışlar ve beraberlerinde dini inançları olan Budizm'i de getirmişlerdir. Bkz. Hardacre, s.23.
[43] İsmail Taşpınar, *Doğu Dinlerinde Hac İbadeti: Hinduizm ve Budizm*, İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2016, s.111; Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion*, s.155.

zamanla kendi kültür ve inançlarını Budizm ile kaynaştırarak Budizm'i içselleştirmişler ve Japon Budizmi'ni oluşturmuşlardır. Japon Budizmi, Çin'den gelmesi ve büyük oranda Çin Budizmi'nden etkilenmiş olması sebebi ile Kuzey Ekolü olan Mahayana Budizmi[44] içerisinde ele alınmaktadır.[45]

Nihongi'de anlatıldığına göre 552 (başka bir kaynağa göre 538)[46] yılında Japon İmparator Kimmei (531-571) döneminde, Kore Baekje Krallığı tarafından meclise Buda'nın heykelleri ve bazı kutsal metinler hediye olarak sunulmuştur.[47] Ancak tahtın çevresindeki güçlü aileler arasında hediyelerin kabul edilip edilmemesine dair tartışma çıkmıştır. Çünkü tartışmanın asıl konusu Budizm'in kabul edilip edilmemesidir. Soga ailesi, Japonya'ya komşu ülkelerin hepsinin Budizm'i kabul etmesinden dolayı Japonya'nın da Budizm'i kabul etmesi gerektiğini savunmuştur. Diğer güçlü aileler olan Mononobe ve Nakatomi ise yabancı bir tanrının kabul edilmesi halinde kaminin gazabına uğrayacaklarını söylemişlerdir. Nihayetinde Japon imparatoru Kimmei, Soga ailesinin tarafını tutmuş ve Buda heykeli için bir mabet yapılmasını istemiştir. Ancak çok geçmeden Mononobe ve Nakatomi ailelerini haklı çıkaracak şekilde ülkede salgın hastalık ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine hastalıktan dolayı Budist tapınağı suçlanmış ve kaminin gazabından kurtulmak için tapınak yakılmıştır.[48]

Benzer bir olay 584 yılında, yine bir Budist tapınağının inşa edilmesi ve burada iki rahibenin görevlendirilmesi üzerine tekrarlanır. Aynı şekilde salgın hastalık ortaya çıkar, kaminin gazabı için tapınak suçlanır ve yakılır. Fakat bu sefer tapınağın yakılmasının ardından üçüncü bir salgın hastalık daha ortaya çıkar ve bu durum Buda'nın gazabı olarak yorumlanır. Bunun üzerine hükümdar, Budist tapınağının eski haline getirilmesini ve rahibelerin tekrar görevlendirilmesini emreder. 587 yılına gelindiğinde

[44] Sanskritçe "büyük araba" anlamına gelen Mahayana, Hinayana Budizmi'nden sonra gelişen bir Budist mezheptir. Bireysel aydınlanmayı ve kurtuluşu amaçlayan Hinayana'nın aksine tüm varlıkların kurtarılmasını hedeflemiştir. Bkz. Günay Tümer, "Budizm", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.6, İstanbul: TDV, 1992, s.353; Watanabe Manabu, "Religion and Violence in Japan Today: A Chronological and Doctrinal Analysis of Aum Shinrikyo", *Terrorism and Political Violence*, Vol.10, No.4, 1998, s.84.

[45] Hüsamettin Karataş, "Erken Dönem Japon Budizmi", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.18, S. 2, 2013, s.54.

[46] Japonya'nın Budizm'e geliş tarihine dair yapılan bazı araştırmalarda, 552 ya da 538 tarihlerinin gerçeği yansıtmadığı ifade edilmiştir. Buna rağmen büyük bir ihtimal Japon İmparator Kimmei döneminde gerçekleştiği düşünülmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Yoshida Kazuhiko, "Revisioning Religion in Ancient Japan", *Japanese Journal of Religious Studies*, Vol. 30, No.1-2, 2003, s.3.

[47] Karataş, s.54.

[48] Hardacre, s.27-28.

ise İmparator Yomei (517-587), dini inanç olarak Budizm'i benimser ve sarayda bir Budist rahip görevlendirir. [49]

Japonya'da Budizm'in yayılmasında rol oynayan anahtar figür, kral naipliği yapan Prens Shotoku Taishi [50] (574-622) olmuştur. Prens Shotoku, Japonya'nın ilk imparatoriçesi olan Suiko'nun (592-628) yeğeni olup aynı zamanda onun naipliğini de yürütmüştür. [51] Budizm'in yayılmasına yönelik verdiği çabadan dolayı Japon Budizmi'nin kurucusu olarak kabul edilmektedir. Budizm'i ve imparator otoritesini güvence altına alan 17 maddelik bir beyanname[52] hazırlamış, yurtdışından Budist rahipler çağırmış ve Budist mabetlerin inşa edilmesine destek vermiştir.[53] Prens Shotoku sadece Budizm'i güvence altına almakla kalmamış; Şintoizm, Budizm ve Konfüçyanizm'in bir arada olduğu çok dinli bir politika yerleştirmeye çalışmıştır. [54] Prens Shotoku'nun döneminden itibaren Budizm, devlet ile yakın bir ilişki içerisinde olmuştur. Hatta bu sebeple araştırmacılar tarafından bu dönemin Devlet Budizmi olarak adlandırıldığı görülmektedir.[55]

Araştırmalarda Japon Budizmi incelenirken dönemlere ayrılmıştır. İlk dönem, daha çok devlet eliyle yürütülen politikalar dahilinde şekillendiği için Devlet Budizmi olarak adlandırılmaktadır. Ardından gelen üç dönem; Nara Budizmi, Heian Budizmi ve Kamakura Budizmi olmak üzere dönemin başkentinin ismi dikkate alınarak isimlendirilmiştir.[56] Kamakura Dönemi ile başlayan ve asker sınıfı tarafından yönetilen feodal rejim, Ashikaga, Monoyama ve Tokugawa dönemlerinde devam etmiştir.[57]

Devlet Budizmi denilen dönemde Japonya'da Budizm, ilk başta saray çevresinde taraftar bulmuştur. Japon halkı tarafından benimsenmesi ise daha sonra gerçekleşmiştir.[58]

---

[49] Hardacre, s.28; Karataş, s.55.
[50] Bazı araştırmalar, Shotoku Taishi'ye atfedilen özelliklerin birçoğunun tarihsel olarak doğruluk taşımadığını ileri sürmektedir. Hatta Shotoku'ya ait olduğu öne sürülen 17 maddelik beyannamenin de aslında başkası tarafından hazırlandığına dair söylentiler bulunmaktadır. Detaylı bilgi için bkz. Yoshida, s.4-5.
[51] Kenji Matsuo, *A History of Japanese Buddhism*, 1. Basım, UK: Global Oriental, 2007, s.18.
[52] Shotoku tarafından Konfüçyanizm ve Budizm öğretilerine dayanarak hazırlanan bu beyanname, halkın imparatora karşı itaatkâr olmasını emrederek yönetimi merkezileştirmeyi amaçlamıştır. Halbuki, o dönemlerde imparatorun sadece dini otoritesi bulunmakta iken siyasi yönetim, aristokrat aileler tarafından sağlanmaktaydı. Bkz. Aygün Şen, *Kayıp Keşif Yolculuk: Japon Sineması, Manga ve Anime***,** İstanbul: Doğu Kitabevi, 2014, s.21.
[53] Şenavcu, "Dünden Bugüne Japon Budizmi", s.75.
[54] Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion*, s.156.
[55] Matsuo, s.19.
[56] Karataş, s.54-55.
[57] Kitagawa, "Japanese Religions: An Overview", s.4786.
[58] Karataş, s.64.

Budizm'in Japon halkı arasında yayılmasında ülkedeki Çin etkisi önemli bir yere sahiptir. Çin'in büyük bir kısmının ve diğer ülkelerin Budizm'e inandığının söylenmesi, Japonların Budizm'i kabul etmesini kolaylaştırmıştır. Ayrıca Taoizm ve Konfüçyanizm gibi dini-kültürel oluşumların Japonya'da büyük ilgi görmüş olması da Çin merkezli Budizm'in Japonya'da yer edinmesinde etkili olmuştur.[59] Japonya'daki Çin etkisi, temelde Japonya'nın Çin alfabesini benimsemesi yoluyla başlamıştır. Kendisine ait bir alfabesi olmayan Japonya'nın yazı dili olarak Çin alfabesini kullanması, Çin literatürünün ve kültürünün Japonya'da yaygınlaşmasını sağlamıştır.[60] Ayrıca bu dönemde, Çin hükümet ve hukuk sistemi de *Ritsuryo* adı altında Japonya'ya uyarlanmıştır.[61]

Devletin başkentinin Nara'ya taşınması ile beraber Nara Dönemi (710-794) başlamış ve bu dönem Nara Budizmi olarak adlandırılmıştır. Budizm'in Japonya'da yayıldığı ilk dönemler olan Nara Dönemi'nde Budizm, devlet tarafından aktif bir şekilde desteklenmiştir.[62] Nara Dönemi, Japonya Budizmi açısından ilklerin yaşandığı bir dönem olmuştur. Bazı Budist kutsal metinleri ilk defa Japoncaya çevrilmiş, ilk Budist festivalleri ortaya çıkmış ve yeni tapınaklar inşa edilmiştir. Ayrıca Japon Budistler arasındaki ilk mezhepsel ayrılıklar da bu dönemde görülmeye başlanmıştır.[63]

Japon mitoloji külliyatı olan Kojiki ve Nihongi'nin İmparator Temmu'nun emri üzerine derlenmesi de Nara Dönemi'ne denk gelmektedir. Bu eserlerde yer alan mitler, efsaneler ve tarihi olaylar, kraliyet ailesi ile güneş tanrıçası arasında kalıtımsal bir bağ oluşturmak üzere düzenlenmiştir.[64]

Japonya'da Budizm'in altın çağı olarak kabul edilen Heian Dönemi (794-1192), Budizm'in en hızlı yayıldığı dönem olmuştur. Bu dönemde Budizm'in, Japonya'nın yerel dini ve kültürel inanışları ile bütünleşmesi söz konusudur. Sonuç olarak, *shinbutsu shugo* (kami ve Budaların birleşimi) olarak isimlendirilen bir anlayış ortaya çıkmıştır.[65] Şinto ve Budist tapınakları yan yana inşa edilmiş; Şinto kamileri, Buda'nın avatarları ya da

[59] Karataş, s.56.
[60] Kitagawa, "Japanese Religions: An Overview", s.4782.
[61] Kitagawa, "Japanese Religions: An Overview", s.4783.
[62] Yoshida, s.8.
[63] Karataş, s.57.
[64] Kitagawa, "Japanese Religions: An Overview", s.4783.
[65] Karataş, s.61; Yoshida, s.15.

boddhisatva olarak görülmüştür.[66] Şintoizm'in en önemli kamisi olan Güneş Tanrıçası Amaterasu, Budizm'deki bir çeşit güneş tanrısı ile özdeşleştirilmiştir.[67] Şintoizm ve Budizm karışımından oluşan bu gelenek *Ryobu Shinto* olarak adlandırılmıştır.[68] Şintoizm ve Budizm birlikteliği, Budizm ve Şintoizm'in birbirinden ayrılmaya zorlandığı 19. yüzyılın sonlarına kadar devam etmiştir.[69]

Nara Dönemi'nde olduğu gibi Heian Dönemi'nde de yeni Budist mezhepler ortaya çıkmıştır. Bu dönemde ortaya çıkan önemli Budist mezhepleri arasında Tendai Budizmi[70], Shingon Budizmi[71] ve Jodo (Pure Land) Budizmi[72] bulunmaktadır. Japonya'da *mikkyo*[73] olarak isimlendirilen ezoterik öğretilerin, bu dönem Budist mezheplerinin öğretileri içerisinde yer aldığı görülmektedir.[74]

Heian Dönemi'nde, Konfüçyanizm ve Budizm ilkelerine dayanarak geliştirilen ve imparatorun otoritesini sağlamlaştıran *Ritsuryo* sistemi bozulmaya başlamıştır. Aristokrat aileler, tahtın kutsallığını ve imparatorun dini otoritesini kabul etmişlerdir ancak imparatorun ülke yönetimine karışmamasını istemişlerdir. Bu bağlamda 9. yüzyılın sonlarından 11. yüzyılın ortalarına kadar ülke, güçlü aristokrat ailelerden biri olan Fujiwara tarafından yönetilmiştir.[75] Bu sebeple bu dönem, Fujiwara Dönemi olarak da adlandırılmaktadır.[76]

---

[66] Karataş, s.59.
[67] Seeger, s.177.
[68] Thompson, s.131.
[69] Kitagawa, "Japanese Religions: An Overview", s.4784.
[70] 805 yılında Dengyo Daishi (Saicho) tarafından kurulan Tendai Budizmi, her insanda buda tabiatı olduğunu ileri sürmüştür. Kişinin bilinçaltında gizli bir şekilde yer alan hakikatin ortaya çıkarılması yolu ile "budalık" mertebesine yükselmek mümkündür. Bkz. Şinasi Gündüz, "Dengyo Daishi", *Din ve İnanç Sözlüğü*, 2. Basım, İstanbul: Vadi Yayınları, 2017, s.119; Şenavcu, "Dünden Bugüne Japon Budizmi", s.78.
[71] Kukai (Kobo Daishi) tarafından 806 yılında Japonya'da kurulan bir Budizm mezhebidir. Shingon, Sanskritçe *mantra* kavramının Japonca karşılığı olup doğru söz anlamına gelmektedir. Gizemli ritüellere önem veren Kukai, gizemli öğretiler anlamına gelen *mikkyo* terimini Japonya'ya getirenler arasında yer almaktadır. Kukai, Budizm ve Şintoizm birlikteliğini devam ettirerek Şintoizm'e ait ibadetleri Budizm ile bağdaştırmıştır. Şintoizm'de önemli yere sahip olan tabiatın yüceltilmesi anlayışı, Japon Budizmi'nin ibadet sistemini de etkilemiştir. Bkz. Şenavcu, "Dünden Bugüne Japon Budizmi", s.79; Karataş, s.60; Taşpınar, s.111-112.
[72] Jodo Budizmi, Çin'deki "Ching-t'u Ekolünün" Honen tarafından 1175 yılında Japonya'ya uyarlanmış halidir. Honen'e göre kurtuluş ancak Amida Buda'ya inanmak ve onun ismini tekrarlamak ile mümkündür. Honen aynı zamanda bazı ezoterik ve tantrik öğretileri, Japon halk inançlarına uyarlamıştır. Detaylı bilgi için bkz. Şenavcu, "Dünden Bugüne Japon Budizmi", s.79-80; Karataş, s.60-61.
[73] Japonca bir kelime olan *"mikkyo",* ezoterik kavramına karşılık gelmektedir. Bkz. John C. Maraldo, "The "Philosophy" in Japanese Buddhist Philosophy", Gereon Kopf (Ed.), *The Dao Companions to Chinese Philosophy* içinde (53-69), Netherlands: Springer, 2019, s.57.
[74] Karataş, s.59-60; Matsuo, s.37.
[75] Kitagawa, "Japanese Religions: An Overview", s.4785.
[76] Şen, s.27.

Kamakura Dönemi (1192-1338), siyasi yönetimin soylu ailelerden asker sınıfa geçtiği ve yedi yüzyıllık feodal yönetimin başladığı bir dönem olmuştur.[77] Bu dönemde, *bakufu* olarak isimlendirilen yönetimin başında *shogun* (seçkin samuray savaşçıları) yer almaktadır.[78] Ülke toprakları, *daimyo* ismi verilen ve samuraylardan oluşan bir orduya sahip olan derebeyleri tarafından yönetilmiştir.[79]

Kamakura Dönemi'nde gerçekleşen siyasi çatışmalar, sıklıkla ortaya çıkan doğal afetler ve salgın hastalıklar, dini çevreler tarafından Budist kutsal kitaplarında anlatılan apokaliptik çağın *(mappo)* yaklaştığı şeklinde yorumlanmıştır. Bu sebeple inananları Arı Toprak'ta (Pure Land) tekrar dirilteceğine inanılan Amida Buda'ya bağlılık artmış ve kurtuluşu temel alan öğretiler öne çıkmaya başlamıştır.[80] Ayrıca bu dönemde, önceki dönemlerde Japonya'ya gelmiş olan ezoterik ve tantrik öğretiler yani *mikkyo* anlayışı daha da güçlenmiştir. Kamakura Dönemi, Zen[81] ve Nichiren Budizmi[82] gibi iki önemli Budist mezhebinin ortaya çıkmasına vesile olmuştur.[83]

Heian Dönemi'nde ortaya çıkan *shinbutsu shugo* (kami ve Budaların birleşimi) anlayışına karşı Şinto çevreden bazı tepkiler gelmeye başlamıştır. Kamakura Dönemi'nde ortaya çıkan İse Şinto hareketi bu tepkilerden biridir. *Shinbutsu shugo* anlayışında buda, zamanla kamiden daha üst bir seviyeye yerleştirilmiştir. İse Şinto hareketi ise bunun tam tersini savunarak Budizm'in Şintoizm üstündeki hakimiyetini azaltmaya çalışmıştır.[84]

Muromachi-Ashigaka Dönemi'ne (1338-1573) gelindiğinde yönetimde en etkili mezhebin Zen Budizmi (özellikle Rinzai ekolü) olduğu görülmektedir. Bu dönemde Zen rahipleri, çeşitli idari ofislerde danışman olarak görev yapmıştır. Zen Budistler, Japonya'ya Neo-Konfüçyanizm (Konfüçyanizm, Budizm ve Taoizm geleneklerinin

---

[77] Şen, s.31.
[78] Michael Ashkenazi, *Japon Mitolojisi*, Özlem Özarpacı (çev.), İstanbul: Say Yayınları, 2018, s.50.
[79] Seeger, s.178.
[80] Kitagawa, "Japanese Religions: An Overview", s.4786; Karataş, s.62.
[81] Çin'de kurulan ve Budist ile Taoist felsefenin birleşiminden oluşan Ch'an mezhebinin, Japonya'daki versiyonudur. Zen terimi, meditasyon anlamına gelmektedir. Zen Budizmi'nde, kutsal kitaplar, ibadetler ve tanrı fikrinden çok meditasyona önem verilmektedir. Bugün Japonya'da bulunan 71 bin Budist tapınağından, 21 binin Zen Budizmi'ne ait olduğu aktarılmaktadır. Bkz. Şenavcu, "Dünden Bugüne Japon Budizmi", s.81-82; Gündüz, "Zen Budizmi", s.524.
[82] İsmini kurucusu Nichiren'den alan mezhep, Lotus Sutra olarak isimlendirilen Budist kutsal metinlerindeki inanç ve ibadetlere dayanmaktadır. Nichiren mezhebi, devlet ve dinin aynı şey olduğunu ileri sürdüğü için devlet tarafından da destek görmüştür. Bkz. Karataş, s.64; Şenavcu, "Dünden Bugüne Japon Budizmi", s.83.
[83] Şenavcu, "Dünden Bugüne Japon Budizmi", s.81.
[84] Matsuo, s.39; Kitagawa, "Japanese Religions: An Overview", s.4786; Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion*, s.159.

karışımı) anlayışının gelmesinde rol oynamıştır.[85] Günümüzde Japonya'da önemli bir yere sahip olan güzel yazı sanatı, çay töreni ve çiçek düzenleme sanatı gibi uygulamalar, bu dönemde Budist rahipler tarafından Çin'den Japonya'ya uyarlanmıştır.[86]

Japonya'nın dini yapısı açısından önemli bir gelişme olan Hıristiyanların *(Kirishitan)*[87] Japonya'ya gelişi, Ashigaka Dönemi'nde vuku bulmuştur. Japonlar, Avrupalılar ile ilk defa 1543 yılında Portekizli tüccarlar yoluyla tanışmıştır. Ülkeye Hıristiyanlığın gelmesi ise büyük ölçüde Cizvit misyoneri Francis Xavier'in 1549 yılında Japonya'ya gelerek burada iki yıl kalması ve misyonerlik faaliyetleri yürütmesi ile gerçekleşmiştir.[88] Ardından İspanyol, İngiliz ve Hollandalı tüccarlar da Japon topraklarına gelerek yerleşmişlerdir. Ülkede yürütülen misyonerlik faaliyetleri sonucu zamanla Hıristiyanlık, Japonlar arasında yayılmaya başlamıştır. Batı'dan getirilen yenilikler ve Japon halkının bu yenilikleri öğrenmede istekli olması, Hıristiyanlığın Japonya'da yayılmasında etkili olmuştur.[89]

Azuchi-Monoyama Dönemi (1573-1603), Hıristiyanların misyonerlik faaliyetlerini arttırdığı bir dönem olmuştur. Oda Nobunoga (1534-1582), Budizm'in siyasi gücünü azaltmak için Hıristiyanlığın Japonya'daki yayılımını desteklemiştir.[90] Ayrıca bu dönemde, Hıristiyanların kilise ve dini bir okul kurmalarına izin verilmiştir.[91] Nobunoga vefat ettiğinde Japonya'da 150.000 Hıristiyan olduğu aktarılmaktadır.[92]

Nobunoga'nın yerine geçen Toyotomi Hideyoshi (1537-1598) döneminde ise Japonya'nın sömürgeleştirilmesi ve milli bütünlüğün bozulması tehlikesine karşı ülkede Hıristiyanlığın yayılması yasaklanmış, misyonerler sınır dışı edilmiş ve bu dine mensup olanların din değiştirmeleri için baskı yapılmıştır.[93] Ayrıca 1597 yılında Hideyoshi tarafından yirmi altı Hıristiyan çarmıha gerilmiştir.[94]

---

[85] Kitagawa, "Japanese Religions: An Overview", s.4787.
[86] Şenavcu, "Dünden Bugüne Japon Budizmi", s.84.
[87] Portekizce *cristão* teriminden türemiş olan Kirishitan ifadesi, Japon tarihindeki Hıristiyanlar -özellikle Katolik Hristiyanlar- için kullanılmıştır. Bkz. "Kirishitan", https://www.britannica.com/topic/Kirishitan (16.10.2020).
[88] Kitagawa, "Japanese Religions: An Overview", s.4787.
[89] Şen, s.35-36.
[90] Kitagawa, "Japanese Religions: An Overview", s.4787; Thompson, s.131.
[91] Şenavcu, "Dünden Bugüne Japon Budizmi", s.85.
[92] Kitagawa, "Japanese Religions: An Overview", s.4788.
[93] Matsuo, s.203; Şenavcu, "Dünden Bugüne Japon Budizmi", s.46.
[94] Kitagawa, "Japanese Religions: An Overview", s.4788.

Tokugawa Dönemi'nde (1603-1868) Hıristiyanlara karşı uygulanan sert politikalar devam etmiştir. Bu kapsamda, 1635 yılında her ailenin Budist bir tapınağa kayıtlı olmasını gerektiren *danka* sistemi geliştirilmiştir. Danka sistemi, Budist bir tapınağa kayıt olduktan sonra tapınağa maddi yardımda bulunmayı ve başta cenaze işlemleri olmak üzere ritüelleri yönetmek için Budist rahiplerin evlere davet edilmesini içermektedir. Bu uygulama, Hıristiyan olanların açığa çıkarılması amacıyla kullanılmıştır.[95] Danka sisteminin uygulamaya geçirilmesine ek olarak Tokugawa Dönemi'nde bütün tapınaklar; doğum, evlilik, ölüm ve defin gibi işlemleri kayıt altına alan sicil dairesi işlevi görmüştür. Bu bağlamda Budist rahipler de birer kayıt memuru haline gelmiştir.[96] Tokugawa döneminde Hıristiyanlığa karşı bir güç olarak kullanılan Budizm, devletin resmi dini haline gelmiştir.[97] Budizm'e ek olarak, astın üste itaatini öğütleyen Neo-Konfüçyanizm de bu dönemde devlet ideolojisine dahil edilmiştir.[98]

Yasaklı din olan Hıristiyanlığın yayılmasının önüne geçmek için hükümet tarafından geliştirilen uygulamalar, Şintoizm mensuplarını da etkilemiştir. Şinto rahipler ve aileleri dahi Budist tapınaklara üye olmaya ve cenaze işlemlerini Budist ritüellere göre düzenlemeye mecbur bırakılmıştır. Bu durumdan rahatsız olan birçok Şinto lideri, Şintoizm çalışmalarının uyanışı olarak adlandırılabilecek çalışmalar yürütmüşlerdir.[99] Bu kapsamda yapılan faaliyetlerden biri de *Kokugaku* (Milli Öğrenme) çalışmalarıdır. *Kokugaku*; yabancı etkilerden uzak olan erken dönem Japon kaynaklarının, Japonya'nın gerçek ruhunu yansıttığını ileri sürmüştür.[100]

1637 yılında, Kyushu bölgesinde bir grup Hıristiyan tarafından başlatılan Shimabara İsyanı bastırıldıktan sonra Hristiyanlara karşı daha kesin önlemler alınmıştır.[101] Başta Hıristiyanlar olmak üzere yabancıların faaliyetleri, ülke bütünlüğü için bir tehdit olarak görülmüş ve ülkenin kapıları dış dünyaya kapatılmıştır. Sadece Nagasaki'de bulunan küçük bir limanda Hollandalılar ile ticaret devam etmiştir. Japonya'nın dış dünyadan izolasyonu *(sakoku)*, 1853 yılında Matthew Perry

[95] Matsuo, s.212.
[96] Şenavcu, "Dünden Bugüne Japon Budizmi", s.86.
[97] Matsuo, s.213.
[98] Thompson, s.132; Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion*, s.161.
[99] Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion*, s.164.
[100] Thompson, s.133.
[101] Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion*, s.277; Thompson, s.132.

komutanlığında bir Amerika filosunun Japonya'ya gelişine kadar yaklaşık üç yüz yıl boyunca devam etmiştir. Japonya'nın kapılarının dışarıya açılması ile beraber feodal rejime karşı baskılar artmış ve ülkede çıkan iç karışıklıklar sonucu feodal yönetim yıkılmıştır. 1868 Meiji Restorasyonu ile birlikte imparator tekrardan tam otorite sahibi olmuştur.[102]

IV. II. DÜNYA SAVAŞI ÖNCESİ JAPONYA'DA DİNİ DURUM

Japonya'da İmparator Meiji'nin, sadece dini yetkiyi değil siyasi otoriteyi de eline alması ile 1868 yılında Meiji Dönemi (1868-1912) başlamıştır. Bu dönem siyasi açıdan olduğu kadar dini açıdan da önemli değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Tokugawa Dönemi'nde Şintoizm, Budizm ve Konfüçyanizm, birbiri ile iç içe geçmiş ve genel olarak uyum içerisinde varlığını sürdürmüştür. Hatta Budizm, devletin milli dini olma seviyesine yükselmiştir. Ancak Meiji Dönemi'nde, feodal yönetimin hâkim olduğu şogunluk (shogun tarafından yönetilen sistem) yıkılmış ve Şintoizm, devletin milli dini -hatta daha geniş anlamda ideolojisi- olarak kabul edilmiştir.[103]

Meiji hükümeti, imparatorun hem dini hem de siyasi otorite olarak görüldüğü "din ve devlet birliği*" (saisei-itchi)* ilkesini geri getirmek istemiştir.[104] Şintoizm'i tüm yabancı unsurlardan arındırmak amacı ile Budizm ve Şintoizm birbirinden tamamen ayrılmıştır. Bu doğrultuda; Tokugawa Dönemi'nde Budist rahiplere verilen resmi rahip olma statüsü kaldırılmış, anti-Budist hareketler sonucu birçok Budist tapınak yıkılmış ve eskiden beri Budist rahipler tarafından üstlenilen cenaze törenleri yerine Şinto tarzı cenaze ritüelleri geliştirilmiştir.[105] Her Japonun bir Budist tapınağa bağlı olmasını gerektiren *danka* sistemi yerine Şinto tapınağına üye olmasını gerektiren *ujiko* sistemi getirilmiştir.[106]

1873 yılında Batılı devletlerin baskısı sonucu Meiji yönetimi, Hıristiyanlık üzerindeki yasağı kaldırmış ve 1889 yılında -sözde- din özgürlüğü[107] sağlamıştır. Ancak

---

[102] Şen, s.43-45.
[103] Matsuo, s.225.
[104] Kitagawa, "Japanese Religions: An Overview", s.4790.
[105] Matsuo, s.226.
[106] Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion*, s.167.
[107] 1889 yılında düzenlenen anayasaya göre izin verilen dini özgürlük ile ilgili şu ifadeler kullanılmıştır: *"Japon halkı, barış ve düzene zarar vermeyen ve vatandaş olarak görevlerine zıt olmayan sınırlar içinde, dinsel inanç özgürlüğünden yararlanacaktır."* Bu tanımlama aynı zamanda hangi dine mensup olursa olsun Japon halkının, Devlet Şintosu'na bağlı kalmasını gerekli kılmaktadır. Bkz. Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion*, s.167.

aynı zamanda "Devlet Şintosu" *(Kokka Shinto)* adıyla diğer dini düşünceleri kapsayan etnosentrik bir sistem oluşturulmuş ve bu ideoloji, din üstü bir konuma sahip olarak devlet ideolojisi haline gelmiştir.[108] Devlet yönetimi, Devlet Şintosu'nun bir din olmadığını ve Şinto tapınaklarının ahlaki ve tarihsel kimlik kazandıran kurumlar olduğunu ileri sürmüştür. Bu sebeple vatanına sadık tüm Japon halkının, bir vatandaşlık görevi olarak Devlet Şintosu etkinliklerine katılması istenmiştir.[109]

Devlet Şintosu ideolojisini mezhepsel oluşumlardan uzak tutmak amacıyla Mezhep Şintosu *(Kyoha Shinto)* kategorisi oluşturulmuştur. Toplamda on üç mezhebi içeren bu başlık, Şinto bağlantılı dini mezhepler ve yeni dini hareketler için kullanılmıştır. Devlet Şintosu kapsamındaki tapınaklar, devlet tarafından destek görmüş ve *jinja* olarak adlandırılmıştır. *Kyokai* ismini alan Mezhep Şintosu tapınakları ise devlet tarafından destek almamıştır.[110] Budist mezhepler ve Hıristiyan hareketler de benzer şekilde devlet desteği olmadan kendi çabaları ile organizasyonlarını devam ettirmiştir.[111]

Ülke sınırlarının dışarıya açılması sonucu Japonya, hızlı bir modernleşme çabası içerisine girmiştir. Modernleşme ve şehirleşme ile beraber şehirlere yerleşen Japonlar, toplumdaki birlik ve beraberlik duygusunu ve kültürel değerlerini yitirmeye başlamıştır. Halihazırda var olan Budist mezhepler, toplumun ihtiyaçlarına cevap veremeyince insanlar yeni dini hareketlere yönelmiştir. Bu dönemde Budizm kaynaklı ortaya çıkan yeni dini hareketlerin, daha çok Nichiren mezhebi ve ezoterik Budizm bağlantılı olduğu görülmektedir.[112]

Japonya'nın II. Dünya Savaşı'na katılması ile beraber tüm dini gruplar, hükümet tarafından ideolojik silahlar olarak kullanılmıştır. Hükümetin isteğine göre hareket etmeyen dini hareket liderleri ise hapse atılmış ve işkence görmüştür. Nitekim bu durum, din özgürlüğünün sadece zihin ile sınırlı olduğunun bir göstergesidir. [113] Hiroşima ve Nagasaki'ye atılan atom bombaları sonucu Japonya, İkinci Dünya Savaşı'nı kaybetmiştir. İşgal devletleri, Şintoizm'in ve imparatorun tanrısal konumunun savaş boyunca militarist

[108] Kitagawa, "Japanese Religions: An Overview", s.4790; Matsuo, s.227.
[109] Shunzo, s.30.
[110] Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion*, s.169; Shunzo, s.30.
[111] Kitagawa, "Japanese Religions: An Overview", s.4790.
[112] Matsuo, s.234.
[113] Kitagawa, "Japanese Religions: An Overview", s.4792.

amaçlarla kullanılması sebebi ile bazı önlemler almıştır.[114] Bu kapsamda, Japon imparatoru 1946 yılında "tanrısal yetkilerinden" feragat ettiğini açıklamış, Şintoizm devlet dini olmaktan çıkarılmış ve din özgürlüğü ilan edilmiştir.[115] Devlet Şintosu, Tapınak Şintosu *(Jinja Shinto)* ismini alarak Japonya'daki diğer dinlerle aynı konuma yerleştirilmiştir.[116] Özellikle Japon imparatorunun kutsallığının kaldırılması sonucu Japonların kendi geçmişi ve tarihsel deneyimi ile olan bağı koparılmıştır.[117]

V. ÇAĞDAŞ JAPONYA'DA DİN VE YENİ DİNİ HAREKETLER

A. Çağdaş Japonya'da Din

İkinci Dünya Savaşı sonrası Japonya'da ortaya çıkan dini durum, büyük ölçüde savaş sırasında devletin ve dini organizasyonların arasındaki ilişkiye dayalı olarak şekillenmiştir. Şinto geleneğine dayandırılarak imparatorun kami soyundan geldiğine inanılması sonucu savaş kutsal olarak kabul edilmiş ve başlıca dini organizasyonlar ile devlet arasında savaş boyunca sıkı bir ilişki gözlemlenmiştir.[118] Ancak savaş sonunda kutsal olarak görülen imparator savaşı kaybetmiş ve din ile devlet birbirinden ayrılmıştır. Bu sürecin bir sonucu olarak, geleneksel dinlere olan güven azalmış ve insanlar, kültürel ve dini kimlik kaybı yaşamaya başlamışlardır.[119]

Savaş sonuna kadar Japonya'da tam anlamıyla dini özgürlükten bahsetmek mümkün değildir. 1889 yılında Meiji Anayasası ile Japonya'da dini özgürlük garanti altına alınmış olmasına rağmen bu gelişme, daha çok Batılıların Japonya'daki Hıristiyanlar hakkındaki endişelerini yatıştırmak adına gerçekleştirilmiştir. Gerçekte ise devlet, belirli dini organizasyon kategorileri oluşturmuş ve tüm dini oluşumların bu

[114] Savaş boyunca Japonlar tarafından kullanılan bir slogan bulunmaktaydı: "Tüm dünya tek çatı altında." Bu sloganın kaynağı, Şinto geleneğine göre İmparator Jimmu'nun söylediği iddia edilen bazı sözlerden gelmektedir: *"İmparatorluk yönetimi, tüm önemli yerlere genişletilecektir ve tüm dünya tek bir çatı altında toplanacaktır."* Bazı araştırmacılar, burada tüm dünya ile Japonya'nın tüm adalarının kast edildiğini ifade etmiştir. Bkz. Seeger, s.185.

[115] II. Dünya Savaşı'ndan sonra işgal devletleri yönetiminde getirilen din özgürlüğü, halkın dini inanç ve ibadetlerde özgür olmasından öte anlam taşımaktadır. Din özgürlüğü, hükümet yasasından ya da tahttan yani imparatordan daha üstün ilkelere uyma özgürlüğünü de beraberinde getirmiştir. Bkz. Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion*, s.280; Şen, s.69.

[116] Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion*, s.171.

[117] Kitagawa, *On Understanding Japanese Religion*, s.281.

[118] Seeger, s.184.

[119] Richard A. Gardner, "Collective Memory, National Identity: Victims and Victimizers in Japan," Claire Hoertz Badaracco (Ed.), *Quoting God: How Media Shape Ideas about Religion and Culture* içinde (153-172), Texas, USA: Baylor University Press, 2005, s.157.

kategorilerden herhangi birine kayıtlı olmasını istemiştir. Bu bağlamda Japonya'daki yeni dini hareketlerin bağımsız birer dini oluşum olarak ortaya çıkması II. Dünya Savaşı sonrasına denk gelmektedir. [120]

Japonya'da dini özgürlük ortamının sağlanması ile birlikte tüm dinler, rahat bir döneme geçmiştir. Ülkenin kurumsallaşmış dinleri olan Şintoizm ve Budizm, çeşitli mezhepleri ile beraber varlığını devam ettirmektedir. 2017 yılındaki verilere göre Japonya'da Şintoizm'e mensup olanların sayısı yaklaşık 90 milyon iken Budizm'e üye olanların sayısı ise yaklaşık 89 milyondur. Dini alandaki kısıtlamaların kaldırılmasına rağmen Hıristiyanlık 1,9 milyon civarında üyeye sahiptir. Ülkedeki diğer dinlere mensup olan üye sayısı da 8,9 milyon olarak tahmin edilmektedir.[121]

Çağdaş Japonya'da dinlere karşı yaklaşımın, daha çok pratik amaçlara göre şekillendiği görülmektedir. Günlük hayatın ihtiyaçlarına göre Budist ve Şinto ritüellerinin birlikte uygulandığı Japonya'da, normalde dine karşı bir ilgisi olmamasına rağmen sınav zamanlarında tapınak tapınak gezip dua eden pek çok Japon genci bulunmaktadır. Bunları yaparken de kendilerini herhangi bir dine mensup olarak adlandırmadan Japon kültürü çerçevesinde değerlendirmektedirler. Şintoizm ve Budizm gibi kurumsallaşmış dinlerin ihtiyaçlarına cevap vermemesi halinde ise yeni dini hareketlere yönelme söz konusudur.[122]

Japonya'da dini organizasyonların yasal olarak kaydedilmesi Kültür Bakanlığı himayesinde gerçekleşmektedir. Bakanlık tarafından belirlenen şartları taşıyan dini organizasyonlar, resmi olarak kabul edilmekte ve bunun karşılığında devlet koruması altına alınma gibi bazı ayrıcalıklara sahip olmaktadır. Dini organizasyonların kayıt olabileceği başlıklar; Şinto-kökenli, Budist-kökenli, Hıristiyan ve diğer kategorilerinden meydana gelmektedir.[123]

---

[120] H. Neill McFarland, "The New Religions of Japan", *Japanese Journal of Religious Studies*, Vol.1, No.2, 1960, s.37-38; Earhart, s.250.
[121] Şenavcu, "Japon Dinleri", s.263, 272, 277.
[122] Reader, *Religion in Contemporary Japan*, s. 17-21.
[123] Ian Reader, "Japanese New Religions: An Overview", World Religions and Spirituality Project, 2015, http://www.wrs.vcu.edu/SPECIAL%20PROJECTS/JAPANESE%20NEW%20RELIGIONS/Japenese%20New%20Religions.W RSP.pdf. (02.12.2020), s.5.

B. Japonya'da Ortaya Çıkan Yeni Dini Hareketler

Japonya'da yeni dini hareketlerin ortaya çıkışı, Tokugawa dönemindeki feodal sistemin parçalanmaya başladığı 19. yüzyılın ortalarına denk gelmektedir. Bu dini hareketler, kurumsal olarak yeni olmalarına rağmen öğretilerini şekillendirirken çoğunlukla Budizm, Şintoizm ve hatta Hıristiyanlık inançlarından etkilenmişlerdir.[124] Araştırmacılar yeni şekillenen bu dini hareketleri, *kisei shukyo* (kurumsallaşmış dinler) ya da *dento shukyo* (geleneksel dinler) olarak isimlendirilen dinlerden ayırmak amacı ile yeni bir isim oluşturma ihtiyacı hissetmişlerdir.[125] Bu bağlamda yeni dini hareketlerin Meiji döneminde devlet dokümanlarında *ruiji shukyo* (uydurma dinler) olarak adlandırıldığı görülmektedir.[126] Bu dönemlerde yeni dini hareketler için kullanılan diğer bir terim ise göreceli olarak negatif bir anlam taşıyan *shinko shukyo* (yeni ortaya çıkan dinler) olmuştur.[127] Ancak araştırmacıların çoğu tarafından yeni dini hareketler için *shinshukyo* (yeni dinler) ya da *shinshinshukyo* ("yeni" yeni dinler) terimleri benimsenmiştir.[128]

Japonya'daki yeni dini hareketler, ilk dönemlerde yetkililer tarafından şüphe ile karşılanmış ve aşırı tedbirler alınarak etkinlikleri kısıtlanmıştır. Ayrıca devlet tarafından yasal olarak tanınması için halihazırda kurulu olan dini organizasyonlardan birine bağlı olması istenmiştir.[129] II. Dünya Savaşı ise Japonya'daki dini ortam açısından bir dönüm noktası olmuştur. Savaş sonrasında imparatorun tanrısallığının kaldırılmasına ek olarak ülkede din özgürlüğünü (*shinkyo no jiyu*) güvence altına alan yasalar yürürlüğe girmiştir. Bu yasalara göre tüm dinlerin din özgürlüğü hakkı garanti altına alınmış, herhangi bir dini organizasyona devlet tarafından ayrıcalık tanınması ve resmi yetkililer tarafından din eğitimi verilmesi yasaklanmıştır. Devlet tarafından sağlanan bu dini özgürlük ortamında,

[124] Benjamin Dorman, *Celebrity Gods: New Religions, Media and Authority in Occupied Japan*, Honolulu: University of Hawai'i Press, 2012, s.3.
[125] Erica Baffelli, *Media and New Religions in Japan*, New York: Routledge, 2016, s.5.
[126] Meiji döneminde yeni dini gruplar, imparator üzerine kurulan milli ve kültürel kimliğe bir alternatif oluşturma ya da bu kimliği ortadan kaldırma potansiyelinde görülmüşlerdir. Bu sebeple hükümet tarafından sıkı bir denetim altında tutulmuşlar ve *ruiji shukyo* olarak adlandırılmışlardır. Bkz. Baffelli, *Media and New Religions in Japan*, s.17.
[127] Dorman, s.4.
[128] Baffelli, *Media and New Religions in Japan*, s 4-5.
[129] Franz Winter, "Japanese New Religious Movements: Introduction", Lukas Pokorny ve Franz Winter (Ed.), *Handbook of East Asian New Religious Movements* içinde (17-33), Leiden&Boston: Brill, 2018, s.20-22.

savaş öncesi ortaya çıkan yeni dini hareketler özgürce hareket edebilme imkânı bulmuş ve tarihsel olarak daha önce kurulan dini hareketlere yenileri eklenmiştir.[130]

Japonya'daki yeni dini hareketlerin sayısında zaman zaman önemli artışlar yaşanmıştır. Bu artışların temelinde, kriz dönemlerinin yer aldığı görülmektedir. İlk yeni dini hareketlerin ortaya çıkışına zemin hazırlayan Tokugawa feodal rejiminin yıkılması ile beraber feodal ve kapalı bir tarım toplumundan modern ve teknolojik bir topluma geçiş süreci, 1920-1930 yılları arasında yaşanan ekonomik kriz, hızlı şehirleşme ve sanayileşme çabaları ile II. Dünya Savaşı sonrası oluşan dini ve sosyal ortam, bu kriz dönemlerine örnek gösterilebilir.[131]

Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra dini ve sosyal bir fenomen olarak ortaya çıkan yeni dini hareketlerin sayısında ciddi bir artış görülmesine rağmen kökeni daha eskilere dayanan yeni dini hareketler de bulunmaktadır. Örneğin Japonya'daki en büyük yeni dini hareketlerden olan *Tenrikyo*[132], II. Dünya Savaşı öncesinde devlet tarafından kabul edilen on üç Şinto mezhebinden *(Kyoha Shinto)* biridir.[133]1970 yılına gelindiğinde ise Tenrikyo, diğer dinler kategorisi altına yerleştirilmiştir.[134] Japonya'da iki asır önce kurulmuş olan yeni dini hareketlerin bulunması, yeni dini hareketlerin "yeni" olarak adlandırılmasının asıl sebebinin tarihsel olarak yakın bir dönemde ortaya çıkmış olmalarından kaynaklı olmadığını göstermektedir. Yeni dini hareketlere verilen isimlendirme; bu dini oluşumları, Japonya'nın geleneksel dinleri olan ve kökleri geçmişe uzanan Budizm ve Şintoizm'den ayırmak amacıyla yapılmıştır.[135]

Yeni dini hareketler arasında yaygın olarak görülen bazı özellikler bulunmaktadır. Japonya'daki hareketlerde de bulunan bu özelliklerden ilki, birçok hareketin karizmatik

---

[130] Winter, s.23-24.
[131] Reader, "Japenese New Religions", s.13-16.
[132] 1838 yılında Japonya'nın Tenri şehri civarında yaşayan Nakayama Miki (ö.1887) adındaki köylü bir kadın tarafından kurulmuştur. Hareketin ibadet merkezinde *Tenri O-no Mikoto* isimli bir tanrı bulunmaktadır. Tanrının dünyadaki tezahürü kabul edilen Nakayama'nın sözleri ve eylemleri birer dini vahiy olarak görülmüştür. Japonya'da ortaya çıkan ilk yeni dini hareketlerden olan Tenrikyo hareketi, insanların ruhen ve bedenen tedavi edilmesi ile Neşeli Hayat (*Yoki Guraşi*) olarak isimlendirilen mutlak huzur ve mutluluk haline ulaşılmasına önem vermektedir. Yurtdışındaki üyeleri de hesaba katıldığında günümüzde Tenrikyo hareketine mensup kişi sayısı, iki milyonu geçmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Dila Baran Tekin, "Tenrikyo", Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (535-539), İstanbul: Okur Akademi, 2020, s.535-536, 539; McFarland, s.39-40.
[133] McFarland, s.37. II. Dünya Savaşı öncesi devlet tarafından yasal olarak tanınan on üç Şinto mezhebi *(kyoha shinto)* dışında kalan dini yapılar, şüpheli olarak görülmüş ve kontrol altında tutulmuştur. Bkz. Erica Baffelli, "Contested Positioning: "New Religions" and Secular Spheres", *Japan Review*, No.30, 2017, s.131-132.
[134] Tekin, s.536.
[135] Reader, "Japanese New Religions", s.2.

bir lider tarafından kurulmuş olmasıdır.[136] Özellikle Japonya'daki yeni dini hareket kurucuları arasında kadın liderler görmek oldukça sık rastlanan bir durumdur.[137] İlahi vahye muhatap olduğunu iddia eden bu karizmatik liderlerin, kendilerini Mesih, Buda ya da Konfüçyüs gibi figürlerle özdeşleştirmesi söz konusu olmaktadır.[138]

Materyalist dünyanın yozlaşmış olması sebebi ile manevi bir dönüşüme ihtiyaç duyulması anlayışı, yeni dini hareketler arasında görülen yaygın inançlardan bir diğeridir. Yeni dini hareketler ilk dönemlerde, hâkim olan yozlaşmış sistemin yıkılması gibi daha agresif tutumlara sahip olmuştur. Ancak bu anlayışın ilerleyen zamanlarda bireysel dönüşüme odaklanarak dünyayı değiştirmek şekline büründüğü görülmektedir. Buna rağmen bu öğretiyi daha ileriyi seviyeye taşıyarak, dünyayı değiştirme yolunda şiddet unsuruna başvuran Aum Shinrikyo gibi hareketler de bulunmaktadır.[139] Yeni dini hareketlerin diğer ortak özelliklerinden bazıları; ruhsal şifa uygulamalarına odaklanmak, misyonerlik faaliyetlerinde medyayı aktif bir şekilde kullanmak, hareket içerisindeki kadın üyelerin sayısının fazla olması ve evrensel kurtuluş öğretisine sahip olanların ülke dışında da faaliyet göstermesi şeklinde sıralanabilir.[140]

Bazı araştırmacılar tarafından Japonya'da ortaya çıkan yeni dini hareketler arasında 1970 öncesi ve sonrası ortaya çıkan olmak üzere iki ayrım yapıldığı görülmektedir. 1970 öncesi ortaya çıkan ve kökleri savaş öncesi döneme uzanan hareketler *shinshukyo* (yeni dinler) olarak isimlendirilirken 1970 sonrası ortaya çıkan hareketler *shinshinshukyo* ("yeni" yeni dinler) olarak adlandırılmıştır.[141] 1970 sonrası ortaya çıkan hareketlerden bazıları şunlardır*: Shinnyo-en, Mahikari, Agonshu, Byakko Shinkokai, Kofuku no Kagaku* ve *Aum Shinrikyo.*[142]

Japonya'da 1970 öncesi ortaya çıkan yeni dini hareketlere üye olan kişiler, toplumun daha alt ve fakir kesiminden meydana gelmekte iken 1970 sonrası ortaya çıkan

[136] Reader, "Japanese New Religions", s.23.
[137] Arif Mateen, "New Religious Movements of Japan: An Overview of New Paradigm", *Journal of Humanities and Social Science*, Vol.21, No.4, 2016, s.93.
[138] Enbiye Mahbube Dinler, "Yeni Bir Japon Dini Hareketi: Oomoto", (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, 2019), s.29.
[139] Reader, "Japanese New Religions", s.26-27.
[140] Mateen, s.93-95; Dinler, s.25, 36; Reader, "Japanese New Religions", s.37.
[141] Daniel A. Metraux, "Religious Terrorism in Japan: The Fatal Appeal of Aum Shinrikyo", *Asian Survey*, Vol.35, No. 12, s.1141.
[142] Reader, "Japanese New Religions", s.18.

yeni dini hareketlere mensup olan kişi profili ise daha zengin ve eğitimli bir hal almıştır. Yeni dini hareket üyelerindeki bu değişime paralel olarak insanların yeni dini hareketlerden beklentileri de değişiklik göstermiştir. Başlangıçta fakirlikten ve acıdan kaçış amacı ile yeni dini hareketlere yönelim gözlenirken maddi olarak refaha kavuşulması ile beraber insanlar, hayatın anlamını bulmak ve mistik deneyim yaşamak gibi hedeflerin arayışına girmişlerdir.[143] Bu bağlamda 1970 sonrası ortaya çıkan yeni dini hareketlerin daha çok ruhani ve mistik deneyim sunmak amaçlı faaliyetler yürüttüğü gözlemlenmektedir.

Japonya'da yeni dini hareketlerin ortaya çıkışı ve gelişimi; Japonya'nın, feodal ve ağırlıklı olarak kırsal bir toplumdan modern, kentsel ve teknolojik bir topluma dönüşmesini sağlayan modernleşme süreci ile de yakından alakalıdır.[144] Özellikle 1970 sonrası dönemde, Japon eğitim sisteminin ve çalışma ortamının temelini oluşturan modern bilimsel rasyonalizme karşı başta gençler olmak üzere toplumun güvensizlik ve hoşnutsuzluk duyduğu gözlemlenmektedir. Ekonomik başarı ve kariyerin ön plana çıktığı bu sistem, her ne kadar insanlara maddi refah sağlasa da manevi ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz kalmıştır. Geleneksel dinlerin modern dönemden geri kaldığını düşünen Japon halkı; yoga, meditasyon gibi çeşitli alternatif dini uygulamalar içeren yeni dini hareketlere yönelmiştir. Ayrıca bu dönemlerde, geleceği tahmin etme ve psişik güçler elde etme gibi konulara duyulan ilgi sebebi ile ezoterik uygulamalara karşı bir yönelim söz konusudur.[145]

Japon tarihinde yer alan dini çoğulculuğun, Japonya'da yeni dini hareketlerin ortaya çıkmasına ve benimsenmesine zemin hazırladığı söylenebilir.[146] Tek bir dine mensubiyet durumunun nadir görüldüğü Japonya'da, insanların hem Budist tapınaklarına kayıtlı olup hem de Şinto tapınaklarında Şinto tanrılarına dua etmesi ve festivallere katılması yaygın bir fenomen olarak karşımıza çıkmaktadır. Japonya'daki bu dini ortam, genellikle senkretik inançlardan meydana gelen yeni dini hareketlerin insanlar tarafından kabul görmesini kolaylaştırmıştır. Japonya'da, üyelerinin Şintoizm ve Budizm gibi başka

[143] Metraux, "Religious Terrorism in Japan", s.1141.
[144] Reader, "Japanese New Religions", s.1.
[145] Ian Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan: The Case of Aum Shinrikyo*, Honolulu: University of Hawai'i Press, 2000, s.47.
[146] Winter, s.17.

dinlere mensup olmasına karşı çıkmayan yeni dini hareketler olduğu gibi sadece kendi hareketlerine bağlı olmasını isteyen yeni dini hareketler de bulunmaktadır. Örneğin Aum Shinrikyo, mutlak bağlılık isteyen yeni dini hareketlerden biridir. [147]

1995 yılında Aum Shinrikyo tarafından Tokyo'da gerçekleştirilen sarin gazı saldırısı olayı, Japonya'da insanların yeni dini hareketlere ve dine karşı olan tutumlarını büyük ölçüde etkilemiştir. Aum olayı[148] öncesi Japonya'da dinler, yasal savunma hakkını hak eden genel anlamda iyi oluşumlar olarak görülürken; Tokyo saldırısı sonrası halkın dikkatli olması gereken ve tehlike potansiyeli bulunan organizasyonlar olarak görülmeye başlanmıştır.[149] Aslında Japonya'da yeni dini hareketlere karşı olumsuz tutumun 1995 yılından önce de yer aldığına dair bazı örnekler bulunmaktadır.[150] Ancak bu tutumun zirveye ulaştığı asıl olay, şüphesiz ki Aum Shinrikyo Tokyo saldırısı olmuştur.

Aum olayından sonra medya, potansiyel sapkın görüşleri olan hareketleri "bir sonraki Aum"[151] şeklinde etiketlendirmeye başlamıştır. Ayrıca yeni dini hareketleri tanımlamak üzere medya ve bazı araştırmacılar tarafından kullanılan yeni bir kavram olan *karuto* ortaya çıkmıştır. *Karuto* (kült), manipülasyona dayalı ve tehlikeli uygulamalar içeren gruplar anlamına gelmektedir.[152] Bu süreçte Japonya'da yeni ortaya çıkan hareketlerin sayısının azaldığı, halihazırda var olan yeni dini hareketlerin ise organizasyon olarak büyüme faaliyetlerini azaltarak önceki yıllarda elde ettikleri kazanımları korumaya çalıştıkları görülmektedir.[153] Nitekim Aum olayı öncesi büyük stadyumlarda bir araya gelerek etkinlikler düzenleyen yeni hareketler, söz konusu

[147] Reader, "Japanese New Religions", s.3,4.
[148] Aum Shinrikyo tarafından 1995 yılında gerçekleştirilen Tokyo saldırısı, araştırmalarda "Aum Affair" olarak geçmektedir. Bu sebeple "Aum olayı" ifadesi tez içerisinde aynı amaçla kullanılmıştır.
[149] 1999 ve 1998 yıllarında Japonya'daki üniversite öğrencileri arasında yürütülen bir araştırmaya göre öğrencilerin yüzde 65'i dinin tehlikeli olduğunu belirtirken yüzde 66'sı ise dinlerin halka açık alanlardaki misyonerlik faaliyetlerinin, yasa tarafından kısıtlanması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bkz. Erica Baffelli ve Ian Reader, "Impact and Ramifications: The Aftermath of the Aum Affair in the Japanese Religious Context", *Japanese Journal of Religious Studies*, Vol.39, No.1, 2012, s.8.
[150] Aum Shinrikyo hareketinden önce ortaya çıkan yeni dini hareketler arasında politikacılar ve gazeteciler tarafından Japon toplumuna karşı bir tehdit olarak görülen hareketler bulunmaktadır. Bunlar; *Renmonkyo*, *Oomoto* ve *Soka Gakkai* yeni dini hareketleridir. Örneğin bu hareketler arasında Soka Gakkai, siyasi bir partiye (*Komeito*) sahip olması sebebi ile devletin savaş sonrası benimsediği din ve devlet ayrılığı ilkesine karşı bir tehdit olarak görülmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Levi McLaughlin, "Did Aum Change Everything? What Soka Gakkai Before, During, and After the Aum Shinrikyo Affair Tells Us About the Persistent "Otherness" of New Religions in Japan", *Japanese Journal of Religious Studies*, Vol.39, No.1, 2012, s.52-57.
[151] "Bir sonraki Aum" potansiyelinde görülen başlıca yeni dini hareketler arasında Soka Gakkai ve Pana Wave hareketleri bulunmaktadır. Bkz. Baffelli ve Reader, "Impact and Ramifications", s.11-13.
[152] Reader, "Japanese New Religions", s.46-47.
[153] McLaughlin, s.54; Reader, "Japanese New Religions", s.21.

olaydan sonra eleştiriden uzak kalmak için halka açık etkinliklerine ve pahalı reklam kampanyalarına ara vermişlerdir.[154]

Japonya'da sadece yeni dini hareketlere özel yasal bir kategori bulunmaması ve tüm dini oluşumların kayıt altında olmaması gibi sebeplerden dolayı yeni dini hareketlerin sayısı tam olarak bilinmemektedir. Ancak genel olarak kabul edilen görüşe göre sayılarının 300 ile 400 arasında olduğu tahmin edilmektedir.[155] Bu hareketlerin üye sayısı hakkında yapılan akademik çalışmalar, üye sayısı yarım milyondan fazla olan sadece birkaç hareket bulunduğunu göstermektedir. Bunlar; *Soka Gakkai*,[156] Perfect Liberty Kyodan (*Pafekuto Ribati Kyodan*),[157] *Reiyukai*,[158] *Rissho Koseikai*,[159] *Seicho-no-ie*[160] ve *Tenrikyo* yeni dini hareketleridir.[161] Araştırmalar; Japon nüfusunun yaklaşık

[154] Baffelli ve Reader, "Impact and Ramifications", s.19.
[155] Winter, s.17-18; Reader, "Japanese New Religions", s.10.
[156] 1930 yılında Makiguchi Tsunesaburo isimli bir öğretmen tarafından Japonya'da kurulan bir yeni dini harekettir. İlk dönemlerde eğitim reformuna önem veren hareket, daha sonra Nichiren Budizmi'ni yaymaya yönelik faaliyetlere odaklanmıştır. Lotus Sutra'nın kurtarıcılığı ve her bireyde bulunan Buda tabiatı, hareketin öne çıkan öğretileri arasındadır. *Komeito* adında siyasi bir partiye sahip olan ve misyonerlik çalışmalarına ağırlık veren Soka Gakkai'nin, dünya genelinde 192 ülkede yaklaşık olarak 11 milyon takipçisinin olduğu aktarılmaktadır. Detaylı bilgi için bkz. Sema Nur Uzun, "Soka Gakkai", Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (490-493), İstanbul: Okur Akademi, 2020, s.490-492.
[157] Mükemmel Özgürlük Kilisesi olarak da bilinen hareketin manevi kurucusu, Kanada Tokumitsu'dur. Tokumitsu, kişinin karşılaştığı hastalık ve sıkıntı gibi olayların doğru yoldan sapmaya işaret etmek üzere tanrıdan gelen ilahi bir mesaj olarak görülmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Tokumitsu'nun takipçilerinden birisi olan Miki Tokuchika, 1946 yılında Perfect Liberty Kyodan ismi ile Tokumitsu'nun öğretilerinin devam ettirildiği hareketi kurmuştur. Hareket öğretilerini içeren yirmi bir kuralın bulunduğu Mükemmel Özgürlük Kilisesi'nin, günümüzdeki takipçi sayısının 800.000'den az olduğu tahmin edilmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Şeyma Nur Karabacak, "Mükemmel Özgürlük Kilisesi", Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (365-367), İstanbul: Okur Akademi, 2020, s.365-367.
[158] 1930 yılında Kubo Kakutaro ve Kotani Kimi tarafından kurulan hareket, Nichiren Budizmi çerçevesinde gelişen bir grup olarak kabul edilmektedir. Hareketin asıl öğretisi, atalara saygı unsurundan oluşmaktadır. Reiyukai üyeleri içerisinde kadınların sayısının daha fazla olduğu aktarılmaktadır. Dünya genelinde toplamda 18 ülkede faaliyet gösteren hareketin, yaklaşık 2,5 milyon takipçisinin olduğu iddia edilmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Süleyman Turan, "Reiyukai", Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (431-432), İstanbul: Okur Akademi, 2020, s.431,432.
[159] Reiyukai hareketinden ayrılarak ortaya çıkan bir yeni dini harekettir. "Doğruluk ve Dostça İlişki Kurma Topluluğu" olarak tercüme edilen hareket, Nikkyo Niwa-no ve Naganuma Myoko tarafından kurulmuştur. Hareket kurucuları, Reiyukai'nin Lotus Sutra'ya gereken önemi vermediğini iddia ederek bu hareketten ayrılma kararı almışlardır. Dünya barışına yönelik çeşitli faaliyetlerde bulunan Rissho Koseikai, pek çok kuruluştan barış ödülü almıştır. Günümüzde bu harekete üye olanların sayısının 6,5 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Halil İbrahim Şenavcu, "Rissho Kosei-Kai", Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (432-436), İstanbul: Okur Akademi, 2020, s.432-435.
[160] Kendisini "sonsuz yaşamın, bilgeliğin ve bolluğun evreni" olarak tanımlayan Seicho-no-ie hareketi, Taniguçi Masaharu tarafından 1930 yılında kurulmuştur. Masaharu, yaklaşık dört yıl boyunca Japonya'daki diğer bir yeni dini hareket olan Omoto'ya üyeliğini devam ettirmiştir. Bu sebeple, Seicho-no-ie öğretileri arasında Omoto'dan izler bulmak mümkündür. Seicho-no-ie'ye göre tüm dinlerin kaynağı tek bir tanrıdır ve özünde hepsi aynıdır. Bu bağlamda başka bir dine mensup olan kişilerin aynı zamanda Seicho-no-ie hareketine de üye olabileceği ifade edilmektedir. 2019 verilerine göre hareketin Japonya'daki üye sayısı 400 bin civarındadır. Detaylı bilgi için bkz. Elif Büşra Kocalan, "Seiço No İe", Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (465-467), İstanbul: Okur Akademi, 2020, s.465-467.
[161] Winter, s.18.

olarak dörtte birinin, herhangi bir zaman diliminde yeni dini harekete üye olduğunu ileri sürmektedir.[162]

[162] Reader, “Japanese New Religions”, s.9.

İKİNCİ BÖLÜM

AUM SHİNRİKYO HAREKETİ

I. AUM SHİNRİKYO HAREKETİNİN KURUCUSU: ASAHARA SHOKO

1995 yılı mart ayı, İkinci Dünya Savaşı sonrası Japonya'da din algısı için önemli bir dönüm noktası olmuştur. Tokyo metro istasyonunda on iki kişinin ölümüne ve beş binden fazla kişinin yaralanmasına sebep olan sarin gazı saldırısının *Aum Shinrikyo (Oumu Shinrikyo)* hareketi tarafından üstlenilmesi sonucu, günlük hayatta din mefhumundan oldukça uzaklaşmış olan Japon halkı, Japonya'da dinin hala var olduğunun farkına varmıştır.[163] Ayrıca bu olay dinin; şiddet, tehlike ve politika kavramları ile anılmaya başlanmasına yol açmıştır.[164] Başarılı bir biçimde modernleşen ve hatta bu konuda diğer ülkelere örnek olduğu düşünülen Japonya'da meydana gelen Aum olayı, modern çağın tehlikelerinin farkına varılmasını sağlamıştır.

A. Hayatı

Aum Shinrikyo yeni dini hareketinin kurucusu olan Asahara Shoko, 1955 yılında Japonya'nın güneyindeki Kyushu adasının Kumamoto ilinde yedi çocuklu fakir bir ailede dünyaya gelmiştir. Asıl ismi Matsumoto Chizuo olan Asahara, dini lider haline gelmesinin ardından 1987 yılında Asahara Shoko ismini almıştır.[165] Asahara'nın doğuştan glokom hastalığına sahip olması nedeniyle bir gözü tamamen görme yetisinden mahrum iken diğer gözünde kısmi görme yeteneği mevcuttu.[166] Abisinde ve kendisinde bulunan görme kaybı nedeniyle eğitim için görme engellilere özel bir yatılı okula gönderildi. Öğrencilerinin tümünün, öğreticilerinin ise çoğunun görme engelli olduğu bu okulda, kısmi de olsa görme yetisine sahip olan kişi olarak sadece Asahara bulunmaktaydı.[167] Asahara'nın, bu durumu kullanarak sınıftaki diğer arkadaşları üzerinde hakimiyet kurmaya çalıştığı aktarılmaktadır.[168] Ayrıca kısmi görme yetisini

[163] Robert Kisala, "Aum Alone in Japan: Religious Responses to the Aum Affair", *Nanzan Bulletin*, No.19, (1995), s.8; Catherine Wessinger, *How the Millennium Comes Violently: From Jonestown to Heaven's Gate*, New York: Seven Bridges Press, 2000, s.121.
[164] Lucia Dolce, "The Practice of Religion in Japan: An Exploration of the State of the Field", James Babb (Ed.), *The SAGE Handbook of Modern Japanese Studies* içinde (33-62), UK: SAGE Publications, 2015, s.38.
[165] Ian Reader, *A Poisonous Cocktail? Aum Shinrikyo's Path to Violence*, Denmark: NIAS Press, 1996, s.19.
[166] John R. Hall, Philip D. Schuyler ve Sylvaine Trinh, *Apocalypse Observed: Religious Movements and Violence in North America, Europe and Japan*, London&New York: Routledge, 2000, s.85.
[167] Gregory E. Wilkinson, "The Next Aum: Religious Violence and New Religious Movements in Twenty-First Century Japan", (*Doktora Tezi*, The Graduate College of The University of Iowa, 2009), s.41.
[168] Watanabe, "Religion and Violence in Japan Today", s.81-82.

kullanarak diğer arkadaşlarının isteklerini yerine getirip karşılığında para talep ettiğinden de bahsedilmektedir.[169] Yaklaşık on dört yıl boyunca karanlık bir dünyada görme yetisine sahip tek kişi olarak bulunması, Asahara'da güç ve kontrol duygularının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Fakir bir aile ortamından gelmesine ek olarak okulda sahip olduğu bu ayrıcalıklı durum, ileride kuracağı hareketi anlamak açışından önem arz etmektedir.[170] Erken yaşta yatılı okula gönderilmesinin bir sonucu olarak ise Asahara, kendisi ailesinden uzaklaştığı gibi harekete üye olmak isteyenlerden de ailelerini terk etmelerini talep etmiştir.[171]

Asahara, okuldan mezun olduktan sonra bir süre Kyushu'da masör ve akupunkturcu olarak çalışmıştır. Ancak 1976 yılında bedensel yaralamadan dolayı para cezası verildiği aktarılmaktadır.[172] 1977 yılında Tokyo'ya taşınan Asahara, üniversiteye girmek için sınava hazırlanırken aynı anda akupunktur tedavisi uygulayarak geçimini sağlamıştır. Üniversiteye girmekte başarısız olan Asahara'nın, 1978 yılında evlenmesinin ardından toplamda 6 çocuğu dünyaya gelmiştir. Dört kız ve iki oğlu olan Asahara'nın üçüncü kız çocuğu, Aum hareketinde Asahara'nın manevi varisi olarak görülmüştür. Ayrıca eşi Matsumoto Tomoko da hareket içerisinde önemli bir konuma sahip olmakla beraber zaman zaman inisiyasyon törenlerini yönetmiştir.[173]

Asahara, evlenmesinin ardından Çin bitkisel ilaçları satışı yaptığı bir işle meşgul olmaya başlamıştır. Ancak ilerleyen yıllarda lisanssız bitki ilaçları satımından tutuklanıp cezalandırılmıştır.[174] Tokyo'ya taşındıktan sonra dine ilgisinin başladığı aktarılan[175] Asahara, çeşitli yeni dini hareketlere ilgi göstermiş ve hakkında araştırmalar yapmıştır. Bunlardan ilki kurucusu Shinji Takahashi (1927-1976) olan God Light Association

[169] Robert Jay Lifton, *Destroying the World to Save It: Aum Shinrikyo, Apocalyptic Violence and the New Global Terrorism*, New York: Metropolitan Books, 1999, s.15.
[170] Wilkinson, s.41-42.
[171] Emine Battal, "Aum Shinrikyo", Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (77-80), İstanbul: Okur Akademi, 2020, s.77.
[172] Watanabe, "Religion and Violence in Japan Today", s.82.
[173] Erica Baffelli, "Aum Shinrikyo", Lukas Pokorny ve Franz Winter (Ed.), *Handbook of East Asian New Religious Movements* içinde (193-211), Leiden&Boston: Brill, 2018, s.194; Reader, *A Poisonous Cocktail*, s.20.
[174] Reader, *A Poisonous Cocktail*, s.20-21.
[175] Shimazono Susumu, "In the Wake of Aum: The Formation and Transformation of a Universe of Belief", *Japanese Journal of Religious Studies*, Vol.22, No.3-4 (1995), s.384-385.

(Tanrısal Işık Birliği)[176] yeni dini hareketidir.[177] Asahara'nın dinsel arayışındaki asıl önemli dönüm noktası ise *Agonshu* yeni dini hareketine katılması olmuştur.[178] Agonshu hareketinin kurucu olan Seiyu Kiriyama (1921-2016), onun öğretilerini ve yoga ritüellerini gerçekleştirenlerin geleceği öngörme ve geleceğe müdahale edebilme yetisine sahip olacaklarını iddia etmiştir.[179] 1981-1984 yılları arasında Agonshu hareketine üye olan Asahara, Aum Shinrikyo öğretilerini şekillendirirken Agonshu öğretilerinden ve Kiriyama'nın ezoterik Budizm yorumundan etkilenmiştir. [180] Agonshu'ya üye olduğu bu süreçte, günlük yaklaşık kırk dakika sutraların tekrarından ve bazı ritüellerden oluşan *senzagyo'*yu toplam bin günde tamamlamıştır.[181]Asahara, *senzagyo* sonrası *kundalini* uyanışını[182] elde ettiğini iddia etmiştir.[183]

Asahara, 1984 yılında kendisi etrafında toplanan 15 kişi ile birlikte Agonshu'dan ayrılarak *Aum no Kai* (Aum Topluluğu) isimli bir grup kurmuştur.[184] Bundan bir yıl sonra ise *Twilight Zone* dergisinin kapağında Asahara'nın lotus pozisyonunda havalanmasını gösteren bir fotoğraf yayınlanmıştır.[185] Bu olayın da etkisi ile Asahara'nın elde ettiği insanüstü güçleri elde etmek amacı ile Asahara'nın etrafında toplananların sayısında artış yaşanmıştır.[186] Asahara, 1986 yılında Himalaya dağlarına giderek çeşitli meditasyon uygulamaları sonucunda aydınlanmaya ulaştığını ileri sürmüştür.[187] Hindistan'dan döndükten sonra Asahara'nın kurduğu yoga grubunun ismi *Aum Shinsen no Kai* (Aum Münzeviler Topluluğu) olarak değiştirilmiştir. 1987 yılına gelindiğinde ise bu grup, Aum

[176] 1969 yılında Japonya'da kurulan hareket, eklektik bir yapıya sahiptir. Shinji Takahashi; Buda, İsa ve Musa gibi farklı kişilerin öğretilerinden faydalanmakla beraber bilim kurguya da başvurmuştur. Bu bağlamda hareket üyeleri, ilk insanların başka bir gezegenden dünyaya geldiklerine inanmaktadırlar. Detaylı bilgi için bkz. Süleyman Turan, "Tanrısal Işık Birliği", Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (525-527), İstanbul: Okur Akademi, 2020, s.525.
[177] Reader, *A Poisonous Cocktail*, s.20.
[178] Shimazono, s.385.
[179] Hall vd., s.85.
[180] Baffelli, "Aum Shinrikyo", s.195.
[181] Reader, *A Poisonous Cocktail*, s.21. Asahara, bu sürecin zorluğundan şu şekilde bahsetmiştir: *"Bu üç yıl boyunca dünyevi isteklerimin arttığını hissettim. Önceki eğitimlerim aracılığı ile elde ettiğim denge hali paramparça oldu. Kaç defa senzagyo uygulamasını bırakmayı düşündüm? Ancak kendim için her şeyi deneme yolundayım, bu sebeple sonuna kadar devam ettim."* Bkz. Shimazono, s.385.
[182] Bu kavram ileride detaylı bir şekilde açıklanacaktır. Bkz. s.44.
[183] Lifton, s.19.
[184] Battal, "Aum Shinrikyo", s.77-78.
[185] Aum'un oluşumunun başlarında Asahara'nın fotoğrafının dergide yayınlanması, Aum'un medyaya verdiği önemi göstermektedir. Bkz. Lifton, s.20.
[186] Watanabe Manabu, "Aum Shinrikyo", *Encyclopedia of Religion*, Vol.2, USA: Thomson Gale, 2005, s.631.
[187] Asahara Shoko, *Supreme Initiation*, Jaya Prasad Nepal ve Yoshitaka Aoki (çev.), New York: AUM USA, 1988, s.11.

Shinrikyo (Yüce Gerçek) ismini[188] alarak dini bir organizasyon haline gelmiştir. Aynı dönemlerde asıl ismi Matsumoto Chizuo olan grup lideri de Asahara Shoko ismini almıştır.[189]

Aum Shinrikyo'nun dini bir organizasyon haline gelmesini takiben hareketin asıl amacının da yön değiştirdiği görülmektedir. Bireysel tekamülü amaçlayan küçük bir yoga grubu olarak ortaya çıkan hareket, diğer insanları da kurtarmayı hedefleyen Mahayana Budizmi'ni benimsemeye başlamıştır. Bu değişikliği, Aum Shinrikyo tarafından basılan *Mahayana* dergisinin[190] ilk sayısındaki Asahara Shoko'nun şu ifadelerinden çıkarmak mümkündür:

> Özünde bulunan hakikatleri kendi eğitimime katarak Taoizm, Yoga ve Budizm gibi tüm yolları denedim. Amacım, en üstün manevi idrak haline ve aydınlanmaya ulaşmaktı. Sonunda amacıma Himalayalar'ın kutsal sarsması sayesinde ulaştım. Yüce farkındalık halini ve aydınlanmayı elde ettim. Ancak ruhum tatmin olmamıştı. Ben mutlu halde yaşarken diğer insanların hala acılar dünyasında olduğu gerçeğine katlanamadım. Kendimi feda etme pahasına da olsa diğer insanları kurtaracağım şeklinde düşünmeye başladım.[191]

Aum Shinrikyo'nun devlet tarafından resmi olarak tanınması 1989 yılını bulmuştur. Din aracılığı ile yapılamayanların politika yoluyla yapılabileceğini dile getiren Asahara, *Shinri-to* (Gerçek Partisi) isimli bir parti kurmuştur. Parti sonraki yıl meclise girebilmek için seçimlere katılmıştır ancak seçimleri kazanamamıştır.[192] Aum, seçimleri kaybetmesinin ardında hareketin ortadan kalkmasını isteyenler tarafından hazırlanan bir komplo olduğunu ileri sürmüştür. Asahara bu yenilgiyi, toplum tarafından reddedilme olarak algılamıştır. Nihayetinde bu durum, hareketin anti sosyal tutumunun artmasına ve dünyanın sonuna dair öğretisinin daha olumsuz bir hal almasına neden olacaktır.[193]

---

[188] Grup isminde yapılan son değişiklik, hareketin bir yoga grubu olmaktan çıkıp dini bir organizasyon haline geldiğinin göstergesidir. Bkz. Watanabe Manabu, "Aum Shinrikyo and Its Use of the Media", *Bulletin of the Nanzan Institute for Religion and Culture***,** Vol. 29, 2005, s.43.

[189] Martin Repp, "Aum Shinrikyo and the Aum Incident: A Critical Introduction", James R. Lewis ve Jesper Aa. Petersen (Ed.), *Controversial New Religions* içinde (154-185), UK: Oxford 2014, s.154-155. Japonya'da yeni bir isim alma durumunu yaygın olarak görmek mümkündür. Bu uygulama, manevi yola kendini adayanların geçmiş ile olan bağlantılarından sıyrılması anlamına gelmektedir. Bkz. Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, s.39.

[190] Richard A. Gardner, "Aum Shinrikyo and A Panic About Manga and Anime", Mark W. MacWilliams (Ed.), *Japanese Visual Culture: Explorations in the World of Manga and Anime* içinde (200-218), Armonk, NY: M. E. Sharpe, 2008 s.204.

[191] Repp, s.155.

[192] Repp, s.156.

[193] Watanabe, "Religion and Violence in Japan Today", s.90.

Zamanla Asahara'nın kurtuluş algısı farklılaşmaya başlamıştır. Başlangıçta yoğun meditasyon yoluyla dünyanın kötü karmadan arındırılarak manevi olarak yenilenmesi amaçlanırken; Asahara'nın, Vahiy Kitabı *ve* Nostradamus'un kehanetlerinden [194] etkilenmesi ile dünyanın sonunu getirecek olan bir savaştan (Armagedon) bahsedilmeye başlanmıştır. Bu bağlamda Asahara, 1999 yılında gerçekleşecek olan ve sadece Aum üyelerinin kurtulacağı bir üçüncü dünya savaşından bahsetmiştir. Ancak daha sonra tarihi yakına alarak bu savaşın 1995 yılında olacağını iddia etmiştir.[195]

1995 yılı mart ayına gelindiğinde Tokyo istasyonunda sabah saatlerinde gerçekleştirilen zehirli sarin gazı saldırısı sonucu on iki kişi ölmüş, binlerce kişi yaralanmıştır.[196] Saldırı sonrası Asahara Shoko'nun da dahil olduğu on üç kişiye idam cezası verilirken toplamda yüz seksen Aum üyesi tutuklanmıştır.[197] 2004 yılında idam cezasına çarptırılan Asahara, tüm temyiz hakları dolduktan sonra 2018 yılında asılarak infaz edilmiştir.[198]

B. Asahara ve Agonshu Hareketi ile İrtibatı

Agonshu, yakın zamanda ortaya çıkmasından dolayı Japon araştırmacılar tarafından "yeni yeni dini hareketler" *(shinshinshukyo)* olarak isimlendirilen hareketlerden biridir.[199] Hareket asıl amacını, Agama Sutra'da [200] yer alan hakiki Budizm'e dönüş olarak açıklamaktadır. Bu bağlamda Agonshu ismi de Agama'nın Japonca karşılığı olan *Agon* kelimesinden gelmektedir.[201]

1978 yılında Seiyu Kiriyama tarafından kurulan Agonshu, ezoterik bir Japon Budizmi hareketidir. Kiriyama, Sakyamuni Buda'nın asıl öğretilerinin Agama (Agon) Sutralara dayandığını ileri sürmüştür. Agonshu hareketinde Buda olmak için Agama Sutralarda yer

---

[194] O dönemlerde Japonya'da büyük rağbet gören Nostradamus kehanetlerinden özellikle şu satırların öne çıktığı aktarılmaktadır: *"1999 yılı yedinci ayda, gökyüzünden yüce bir terör kralı (ya da korku verecek derecede güçlü bir kral) gelecektir."* Bkz. Wessinger, s.126-127; Nostradamus, *The Complete Prophecies of Nostradamus*, Henry C. Roberts (çev.), New York: Nostradamus Co., 1982, s.336.
[195] Frances L. Flannery, *Understanding Apocalyptic Terrorism*, London& New York: Routledge, 2016, s. 221-222
[196] Baffelli, "Aum Shinrikyo", s.197.
[197] Flannery, s.216.
[198] "Asahara Shoko", https://www.britannica.com/biography/Asahara-Shoko (20.09.2020).
[199] Ian Reader, "The Rise of a Japanese New New Religion: Themes in the Development of Agonshu", *Japanese Journal of Religious Studies*, Vol.15, No.4 (1988), s.235.
[200] Sakyamuni Buda'nın erken dönem öğretilerini içeren bir grup sutraya verilen isimdir. Bkz. "Agama Sutra", http://www.chinabuddhismencyclopedia.com/en/index.php?title=Agama_sutras (18.12.2020)
[201] Reader, "The Rise of a Japanese New New Religion", s.237.

alan "Yedi Yöntem ve Otuz Yedi Uygulama" tamamlanmak zorundadır. Agonshu, Japonya'daki yeni dini hareketler arasında medya ve teknolojiyi en aktif kullanan hareketlerden biridir.[202]

Agonshu'nun ortaya çıkışından itibaren hareketin merkezinde yer alan öğreti, kötü karmadan kurtuluş *(innen)* olmuştur. Bu öğretiye göre kişinin çektiği ıstırap kötü karmadan kaynaklanmaktadır. Bu sebeple kötü karmadan kurtulan kişinin kaderinin daha iyi yönde değişeceğine inanılmaktadır. Kötü karmadan kurtulmak için ise en etkili yöntem *senzagyo*'dur. Aum lideri Asahara'nın Agonshu hareketine üye olduğu dönemde *senzagyo* uygulamasını gerçekleştirdiği aktarılmaktadır. Aum Shinrikyo'da bulunan kötü karma anlayışı, ufak değişikliklerle beraber bu öğretinin devamı niteliğindedir. Bu bağlamda Aum üyeleri, kötü karmadan kurtulmak için çeşitli eziyet ve çilelere katlanmak gerektiğine inanmıştır. Bu algının, hareket üyelerine kötü davranılmasının meşrulaştırılması için kullanıldığı görülmektedir. [203] Agonshu'da öne çıkan bir diğer öğreti, *kundalini* yoga yoluyla çakraların uyandırılması ve insanüstü güç elde etmektir. Asahara'nın da Agonshu gibi yogaya ve psişik güçlerin kazanılmasına büyük önem verdiği görülmektedir.[204]

Asahara'nın, üye olduğu önceki dini gruptan alıp Aum hareketine uyguladığı bir diğer görüş ise apokaliptik inanç konusudur. Kiriyama, geçmişten gelen birikmiş karma yüzünden 1999 yılında kıyamet kopacağını iddia etmektedir. Ancak manevi tedbir alınması halinde dünyayı yok edecek olan felaketin önlenebileceğini düşünüyordu. Bu bağlamda Agonshu'nun gerçek Budizm'i restore edeceğine ve dünyaya barışı getireceğine inanılıyordu. Kiriyama'nun Nostradamus'un yazılarına olan ilgisinden dolayı 1999 yılındaki felaket hakkında onun yazılarından etkilendiği görülmektedir.[205] Aynı şekilde Asahara da Nostradamus'tan etkilenmiş ve dünyanın sonuna dair bazı kehanetlerde bulunmuştur. Başlangıçta daha iyimser bir kıyamet senaryosuna sahip olan

[202] Merve Üstek, "Agonshu", Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (44-46), İstanbul: Okur Akademi, 2020, s.44-45.
[203] Shimazono, s.386.
[204] Watanabe, "Religion and Violence in Japan Today", s.82.
[205] Reader, *A Poisonous Cocktail*, s.22.

Aum, anti sosyal bir tavır benimsemesi sonucu daha kötümser bir yorum ortaya koymuştur.[206]

Agonshu'nun temel amacı olarak benimsediği Erken Dönem Budizmi'ne dönüş kavramı da Aum Shinrikyo'da yerini almıştır.[207] Aum'un benimsediği bu görüş, Dalai Lama'nın Asahara'ya hitaben söylediği iddia edilen şu sözlerden çıkarılabilmektedir:

> Sevgili arkadaşım, Japonya'nın bugünkü Budizmi'ne bir bak. Japonya'da Budizm, öğretilerinin hakiki gerçeğini yitirmiş ve teşrifatçılık (tören ve ritüellere düşkünlük) haline gelmiştir. Durumun devam etmesi halinde Budizm, Japonya'da yok olacaktır. Bir şeyler yapılması gerekmektedir ve sen hakiki Budizm'i burada yaymalısın. Sen bunu iyi bir şekilde yapabilirsin. Eğer bu şekilde yaparsan bundan çok memnun kalacağım ve bu benim görevime katkıda bulunacaktır.[208]

Aum, gelişim evresi olan 1984 ve 1987 yılları arasında Agonshu'nun inanç sisteminden birçok unsuru benimsemiştir. Bu unsurlar şunlardır: Ritüel uygulamalar yoluyla kötü karmadan kurtuluş, bilim yoluyla psişik güçler elde etme, yoga ve ezoterik Budizm yoluyla *kundalini'*nin uyandırılmasını sağlayan meditasyon ve Erken Dönem Budizmi'ne dayalı öğreti ve uygulamaların geliştirilmesi. Bununla birlikte Aum'un, Agonshu'nun öğretilerinin hepsini direkt olarak almadığı görülmektedir. Agonshu'nun merkezinde bulunan inanç, karmadan kurtuluş iken; Aum, yoga yolu ile *kundalini'*nin uyandırılmasını merkeze almıştır. Ayrıca Agonshu tarafından fazla önem verilmeyen *satori* (aydınlanma) ve *gedatsu* (özgürlük) kavramları, Aum'un inanç sisteminin özünü teşkil etmiştir.[209]

C. Eserleri

Asahara, ortaya çıktığı ilk yıllardan itibaren hareketin öğretilerini açıklayan kitaplar yazmaya başlamıştır. Ayrıca Asahara'nın vaazlarının derlenip kitap haline getirilmesi de söz konusudur.[210] Bunlara ek olarak, *Mahayana*[211] ve *Vajrayana Sacca*[212] isimli aylık

---

[206] Baffelli, "Aum Shinrikyo", s.200.
[207] Shimazono, s.386.
[208] Asahara, s.10.
[209] Shimazono, s.387.
[210] Battal, "Aum Shinrikyo", s.79.
[211] 1986 yılında basılmaya başlanan bu dergide, Asahara'nın öğretilerine ve takipçilerinin bireysel deneyimlerine yer verilmektedir. Bkz. Watanabe, "Aum Shinrikyo and Its Use of the Media", s 45.
[212] Aum, ilk başta *Shambhala Newsletter* ismi ile dergi çıkarmaya başlamıştır. Ancak daha sonra hareketin görüşlerinin değişmesine paralel olarak dergi de sırayla isim değiştirmiştir. Bu sıra şu şekildedir: *Shambhala Newsletter*, *Mahayana*, *Vajrayana Sacca*, *Anuttara Sacca*. Bkz. Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, s.82.

dergiler basılmış ve halka dağıtılmak üzere el ilanları hazırlanmıştır.[213] Asahara'nın öğretilerini içeren eserlerden bazıları şunlardır:

Vajrayana Kosu: Kyogaku Shisutemu Kyohon: Hareketin ortaya çıkışından 1994 yılına kadar Asahara tarafından yapılan elli yedi konferansı içeren metindir. Aum içerisinde bir eğitim kılavuzu şeklinde kullanılan metnin, tek bir kitap halinde basımı gerçekleştirilmemiştir.[214] Asahara'nın diğer kitaplarından bazı bölümler içeren metinde, Asahara'nın temel öğretilerine yer verilmiştir. Ayrıca Asahara'nın Vajrayana Budizmi'ne[215] dair yorumları da bu eser içerisinde bulunmaktadır.[216]

Chonoryoku: Himitsu no Kaihatsuho (Psişik Güç: Gizli Bir Tekâmül Yöntemi): Asahara'nın ilk eseri olan bu kitap; Aum'un ilk dönemlerinde, 1986 yılında kaleme alınmıştır. Temelde yoga üzerine kurulu olan kitapta sunulan eğitim teknikleri, Agonshu lideri Kiriyama'nın *Mikkyõ* isimli eserindeki unsurlarla örtüşmektedir. Kiriyama'nın kitabının büyük çoğunluğu; *kundalini* açıklamaları, dokuz çakra, *ida*, *sushumna* ve guru yoluyla karmadan kurtuluş konularını ele almaktadır. [217] Asahara'nın bu eserinde, Nostradamus'un 1999 yılında gerçekleşeceğini iddia ettiği felaketten de özet bir şekilde bahsedilmiştir. Ayrıca Asahara'nın; havada yükselme, telekinezi, hava durumunu kontrol etme ve kehanette bulunma gibi güçlere sahip olduğu ileri sürülmüştür.[218]

Seishi o Koeru (Yaşam ve Ölümü Aşmak): 1986 yılında yazılan bu eserde Asahara, erken dönem Budizmi hakkındaki görüşlerinden ve *satori* öğretisinden bahsetmiştir. *Satori'*nin elde edilebilmesi için Japonca *shinensho* olarak ifade edilen eski Budist uygulamasında derinleşme gereklidir. Yanlış düşünceleri ortadan kaldırmak için uygulanan bu meditasyon 4 aşamadan oluşmaktadır: 1) Beden kirlidir *(shinnensho)*, 2) Algı ıstıraba yol açar *(junensho)*, 3) Zihin geçicidir *(shinnensho)*, 4) Darmalar önemsizdir *(hõnensho)*. Kitapta geçen bu meditasyon yöntemi; *asana* (yoga pozisyonu), *pranayama*

[213] Gardner, "Aum Shinrikyo and A Panic About Manga and Anime", s.204; Watanabe, "Aum Shinrikyo and Its Use of the Media", s.43.
[214] Battal, "Aum Shinrikyo", s.79-80.
[215] 6. yüzyılda Nepal ve Tibet'te ortaya çıkan Vajrayana Budizmi, büyüsel ve gizemli uygulamalar ile mantraların sürekli tekrarına önem vermiştir. Vajrayana, zamanla Hinduizm'e ait öğeleri de bünyesine dahil etmiştir. Bkz. Ali İhsan Yitik, *Doğu Dinleri*, Ankara: İSAM Yayınları, 2017, s.89.
[216] Ian Reader, "Aum Shinrikyo", 2013, https://wrldrels.org/2016/10/08/aum-shinrikyo/ (02.12.2020).
[217] Shimazono, s.386.
[218] Wessinger, s.127.

(nefes alma metotları) ve *mudra* (mistik poz) gibi *gedatsu'*ya ulaşmak için kullanılan yollardan biri olarak verilmiştir.[219]

Inishēshon (İnisiyasyon): Aum'un kurtarıcı inanç sisteminin anlatıldığı eser, 1987 yılında basılmış ve 1988 yılında *"Supreme Initiation"* başlığı ile İngilizceye çevrilmiştir. Kurtarıcı inanç sisteminin merkezinde inisiyasyon ayini yer almaktadır. İnisiyasyon birkaç farklı ritüel içermektedir ancak en önemlisi Hint inisiyasyon uygulaması olan *shaktipat (shakutipatto)'tır.*[220]

Asahara ilerleyen yıllarda apokaliptik temalar içeren bazı kitaplar da kaleme almıştır. Bu kitaplardan ikisinin içeriği şu şekildedir:

Metsubo no Hi (Kıyamet) ve *Metsubõ Kara Koko e: Zoku Metsubõ no Hi (Yıkımdan Boşluğa: Kıyametin Bir Devamı):* 1988 yılında Asahara tarafından Vahiy Kitabı'nın bir yorumu olarak yazılmıştır. Kitapta apokaliptik yıkımın gerçekleşme olasılığının ele alınmasına ek olarak bazı kehanetlerden de bahsedilmiştir. Bu kehanetlerden biri, Sovyetler Birliği'nin 2004 yılında yıkılacağını öngörmektedir.[221]

II. BİR YENİ DİNİ HAREKET OLARAK AUM SHİNRİKYO

A. Öğretileri

Aum Shinrikyo ismi, Hint ve Japon kavramların bir araya gelmesi ile meydana gelmiştir.[222] Aum kelimesi, aslen Tibet kökenli bir terim olan ve "evrenin kaynağı" anlamına gelen *om* terimine dayanmaktadır. Hareketin ismini oluşturan ikinci terim olan *shinrikyo* ise Japoncadır ve "yüce gerçeğin öğretilmesi" anlamını taşımaktadır. Bu bağlamda hareketin ismine bakıldığında eklektik bir yapı göze çarpmaktadır.[223]

Aum Shinrikyo'nun ortaya çıktığı tarihten saldırı sonrası Asahara'nın tutuklandığı tarihe kadar devam eden yaklaşık dokuz yıllık süreçte, Aum hareketinin farklı dini

[219] Shimazono, s.389.
[220] *Shaktipat* ritüelinin amacı, gurunun ya da *gedatsu* elde etmiş kişinin baş parmağın inisiyasyon yapılacak kişinin alnına koyarak kendi enerjisini aktarılması yoluyla *Kundalini*'nin uyandırılmasını hızlandırmaktır. Bkz. Baffelli, "Aum Shinrikyo", s.199.
[221] Shimazono, s. 397.
[222] Battal, "Aum Shinrikyo", s.77.
[223] Metraux, "Religious Terrorism in Japan", s.1140, birinci dipnot.

gelenekleri ve kaynakları benimsediği görülmektedir. Asahara'nın öğretilerinin şekillenmesinde rol oynayan bu unsurlar şu şekilde sıralanabilir: Astroloji, Taoizm, Hinduizm (özellikle yoga), farklı formları ile beraber Budizm (Hinayana, Mahayana, ezoterik Budizm), Yahudi-Hıristiyan apokaliptik gelenekleri, bilim, bilimkurgu ve teknoloji.[224]

Aum'un inanç sistemine neyin dahil edileceğine Asahara karar vermektedir. Asketik eğitim yolunda lider olarak kabul edilen Asahara, birtakım mistik güçlere sahip olması ve Budist kutsal kitaplarında bahsedilen kurtuluşu deneyimlemiş olması sebebi ile hareket üyeleri tarafından mutlak otorite sahibi olarak görülmektedir. Bu çerçevede, Aum üyelerinin beklentisi ve Asahara'nın hedefleri doğrultusunda Aum öğretilerinin pragmatizm temelli şekillenmiş olduğu söylenebilir.[225]

Asahara'ya göre Japonya'daki Budizm; kutsal kitapların okunmasından, cenaze törenlerinden ve mezarlardan ibaret hale gelmiştir. Hakikatte ise Sakyamuni Buda'nın öğretileri; gerçek mutluluk ve özgürlüğe ulaştıran meditasyon tekniklerini, aydınlanma ve kurtuluşa giden yolu ihtiva etmektedir. Ancak Japonya'daki insanlar, Buda'nın sadece kelimelerini alarak mesajının hakikatini unutmuşlardır. Bunun sebebi ise Japonya'da aydınlanmaya ulaşmış kimsenin bulunmamasıdır. Henüz aydınlanmaya ve kurtuluşa ermemiş birisinden, diğer insanlara aydınlanma hakkında ders vermesi beklenemez. Bu bağlamda Asahara, Himalayalar'da bulunduğu sıralarda aydınlanmayı elde ettiğini ve Dalai Lama'nın da bunu fark ederek onu bu göreve layık gördüğünü ileri sürmektedir.[226]

Aum'un ilk yıllarında diğer uygulamalara göre daha çok öne çıkan ve hareketin merkezinde yer alan bazı öğretiler bulunmaktadır. Bunlar; yoga egzersizleri yoluyla *kundalini*'nin uyandırılması, *gedatsu* ve *satori* öğretileridir.[227] Ek olarak, kötü karmadan kurtuluş, apokaliptik inanç ve Shambhala krallığı da Aum'un genel yapısını oluşturan öğretiler arasında bulunmaktadır.

[224] Repp, s.170.
[225] Michiko Maekawa, "Syncretism in Japanese New Religions: The Case of Aum Shinrikyo and Aleph", *Jinbun kenkyū: Kanagawa daigaku jinbungakkaishi*, 154, 2004, s. 149.
[226] Asahara, s.11.
[227] Baffelli, "Aum Shinrikyo", s.196.

1. Teolojik Görüşleri

Aum hareketinin merkezinde saygı duyulan figür olarak Şiva[228] bulunmaktadır. Asahara, aydınlanma halinin bu tanrı tarafından onaylandığını iddia etmiştir.[229] Temelde Budist öğretilerini benimseyen Aum'un, Hint tanrısı Şiva'yı tanrı olarak kabul etmesi dikkat çeken bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Asahara'nın manevi yolculuğunda Şiva'nın oynadığı önemli rol, şu ifadelerinden çıkarılabilmektedir: *"Bu hayatta kendim bir guruya sahip değilim. Geçmiş yaşamlarımdan kalan hatıralarıma dayanarak kendime yol gösterdim. Çözemeyeceğim bir çıkmaza girdiğimde ise Tanrı Şiva bana tavsiyede bulundu."*[230] Bununla birlikte ilerleyen zamanlarda Asahara'nın kendisini Hindu tanrı Şiva'nın enkarne olmuş hali olarak ilan ettiği görülmektedir.[231]

Asahara'nın tanrı figürü olarak Şiva'yı seçmesinin muhtemel iki sebebi bulunmaktadır. Şiva, özellikle yoga tanrısı olarak anılmaktadır. Nitekim yoga ve meditasyon, başından beri Asahara'nın öğretilerinde önemli bir yere sahip olmuştur.[232] Bir diğer sebep ise Hint panteonunda Şiva'nın, yıkım yolu ile yeni başlangıçlara öncülük eden dinamiklik ve kaos elementi ile temsil edilmesidir.[233] Burada Şiva'ya atfedilen yıkımın asıl anlamı, aydınlanma yolunda karşılaşılan engellerin ve kötülüğün ortadan kaldırılmasıdır. [234] Asahara'nın dünyanın sonuna ve kurtuluşa dair görüşleri incelendiğinde Şiva'nın hareket içerisindeki konumu daha iyi anlaşılmaktadır. 1995'teki saldırıdan sonra Aum hareketinin şiddet davranışlarının metafizik arka planını açıklamak için medyanın, Şiva'nın sadece yıkıcı tarafına odaklandığı görülmektedir.[235]

---

[228] Hint tanrılar panteonun zirvesinde Brahma ve Vişnu ile beraber yer alan tanrıdır. Şiva, şiddet ve yıkım ile eşleştirilmesine rağmen kurtuluş ve merhamet tanrısı olarak da kabul edilmiştir. Başının üzerinde yılanlar ile tasvir edilen Şiva'ya tapınmanın baskın olduğu dini oluşum, Şaivizm olarak isimlendirilmektedir ve aşırı asketik olanlar genelde bu akıma mensuptur. Bkz. Gündüz, "Şiva", s.460.
[229] Repp, s.160.
[230] Asahara, s.98.
[231] Ian Reader, "Aum Shinrikyo", Richard A. Landes (Ed.), *Encyclopedia of Millennialism and Millennial Movements* içinde (73-78), London& New York: Routledge, 2000, s.73.
[232] Lifton, s.20.
[233] Repp, s.160.
[234] Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, s.61.
[235] Repp, s.160.

2. Kötü Karmadan Kurtuluş

Asahara, Kiriyama'dan etkilenmesi üzerine Agonshu'nun merkezi öğretilerinden olan kötü karmadan kurtuluş doktrinini Aum'un inanç sistemine uyarlamıştır. Aum'a göre evren; arzu alemi, form alemi ve form-dışı alem gibi farklı boyutlardan meydana gelmektedir. Kişi, öldükten sonra elde ettiği karmaya göre ya daha üst alemlere yükselecektir ya da daha aşağı seviyedeki alemlere inecektir. Üst alemlerde yeniden dünyaya gelmek için ise manevi uygulamaları takip etmek ve yüksek bilinç haline sahip olmak gerekmektedir.[236] Asahara'ya göre içinde yaşadığımız dünya, bozulmuş ve kötü olması sebebi ile kötü karmanın birikmesine neden olmaktadır. Ölümden sonra ruhu daha düşük dereceli alemlere sürükleyecek olan bu kötü karmadan kurtulmanın tek yolu ise dünyadan uzaklaşarak asketik uygulamalara yönelmektir.[237] Bu öğreti, Agonshu'nun inanç sisteminde merkezi bir yere sahip olmasına rağmen Asahara, yoga yoluyla *kundalini'*nin uyandırılmasına daha çok önem vermiştir.[238]

3. Kundalini

Kundalini, yedinci -bazı yorumlara göre dokuzuncu- çakranın en düşüğü olan *muladhara* çakradan salınan hakiki hayat enerjisi olarak tanımlanmaktadır. Asahara'nın yoga merkezi açmasından 1986 yılına kadar *kundalini, gedatsu* deneyiminin en önemli parçası olarak görülmüştür. Bu sebeple *kundalini* uyanışını sağlayan yoga da Aum'un dini uygulamaları arasında önemli bir konuma gelmiştir.[239]

4. Satori Doktrini

Satori (Çinçe *wu*), Zen Budizmi'nin[240] özünü teşkil eden bir kavramdır. Daisetsu Suzuki (ö. 1966) Zen Budizmi'nin amacını, dünyaya ve yaşama karşı yeni bir bakış açısı kazandırmak olarak açıklamaktadır. Aslında *satori*, Buda'nın Bodhi ağacının altında elde

---

[236] Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan***,** s.12-13.
[237] Reader, "Aum Shinrikyo", s.73.
[238] Shimazono, s. 387.
[239] Shimazono, s. 388.
[240] Mahayana Budizmi'ne dayanan ve meditasyon (dhyana) yoluyla ruhsal aydınlanmayı amaçlayan Japon Budist ekolüdür. Bu ekolün Çin'deki karşılığı Budizm ve Taoist felsefelerin karışımından meydana gelen Ch'an mezhebidir. Zen Budizmi'ne göre herkes bünyesinde Buda tabiatı bulundurmaktadır ve aydınlanmaya ulaşmak isteyen kişinin kendi özünü kavraması gerekmektedir. Zen meditasyonunun temelinde Zazen tekniği yer almaktadır. Bkz. Yitik, s. 130-131.

ettiği aydınlanma hali için kullanılan kavram (*anuttara-samyak-sambodhi*) ile aynı anlama gelmektedir.[241] D. T. Suzuki, Kierkegard'ın (ö. 1855) iman için kullandığı "varoluşsal bir sıçrama" benzetmesini *satori* için kullanmaktadır. *Satori*, varoluşsal bir deneyimdir ve günlük duyusal-akli tecrübelerin ötesine geçerek varoluşsal bir sıçrama ile sürekliliğin kavranmasını sağlar.[242]

Zen deyişlerinde sıklıkla paradokslar karşımıza çıkmaktadır. Buna örnek olarak şu deyiş gösterilebilir:

> Birisi ustaya sorar, "Şu yaz gününün kavurucu sıcağından nasıl kurtulmalı?" Usta, "Neden kaynar suyun, kızgın fırının ortasına atlamıyorsun?" der. Fakat keşiş ısrarcıdır, "Şu kavurucu sıcaktan nasıl kurtulmalı?" Usta hiç gecikmeden cevap verir, "Serin rüzgâr sakin denizin üstünden eser!"

Zen'de bulunan bu tarz deyişler, *satori* halinin doğal sözleri olarak görülmektedir.[243]

Asahara ise *satori* öğretisini açıklamak için biri akıllı diğeri aptal olmak üzere portakal yiyen iki insan örneğini kullanır.[244] Bu örnekte aptal kişi, bir portakal alır ve portakalı yer. Portakalı çok lezzetli bulmasının üzerine başka portakallar da alır ve portakal yemekten bıkana kadar yer. Portakaldan bıkmasının üzerine bu sefer elma alır ve elmadan bıkana kadar yer. Aynı durum sürekli devam eder. Halbuki akıllı insanın durumu farklıdır. O, portakal yemekten bıktığı sırada bunun neden olduğu üzerine düşünür. Bu sebeple, akıllı kişi; portakala, muza, arabalara ya da karşı cinse bağımlı değildir. Örnekte *satori'*nin devreye girdiği kısım, akıllı kişinin portakal yemekten bıkınca bunun arkasındaki asıl sebebi fark ettiği andır.[245] Diğer bir deyişle *satori*, maddi dünyanın fani doğaya sahip olduğunu anlama halidir.[246]

---

[241] D. T. Suzuki, *Zen Budizm: D. T. Suzuki'den Seçme Yazılar*, İlhan Güngören (çev.), İstanbul: Yol Yayınları, 1997, s. 69-70.
[242] D. T. Suzuki, *Satori: Zen'le Yaşamak*, İstanbul: Satori Yayınevi, 2019, s. 106-107.
[243] Suzuki, *Satori: Zen'le Yaşamak*, s.111.
[244] Shimazono, s.390-391.
[245] Asahara, s.17.
[246] Baffelli, "Aum Shinrikyo", s.198.

5. Gedatsu

*Gedatsu, satori'*ye ulaşılmasının ardından gelen mutlak özgürlük ve mutluluk durumuna verilen isimdir.[247] *Kundalini* yoganın amacı *gedatsu'*ya götürmektir. Ancak bunun tam olarak nasıl olduğu ve bu yolda aşılması gereken aşamalar guru tarafından hiçbir zaman kesin olarak açıklanamamıştır. Aum'un metinlerinden anlaşıldığına göre *gedatsu* bazı seviyelere sahiptir ve son aşama olan nihai *gedatsu'*ya 1986 yılında Himalayalar'da ulaşan sadece Asahara'dır. Asahara tarafından *gedatsu'*nun aşamaları için farklı yaklaşımlar getirilmeye çalışılmıştır ancak yine de belirsizlik hali devam etmiştir.[248]

Aum üyelerinin, günlük olarak 16 ile 20 saat arasında tekrar etmesi teşvik edilen bir yeminden söz edilmektedir. *Gedatsu* teriminin de geçtiği bu yemin şu şekildedir: "*Aum'a, Guru'ya ve Tanrı Şiva'ya bağlılık yemini ederim. Lütfen beni hızlı bir şekilde gedatsu'ya ulaştırın*."[249]

6. Apokaliptik İnanç ve Shambhala Krallığı

Asahara'nın apokaliptik inanç sistemi büyük ölçüde Nostradamus'un kehanetlerinden ve Vahiy Kitabı'ndan etkilenmiştir.[250] İlk başlarda Aum, dünyadaki iyi ve kötü güçler arasında gerçekleşecek olan kozmik bir savaştan bahsetmektedir. Bu kozmik savaşta Asahara ve takipçileri dünyayı kurtararak yeni bir manevi döneme geçilmesinde rol oynayacaktır. Bu amaçla 1980'lerin sonuna doğru Aum, Lotus köyleri inşa etmeye başlamıştır. Bu yerleşim yerleri, meydana gelecek olan yeni dünyanın *(Shambhala)* gelişiminde merkezi rol oynayacaktır.[251]

Asahara, 1999 ile 2003 yılları arasında bir nükleer savaş gerçekleşeceğini iddia etmiştir. Aynı zamanda bu savaşı önleyebilecek bir çözüm yolu da öne sürer. 1993 yılına kadar her ülkede Aum'un en az iki şubesi bulunması halinde savaşı önlemek mümkündür.

---

[247] Baffelli, "Aum Shinrikyo", s.198.
[248] Shimazono, s.392.
[249] Wessinger, s.129.
[250] Asahara, Nostradamus çevirilerine göre Armagedon sonrası doğudan gelecek bir kurtarıcı ortaya çıkacağını ileri sürmüştür. Nitekim bu iddiasını kanıtlamak amacıyla Fransa'ya orijinal metni incelemeleri için tercümanlar yolladığı aktarılmaktadır. Bkz. Lifton, s.45.
[251] Reader, "Aum Shinrikyo," s.73-74.

Aum şubelerinde bulunan aydınlanmış kişiler; insanlara öldürmeyi, şiddeti ve savaşı yasaklayacaklardır. Böylece insanların Aum öğretilerine uymaları halinde III. Dünya Savaşı'nın ortaya çıkması önlenebilir.[252]

Asahara, savaşın gerçekleşme ihtimaline karşı Aum üyelerine bir kurtuluş yolu sunar. Eğer bir kişi, bahsedilen küresel savaş ortaya çıkana kadar mutlak özgürlük halini elde etmiş ise savaştan kurtulacaktır. Bu durum ise şöyle açıklanmaktadır: Bilincin fiziksel bedenden astral bedene transfer edilmesi yoluyla savaş meydana çıkması durumunda fiziksel beden yok olsa dahi astral beden yaşamaya devam edecektir. Savaş sona erdiğinde ise bu dünyada ya da başka bir gezegende yeni bir beden ile yeniden doğmak mümkündür.[253]

Asahara'ya mesihi özellikler atfedilmesi 1985 yıllarına kadar dayanmaktadır.[254] Asahara, bir gün kendisine Şiva'nın göründüğünü ve onu *Abiraketsu no Mikoto* (Işık Tanrısı) olarak görevlendirdiğini iddia etmiştir.[255] Bunun üzerine Asahara, kendisinin tanrıların ordularını yönetecek olan ışık tanrısı olduğundan ve psişik güçler elde etmiş olan kişilerden oluşan ideal bir toplum (Shambhala Krallığı) oluşturmakla sorumlu olduğundan bahsetmiştir. Asahara'nın sözünü ettiği Shambhala kavramı ezoterik Budist metni olan *Kalacakra Tantra*'dan gelmektedir. Bu metne göre Shambhala kuzeydoğu Asya'da bulunan gizli bir vadidir. Shambhala'nın ideal kralı, kafirlerle yapılacak olan savaşta bir mesih olarak onlara galip gelecek ve Budizm egemenliğini kuracaktır.[256]

Asahara'nın, hareketi kurduğu ilk dönemlerden itibaren apokaliptik yönelimlere sahip olduğu görülmektedir. Başlangıçta Aum, iyilerle kötüler arasında çıkacak olan son savaşta dünyadaki tüm insanların kurtulmasının mümkün olduğunu ileri sürmektedir.[257] Ancak toplumla yaşanan çatışmalara paralel olarak Asahara'nın kurtuluş planı, zamanla

[252] Asahara, s. 87-88.
[253] Asahara, s. 90-91.
[254] Baffelli, "Aum Shinrikyo", s.200.
[255] Bazı kaynaklarda Asahara'ya görünerek onu *Abiraketsu no Mikoto* olarak görevlendiren tanrının isminin verilmediği görülmektedir. Bahsi geçen tanrı, *abiraketsu* ifadesinin ne anlama geldiğini açıklamamıştır. Asahara, bu ifadenin dört elemente -toprak, su, hava ve ateş- karşılık geldiğini bulmuştur. *Mikoto*, Şinto geleneğinde tanrı veya soylu birisi için kullanılan bir saygı ifadesidir. Nihayetinde Asahara, kendisinin tanrıların ordusunu yönetecek olan ışık tanrısı olarak görevlendirildiğini ileri sürmüştür. Bkz. Watanabe Manabu, "Salvation and Violence in Japanese Buddhism: The Case of Aum Shinrikyō", Gereon Kopf (Ed.), *The Dao Companions to Chinese Philosophy* içinde (287-304), Netherlands: Springer, 2019, s.289.
[256] Shimazono, s.388.
[257] Ian Reader, "Dramatic Confrontations: Aum Shinrikyo against the World", David G. Bromley ve J. Gordon Melton (Ed.), *Cults, Religion and Violence* içinde (189-209), UK: Cambridge University Press, 2004, s.193-194.

yıkım planına dönüşmüştür.[258] Nitekim Asahara'nın bahsettiği savaşın tarihinde de değişiklikler olmuş ve tarih, sırasıyla 1999 yılından 1997 ve 1995 yıllarına çekilmiştir.[259] Biyolojik ve kimyasal silahların kullanılacağı bu savaştan kurtulmak için ise manevi eğitim yoluyla elde edilen doğaüstü güçlere sahip olmak gerekmektedir.[260] Dolayısıyla kurtuluş için Aum üyesi olmak gerektiğini iddia etmişlerdir.[261]

Asahara'nın Armagedon kehanetinin temellerini, Japon Budizmi'nde bulunan kozmik tarih anlayışında bulmak mümkündür. Buna göre, Buda'nın ölümünden sonra bin yıllık süreçlerden oluşan üç dönem olacaktır. Bu dönemlerden ilki *shoko* olarak adlandırılacak ve Buda'nın öğretilerinin uygulandığı altın bir çağ olacaktır. *Zoho* olarak adlandırılan ikinci bin yıllık dönemde, genel anlamda Buda'nın öğretilerine uyulsa da doğru inançtan sapmalar meydana gelecektir. Üçüncü ve son bin yıllık dönem ise *mappo* olarak isimlendirilmekte ve Buda'nın öğretilerinin unutulduğu bir sefalet dönemidir. Asahara, içinde bulundukları dönemin *mappo* olduğunu ve Armagedon'un yakın olduğunu ileri sürmüştür.[262]

Budist kozmik tarihinin bir benzeri Hinduizm'de de bulunmaktadır. Hinduizm'e göre kozmik tarih ve zaman, dört evreden meydana gelmektedir.[263] Asahara, bu evrelerin sonuncusu olan *kaliyuga* döneminde yaşadıklarını ifade etmiştir.[264] *Kaliyuga*; kötülüğün, inançsızlığın ve felaketlerin arttığı bir dönemdir. Bu dönemde kurtarıcı Kalki, dinsizliğe karşı mücadele etmek üzere dünyaya gelmektedir. *Kaliyuga*nın sonunda ise evren yok olacak ve yeni bir evren ortaya çıkacaktır.[265]

Sonuç olarak eklektik bir dini hareket olan Aum'un apokaliptik senaryosu; Vahiy Kitabı, Nostradamus kehanetleri, Budist ve Hindu kozmik tarih anlayışı gibi olguların karışımı bir öğreti olarak karşımıza çıkmaktadır. Asahara, hareketin apokaliptik öğretisini

[258] Meclis seçimlerinin kaybedilmesinin ardından Asahara, kıyametin çok yakında gerçekleşeceğini bildirmiştir. Bunun üzerine hareket üyelerinden münzevi hayatı tercih edenlerin sayısı arttığı gibi harekete yeni üye olanların sayısında da artış görülmüştür. Bkz. Watanabe, "Aum Shinrikyo and Its Use of the Media", s.46.
[259] Ian Reader, "Aum Shinrikyo", 2013, https://wrldrels.org/2016/10/08/aum-shinrikyo/ (02.12.2020).
[260] Baffelli, "Aum Shinrikyo", s.197.
[261] Reader, "Dramatic Confrontations: Aum Shinrikyo against the World", s.195.
[262] Metraux, "Religious Terrorism in Japan", s.1144-1145.
[263] Gündüz, s.272.
[264] Lifton, s.48.
[265] Gündüz, s.272.

kullanarak harekete üye toplamaya çalışmış ve en sonunda da kendi kehanetini kendisi gerçekleştirmek üzere şiddet eylemlerinde bulunmuştur.

B. İbadetleri

Aum hareketi, dini geleneklerde bir fenomen olarak gözlemlenebilen ritüellerden farklı bir ibadet anlayışına sahiptir. Diğer dinlerde yer alan daha çok şekilsel ve bedensel ibadetlerin yerini, Aum'da zihnin ve bedenin sınırlarını zorlayan asketik uygulamaların aldığı görülmektedir. Asketik uygulamalar yoluyla bedensel sınırlardan kurtularak havada yükselme ya da geleceği öngörebilme gibi psişik güçler elde etmek amaçlanmaktadır.[266]

Küçük bir yoga grubu olarak ortaya çıkan Aum'un ritüellerinin temelini, yoga ve meditasyon uygulamaları oluşturmaktadır. Ayrıca farklı özelliklere sahip birçok inisiyasyon uygulamasının da hareket içerisinde önemli bir konuma sahip olduğu görülmektedir. [267] Normalde diğer dinlerde dine kabul töreni olarak işlev gören inisiyasyon, Aum içerisinde kişinin manevi yolculuğunda yükselmesini sağlamak amacıyla kullanılmıştır.[268] Aum üyeleri, inisiyasyonlardan bazılarının aşırı zor olduğunu; bazılarının ise LSD gibi halüsinasyona sebep olan uyuşturucu kullanımı içerdiğini aktarmaktadır.[269]

Hareket içerinde çeşitli inisiyasyon uygulamaları arasında öne çıkanı ise *Shaktipat* ritüelidir. Aslen bir Hindu geleneği olan bu uygulamanın hem Asahara hem de hareket içerisindeki önemli figürler tarafından yönetilmesi mümkündür. Shaktipat ritüelinde, gurunun başparmağı kişinin alnına koyularak enerji aktarımı sağlanmaktadır. Bu sayede gurunun enerjisi üyeye aktarılarak *kundalini* uyanışının hızlanması hedeflenir.[270] Enerji aktarımı sırasında gurunun enerjisi üyeye aktarılırken üyenin enerjisinin de guruya aktarılması söz konusudur. Bu sebeple üyenin enerjisinin yükselmesi karşılığında kötü karma enerjisini kendine alan gurunun zayıf düştüğü aktarılmaktadır.[271] Asahara'nın

[266] Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, s.72.
[267] Lifton, s.24-25.
[268] Reader, *Religious Violence in Contemporay Japan*, s.72.
[269] Haruki Murakami, *Underground: The Tokyo Gas Attack and the Japanese Psyche***,** Alfred Birnbaum ve Philip Gabriel (çev.), New York: Vintage International, 2001, s.261.
[270] Battal, "Aum Shinrikyo", s.80.
[271] Maekawa, s.148.

inisiyasyonlar yolu ile manevi enerjisini feda etmesi ve hareketin dünyanın sonuna dair öğretileri, Asahara'nın zamanla mesih konumuna getirilmesine zemin hazırlamıştır.[272]

Aum tarafından uygulanan inisiyasyonlar arasında özellikle ağır ve zor olan bir uygulamadan bahsedilmektedir. *Christ Initiation* (Mesih İnisiyasyonu) olarak isimlendirilen bu inisiyasyon, üyeye bazı uyuşturucu ilaçların (LSD) verilmesi ve kişinin sıcak suda bekletilmesi gibi uygulamalardan meydana gelmektedir.[273] Aum içerisinde önemli konuma sahip kişilerin dahi bu inisiyasyon sırasında zorlandıkları ve Aum'a dair inançlarından şüphe duydukları aktarılmaktadır. [274]

Aum üyelerinin Asahara ile direkt konuşma fırsatının olduğu, ondan tavsiye aldıkları veya itirafta bulundukları "Gizli Yoga" olarak isimlendirilen bir uygulama daha bulunmaktadır. Hareketin başlarında, üye sayısının az olduğu dönemlerde sıradan takipçilerin de Asahara ile yüz yüze görüşme imkânı bulduğu ancak ilerleyen dönemlerde sadece Asahara'ya en yakın olanların onunla birebir görüştüğü ifade edilmektedir.[275]

Asahara'nın elde ettiği psişik güçler sayesinde kişilerin geçmiş ve gelecek yaşantılarını görebildiğine inanılmıştır. Asahara, sahip olduğu iddia edilen bu güçler sayesinde hareket üyeleri üzerinde mutlak otorite sağlamayı başarmıştır. Asahara, üyelerin kaderini görmesi sebebi ile onlar için en uygun ritüel hangisiyse onu tavsiye etmiştir. Nihayetinde bireyselleştirilmiş bir ibadet sistemi ortaya çıkmıştır.[276]

Aum hareketindeki ritüeller incelendiğinde genellikle bedenin sınırlarını zorlayan ağır uygulamalardan meydana geldiği görülmektedir. Bunun temelinde ise Asahara'nın beden hakkında yaptığı açıklamalar bulunmaktadır. Asahara'ya göre beden, bilincin yüksek mertebelere ulaşmasının önünde bir engeldir ve ruhun kurtuluşa ermesini etkilemektedir. Kişinin fiziksel bedene ve arzulara olan bağlılığı, kötü karma elde edilmesine neden olmaktadır. Bu sebeple kurtuluşu elde edebilmek için fiziksel bedene ve arzulara olan bağlılığın asketik uygulamalar yoluyla ortadan kaldırılması gerekmektedir. Ancak Asahara'nın fiziksel bedeni tamamen kirlenmiş kabul edip asketik

[272] Maekawa, s.151; Wessinger, s.136.
[273] Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, s.70-71.
[274] Murakami, s.350-351.
[275] Murakami, s.294.
[276] Reader, *Religious Violence in Contemporay Japan*, s.75.

uygulamalarda aşırıya gitmesi sonucu hareket üyelerinin tehlike altında bırakılması hatta hayatını kaybetmesi söz konusu olmuştur.[277]

C. Hareket Yapılanması

Aum'un, Japonya'nın çeşitli yerlerinde olmak üzere toplamda yirmi beş merkezinin olduğu aktarılmaktadır.[278] Satyam[279] adı verilen bu merkezlerden bazıları, ibadet salonu ya da münzevi üyelerin yaşam alanı olarak kullanılmakta iken bazılarında ise kimyasal ve biyolojik gazların üretildiği laboratuvarlar bulunmaktadır. Bu merkezlere "Satyam 7" gibi numaralandırma yapılmıştır.[280] Satyam 7; ana laboratuvarların bulunduğu, Aum'a bağlı Bilim ve Teknoloji Bakanlığı'nın gizli işlerinin yürütüldüğü ve sıradan üyelerin girmesinin yasak olduğu bir merkezdir.[281] 1994 yılında yaklaşık 100 Aum liderinin katıldığı bir toplantıda Asahara, Japonya Devleti'nden ayrılarak kendi kutsal devletini oluşturduğunu ilan etmiştir.[282] Bu yeni Aum devletinin başında Asahara vardır ve *shinsei hoo* (kutsal imparator ya da hukukun kutsal efendisi) unvanına sahiptir.[283] Aum içerisinde bulunan farklı bölümler de "bakanlık" olarak adlandırılmıştır: Bilim ve Teknoloji Bakanlığı, İnşaat Bakanlığı, Maliye Bakanlığı gibi.[284]

Asahara gündelik hayatı, manevi olarak kirlenmiş ve bozulmuş olması sebebi ile kurtuluşa erme yolunda bir engel olarak görmüştür. Aum'un, dünyayı terk edip münzevi hayat yaşama düşüncesi buraya dayanmaktadır.[285] Sonuç olarak hareket içerisinde yer alan temelde iki gruptan söz etmek mümkündür: Sıradan üyeler ve *Shukkesha*[286] ismi verilen münzevi üyeler. *Shukkesha*; ailelerini, eğitimini ve işini geride bırakıp Aum merkezlerinde komün şeklinde yaşayan üyelere verilen isimdir. Kendi isimleri yerine Sanskritçe isim alan *Shukkesha*, ağır asketik eğitimden geçmektedir. Bu eğitim; cinsel ilişkiden uzak durma, oruç tutma, saatlerce süren meditasyonlar, ağır inisiyasyon törenleri, yoğun nefes egzersizleri ve düzensiz uyku (günde bir iki saat) gibi

[277] Reader, *Religious Violence in Contemporay Japan*, s.70-71.
[278] Wessinger, s.31.
[279] Sanskritçe *Satiam* olan bu kavram, hakikat anlamına gelmektedir. Bkz. Flannery, s.222.
[280] Reader, *Religious Violence in Contemporay Japan*, s.8-9.
[281] Lifton, s.31-32.
[282] Battal, "Aum Shinrikyo", s.78; Wessinger, s.133.
[283] Wessinger, s.133.
[284] Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, s.9; Lifton, s.28-29.
[285] Reader, *Religious Violence in Contemporay Japan*, s.10-11.
[286] Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, s.8.

uygulamalardan oluşmaktadır.[287] Yemek olarak ise pirinç ve haşlanmış sebzelerden oluşan "Aum Diyeti"nden bahsedilmektedir.[288] *Shukkesha*, asketik uygulamalar yoluyla havada durma, geleceği öngörme ve manevi alemlerde yolculuk edebilme gibi güçlere ulaşmayı hedeflemiştir. Böylece insanüstü varlıklar haline gelerek Armagedon'dan kurtulabileceklerine inanmışlardır.[289] Tokyo saldırısı olduğu zaman hareket içerisinde yaklaşık 1200 münzevi olduğu tahmin edilmektedir.[290] Bunlardan yüzde 75'inin yirmili ve otuzlu yaşlarda olduğu ve yaklaşık yüzde 40'ının da kadınlardan oluştuğu aktarılmaktadır.[291]

Aum üyeleri arasında bir çeşit manevi hiyerarşik sistem bulunmaktadır. Bu sistemde üyeler, çeşitli seviyedeki aşamalardan ve eğitimlerden geçerek üst mertebelere ulaşabilmektedir. Japon toplumunun aksine hareket içerisinde yaş, kıdem ve cinsiyet ayrımı yapılmaksızın üyelerin yüksek pozisyonlara gelebildiği görülmektedir. Toplumda bu tarz pozisyonlara gelmekte sıkıntı çeken bireylerin harekete katılmasında, Aum'un sağladığı göreceli eşitlik ortamının da etkisinin olduğu düşünülebilir.[292]

Aum'un hiyerarşik sisteminin en tepesinde Asahara yer almaktadır ve "nihai kurtuluşa ermiş kişi" anlamında *saishu gedatsusha* olarak anılmaktadır. Hiyerarşide Asahara'dan sonra *seitaishi* (kutsal büyük öğretmen) unvanını taşıyan beş kişi bulunmaktadır. Bunlardan Ishii Hisako, Asahara'dan sonra gelen hareket hiyerarşisindeki ikinci isimdir ve manevi inisiyasyon törenlerini yönetmeye yetkisi vardır.[293] *Seitaishi* olarak anılan diğer üyeler ise şunlardır: Asahara'nın eşi Tomoko, üçüncü kızı Achari, Murai Hideo ve Joyu Fumihiro.[294] Bu şekilde hiyerarşik sistemde on farklı mertebe bulunduğu ve her mertebenin kendisine özel kıyafetinin olduğu aktarılmaktadır.[295]

[287] Lifton, s.24.
[288] Murakami, s.295; Lifton, s.24.
[289] Wessinger, s.134.
[290] Reader, "Dramatic Confrontations: Aum Shinrikyo against the World", s.194.
[291] Wessinger, s.131.
[292] Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, s.99-100.
[293] Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, s.9-10.
[294] Tokyo saldırısından sonra Aum'dan ortaya çıkan Alep ve Hikari no Wa isimli yeni dini hareketlerin oluşunda önemli rol oynamıştır. Reader, *Religious Violence in Contemporay Japan*, s.252.
[295] Aum içerisindeki hiyerarşik sistemin detaylı bir şekilde gösterildiği tablo için bkz. Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, s.85-87.

Asahara'dan sonra hemen ikinci sırada gelen kişinin kadın olmasından da anlaşılmaktadır ki, hareket içerisinde kadınlara yönelik bir cinsiyet ayrımı bulunmamaktadır.[296]

D. Finansal Kaynakları

Aum'un sahip olduğu gelirin önemli bir kısmı, çeşitli yollar vasıtası ile kendi üyelerinden gelmektedir. Asahara'nın banyo suyunu içebilmek için 250 dolar, kanından yapılmış bir içecek için 11.000 dolar ya da Asahara'nın beyin dalgaları ile bağlantı kurulmasını sağlayan bir başlık (PSI) için aylık 10.000 dolar gibi ücretler, Aum'un kasasına ödenmiştir.[297]

Aum üyelerinden aktarıldığına göre harekete katılmak, Asahara'nın vaazlarını içeren videolara sahip olmak ya da çeşitli inisiyasyon törenlerine ve seminerlere katılmak gibi durumlarda bir miktar ücret talep edilmiştir.[298] Harekete katıldıktan sonra ise inisiyasyon törenine katılabilmek için de belirli sayıda kitap okumak ve video izlemek gerektiği aktarılmaktadır.[299] Dünyevi hayatı terk edip diğer üyelerle beraber münzevi hayat yaşamayı tercih eden üyeler, tüm varlıklarını Aum'a bağışlamışlardır.[300] Sonuç olarak elde edilen tüm gelirler ve bağışlar ile Aum; restoranlar, bilgisayar mağazası, bebek bakıcılığı gibi farklı iş kolları da kurmuştur. Sahip olduğu bu organizasyonlardan kazandığı para ise gerçekleştirdiği saldırılar için malzeme temininde kullanılmıştır.[301] 1995 yılında hareketin mal varlığının, yüz milyon ile bir milyar ABD doları arasında olduğu tahmin edilmektedir.[302]

Asahara'ya göre aydınlanmaya (*satori*) ulaşılması halinde kişi, hayatın hakikatinin farkına varması ile beraber gerçek mutluluğa ve kurtuluşa ulaşmak gibi dünyada daha önemli şeylerin var olduğunu idrak edecektir. Bu kabullenme ve farkına varma sonucu paraya verilen önem azalacaktır ve sonunda paranın değeri

---

[296] *Shukkesha*'nın yaklaşık %40'nın kadınlardan oluştuğu aktarılmaktadır. Bkz. Wessinger, s.131.
[297] Asahara, benzersiz ve farklı bir DNA yapısına sahip olduğunu iddia etmiştir. Bu sebeple Asahara'nın kanının içilmek üzere üyelere verildiği aktarılmaktadır. Bkz. Lifton, s.27; Metraux, "Religious Terrorism in Japan", s.1142.
[298] Çeşitli Aum üyelerinden edinilen bilgiye göre harekete giriş için farklı zamanlarda 3.000, 10.000 ya da 30.000 yen gibi miktarlar talep edilmiştir. Ayrıca Asahara'nın vaazlarını içeren 10 kaset için 300.000 yen istendiğine dair ifadeler de bulunmaktadır. Bkz. Murakami, s.271, 273, 279, 307, 337.
[299] Murakami, s.273.
[300] Murakami, s.337, 349.
[301] Metraux, "Religious Terrorism in Japan", s.1142.
[302] Mürsel Doğrul, "Japonya'nın Terörle Mücadele Politikası", (*Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Necmettin Erbakan Üniversitesi SBE, 2017), s.24.

kalmayacaktır.[303] Bu anlayışın, Aum'un özellikle zengin ve eğitimli üyelerinin sahip oldukları her şeyi geride bırakarak mal varlıklarını Aum'a adamasında önemli bir rol oynadığını söylemek mümkündür.

E. Aum ve Bilim

Aum, diğer yeni dini hareketlerde olduğu gibi genellikle genç yaştaki üyelerden oluşmaktadır. Bu üyeler arasında özellikle Aum liderlerinin, farklı bilim alanlarında eğitim almış kişiler olduğu görülmektedir.[304] Aum; din imajını, batıl inanç ya da mantıksızlık kavramlarından ayırmaya çalıştığını iddia etmiştir.[305] Nitekim Asahara, "*Bilimsel olarak kanıtlanamayan din sahtedir*" şeklinde bir açıklamada bulunmuştur.[306] Her ne kadar Aum, öğretilerini bilimsel olarak kanıtlamak amacı ile bilim ve teknolojiyi kullandığını ifade etse de Aum'un bilimle olan ilişkisinin temelinde planlarını gerçekleştirmek üzere çeşitli silahlar ve ekipmanlar üretmek olduğu görülmektedir. Ek olarak Aum'un sadece bilimle değil, bilim kurgu ile de ilgilendiği Asahara'nın şu sözlerinden anlaşılmaktadır: "*Bilim kurgu, bilim gerçeğine dönüşür*."

Aum, çeşitli yollarla bilim ve dini bağdaştırmaya çalışmıştır. Bu bağlamda özellikle öğretilerinin ve hareketin doğruluğunu kanıtlamayı hedeflemiştir. Bilimsel ve teknolojik aletler yoluyla Aum üyelerinin, hareket ritüellerini uyguladığı sıradaki hali gözlemlenerek ritüellerin üstün güç elde etmeye katkısı gösterilmeye çalışılmıştır. Hatta Aum, *gedatsu* yani reenkarnasyon silsilesinden kurtuluş için bilimsel delil getirmeye niyetlenmiştir.[307]

Aum içerisinde Bilim ve Teknoloji Bakanlığı isminde bir bölüm bulunmaktadır.[308] Bu bölümden sorumlu olan Hideo Murai'nin gözetiminde Asahara'nın beyin dalgalarını içerdiği iddia edilen elektronik bir başlık geliştirilmiştir.[309] Asahara'ya göre Aum üyelerinin, alt benlikten kaynaklı aldatılmış düşüncelerden arınarak zihinlerini Asahara'nın "datası" ile doldurması ve adeta gurunun bir klonu haline gelmeleri

[303] Asahara, s.18.
[304] Hareket üyelerinin yaklaşık %75'inin yirmi ve otuz yaşlarındaki kişilerden meydana geldiği aktarılmaktadır. Bkz. Wessinger, s.131-133.
[305] Repp, s.158.
[306] Lifton, s.23.
[307] Repp, s.164-165.
[308] Lifton, s.28.
[309] Lifton, s.23.

gerekmektedir.[310] Bu sebeple, *Perfect Salvation Initiation* (Mükemmel Kurtuluş İnisiyasyonu) olarak isimlendirilen başlık yoluyla Asahara'nın düşünce yapısını hareket üyelerine aşılamayı amaçlamışlardır. Bu başlığı kullanan bazı üyeler, başlığın olumlu ve rahatlatıcı bir etkisi olduğunu ifade etmişlerdir. Toplum ve medya tarafından ise bu başlık; Aum'un, üyelerinin beynini yıkadığının bir delili olarak görülmüştür.[311]

Asahara'nın dünyanın sonunu da içeren bazı kehanetleri olduğu bilinmektedir.[312] Bunlardan biri de 1995 yılında gerçekleşen Kobe depreminin önceden tahmin edilmesidir. Eski bir Aum üyesi, Asahara'nın kendisinden depremleri öngörebilen bir bilgisayar yazılımı geliştirmesini istediğini aktarmaktadır. Yaklaşık 5.500 kişinin yaralanması ile sonuçlanan Kobe depreminin tahmin edilmesi, bu yazılım sayesinde gerçekleşmiştir. Ancak halka Asahara'nın kehaneti olarak sunulmuştur.[313] Bu bakımdan bilim ve teknolojik imkanların Asahara tarafından kendi amaçları doğrultusunda kullanıldığı görülmektedir.

F. Yurtdışı Teşkilatlanması

Aum Shinrikyo'nun, 1990'ların ortalarında saldırı öncesi 40.000'den fazla üyeye sahip olduğu aktarılmaktadır. Bu üyelerin 30.000'i ise sadece Rusya'da bulunmaktadır.[314] Bu bakımdan ortaya çıktığı yer olan Japonya'nın neredeyse üç katı kadar takipçisinin Rusya'da yaşıyor olması dikkat çeken bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

1991 yılında Aum Shinrikyo'nun Japonya genelinde on sekiz merkezi yer almaktaydı. Ayrıca New York'ta ve Bonn'da (Almanya) her birinde birer tane olmak üzere şubesinin var olduğu bilinmektedir. Bu yıldan itibaren Aum, uluslararası faaliyetlerini arttırmıştır. Hindistan'da kutsal yerleri ziyaret etmiş, Sri Lanka'da *"*dünyayı kurtarabilecek tek kişi" olarak övülmüştür. Aum'un yurtdışında takipçi kazanması konusunda en başarılı olduğu ülke ise Rusya olmuştur.[315]

---

[310] Asahara bu uygulamayı şu şekilde açıklamıştır: *"Vajrayana öğretilerine göre müritler, guruyu mükemmel olarak kabul ederler ve kendilerini ona adarlar. Kendilerini arındırdıktan sonra gurunun deneyim ve enerjisi ile dolmak amacı ile tüm çabayı gösterirler. İşte bu, guruyu klonlamaktır. Bu, Vajrayana'dır."* Bkz. Watanabe, "Salvation and Violence in Japanese Buddhism", s.295; Wessinger, s.128.
[311] Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, s.15.
[312] Repp, s.166.
[313] Murakami, s.346; Wessinger, s.125.
[314] Flannery, s.215.
[315] Repp, s.174.

Asahara, 1992 ile 1993 yılları arasında Japon takipçileri ile beraber üç defa Rusya'ya gezi düzenlemiştir. Bu ziyaretleri sırasında Moskova Üniversitesi dahil olmak üzere yedi üniversitede konferans vermiş, çeşitli radyo ve televizyon kanallarına katılmış ve bazı Rus politikacılar ile görüşmüştür. Aum'un Moskova'da bir ana merkezi, en az yedi şubesi ve Moskova dışındaki kentlerde de on bir adet şubesi bulunmaktaydı. Asahara ve Aum, başlangıçta bazı Rus liderler ve Rusya halkı tarafından oldukça iyi karşılanmıştır. Ancak Japonya'daki sürece benzer bir şekilde Aum'a katılanların ailelerinin ve medyanın baskıları ile karşılaşmıştır. Aum karşıtı oluşturulan grupların Aum hakkında dava açmaları sonucu 1995 yılında, Tokyo saldırısı öncesi Moskova'daki Aum merkezine baskın düzenlenmiştir. Tokyo saldırısı sonrasında ise Aum'un Rusya'daki faaliyetlerinin dikkatlice araştırılması istenmiş ve kısa süre sonra da Rus mahkemesi tarafından Aum'un Rusya'daki tüm faaliyetleri yasaklanmıştır.[316]

Aum Shinrikyo hareketinin, güçlü Hıristiyan geleneğe sahip olan bir ülkede Japonya'dan daha fazla takipçi toplaması araştırmacıların dikkatini çekmiştir. Bu durumun temel sebebinin, Rusya'nın o dönemlerdeki sosyal ve ekonomik şartlarına dayandığı görülmektedir. Ülkede komünizmin çöküşü sonucu ortaya çıkan politik karmaşa, ekonomik bunalım, kitlesel yolsuzluk ve bulaşıcı hastalıklar, Rusya halkını derinden etkilemiştir. Bu kaos ortamında kendisine bir çıkış arayan Rus halkı, çareyi maneviyata yönelmekte bulmuştur.[317]

Aum'un öğretilerini yaymak ve yeni takipçi kazanmak adına gittiği ülkelerde, başka hedeflerinin de olduğu anlaşılmıştır. Avustralya'da uranyum bulma çabaları ya da Amerika'dan yüksek teknolojiye sahip ekipmanlar elde etme uğraşları, bu hedeflere örnek gösterilebilir. Ancak Aum'un asıl hedefinin Rusya olduğu anlaşılmaktadır. Rusya, askeri ekipmanlar sağlama ya da Aum üyelerine askeri ve teknik eğitim verme konusunda Aum'un başvurduğu ülke olmuştur. Bu bağlamda Aum'un, Rusya karaborsasından askeri bir helikopter ve diğer bazı ekipmanlar aldığı bilinmektedir.[318]

[316] Daniel A. Metraux, "The Farce of the "Great Russian Salvation Tour:" The Legacy of Aum Shinrikyo in Mother Russia", Ronan Alves Pereira ve Hideaki Matsuoka (Ed.), *Japanese Religions in and beyond the Japanese Diaspora* içinde (48-66), Berkeley, California: Institute of East Asian Studies, University of California, 2007, s. 49, 50, 51, 57.
[317] Metraux, "The Farce of the Great Russian Salvation Tour", s.51-52.
[318] Metraux, "The Farce of the Great Russian Salvation Tour", s.61-62.

Aum'un 1993 yılında Avustralya'da bir koyun çiftliği satın almasının ardında ise çeşitli kimyasal deneyler yapmak ya da güvenli bir sığınak oluşturmak gibi amaçlar taşıdığı düşünülmektedir. 1988'de açılan New York şubesinde Aum, çok fazla takipçi toplamayı başaramamış olsa da bilimsel faaliyetleri için buradan donanım sistemleri temin etmiştir.[319]

[319] Repp, s.174; Watanabe, "Aum Shinrikyo and Its Use of the Media", s.45.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AUM SHİNRİKYO VE JAPON TOPLUMU

I. AUM HAREKETİ VE MEDYA

Medya ile yeni dini hareketler arasında karşılıklı ve değişken bir ilişki bulunmaktadır. Özellikle Japonya'daki yeni dini hareketlerin birçoğu, ortaya çıktıkları 19. yüzyıldan günümüze kadar öğretilerini yaymak ve yeni üye kazanmak amacı ile çeşitli medya unsurlarını aktif bir şekilde kullanmıştır.[320] Aum örneğini ele alırsak, rakip yeni dini hareketlerden biri olan *Kofuku no Kagaku* (Mutluluk İlmi) [321] ile televizyonda gerçekleştirdiği tartışma programını bile kendi öğretilerini yaymak adına olumlu yönde kullanabilmiştir.[322] Ancak Aum'un ve diğer yeni dini hareketlerin medya ile olan ilişkisi, sarin gazı saldırısı sonrası farklı bir boyut almıştır. Medya, yeni dini hareketleri daha ulaşılabilir ve görünür hale getirmesi açısından yeni dini hareketlerin gelişiminde önemli etkisi olmasına rağmen sert eleştirileri de beraberinde getirebilmektedir. Bu bağlamda medya, toplumun yeni dini hareketlere bakış açısında kritik bir rol oynamaktadır.

Japonya'da medya kuruluşları ile yeni dini hareketlerin ortaya çıkış süreci aynı dönemlere denk gelmektedir. Meiji döneminde medya, imparator ve ailesine karşı olumsuz bir haber yapılma ihtimaline karşı hükümet tarafından sıkı denetim altında tutulmaktadır. Bu sebeple hükümetin yeni ortaya çıkan dini gruplara olan tutumu medyaya da yansımış ve yeni dini hareketler uydurma dinler olarak görülerek milli ve kültürel kimliğe karşı potansiyel bir tehdit olarak sunulmuştur.[323] Savaş sonrası dönemde de medyanın yeni dini hareketlere karşı eleştirel tutumu bir süre daha devam etmiştir. 1970'lere gelindiğinde ise medyanın dini içerikli konulara ilgi göstermeye başladığı görülmektedir. Bu dönemde özellikle mistisizm, süper güçlerin elde edilmesi, kehanetler, telepati ve apokaliptik temalar içeren popüler dergiler, televizyon programları ve filmler

[320] Baffelli, *Media and New Religions in Japan*, s.2.
[321] Kofuku no Kagaku, 1986 yılında Ryuho Okawa tarafından Japonya'da kurulan bir yeni dini harekettir. Okawa; Shinran, Konfüçyüs, Musa, İsa ve Nostradamus gibi önemli figürlerin ruhları ile konuştuğunu ileri sürmüştür. Kendisini Buda'nın reenkarnasyonu olarak gören Okawa, hareketin temel öğretilerini Budizm çerçevesinde şekillendirmiştir. Hareket içerisinde en yüce tanrısal figür, El Kantare olarak isimlendirilen bir tanrıdır. Okawa'ya göre herkesin Kofuku no Kagaku'ya mensup olması sayesinde nihai kurtuluş elde edilecek ve ideal dünya oluşturulacaktır. Hareket, öğretilerini yaymak amacı ile medyayı aktif bir şekilde kullanmaktadır. Ayrıca Kofuku no Kagaku, "Mutluluğu Gerçekleştirme Partisi" isimli bir partiye de sahiptir. Hareket genel olarak incelendiğinde, Aum Shinrikyo ile aynı dönemlerde ortaya çıktığı ve benzer özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Merve Yetim, "Kofuku no Kagaku", Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (297-299), İstanbul: Okur Akademi, 2020, s.297-299.
[322] Watanabe, "Aum Shinrikyo and It Use of the Media", s. 47-48.
[323] Baffelli, *Media and New Religions in Japan*, s.17.

ortaya çıkmıştır. Hatta bu süreçte medya, marketler, kitapçılar ve yeni dini hareketler tarafından *seishin sekai* (manevi dünya) terimi kullanılmaya başlanmıştır.[324]

Aum olayı, toplum ile din arasında olduğu gibi medya ile din arasında da bir dönüm noktası olmuştur. Saldırı sonrası medya, hareket hakkında bilgi almak adına kullanılmış olmasına rağmen hareketin öğretilerini yaymasına izin vermesi açısından da eleştirilere maruz kalmıştır. Bu olaydan sonra medya, dini içerikli programlara daha az yer vererek yeni dini hareketlere ve hatta diğer kurumsal dinlere karşı şüpheli yaklaşmaya başlamıştır. Benzer şekilde yeni dini hareketler de medya organlarına karşı daha mesafeli hale gelmiştir.[325]

Yeni dini hareketlere üye olanların genel anlamda genç nüfustan oluştuğu gözlemlenmektedir. Aum Shinrikyo hareketinin, Japonya'daki diğer yeni dini hareketlere kıyasla daha yüksek oranda eğitimli genç takipçiye sahip olduğu aktarılmaktadır. [326] Asahara, üye kazanmak amacıyla üniversitelerde konuşmalar düzenleme, başta kendi yayınları ile olmak üzere dergi ve kitaplar yoluyla insanlara ulaşma gibi çeşitli yöntemler kullanmıştır. Aum, özellikle ilk yıllarda popülaritesini arttırmak amacı ile manevi arayış içerisinde bulunan gençler arasında yaygın olan *Twilight Zone* gibi dini kültür dergilerinden faydalanmıştır.[327]

Yeni dini hareketlerin kendisi tarafından üretilen medya ürünlerine, gerçeği yansıtmama ihtimaline karşı toplum tarafından zaman zaman önyargı ile yaklaşılmıştır. Bu sebeple yeni dini hareketler, öğretilerini yayabilmek ve yeni üye kazanabilmek amacı ile dış medya güçlerine başvurma yoluna gitmişlerdir. Buna örnek olarak sarin gazı saldırısı sonrası Aum hakkında çekilen A (1998) ve A2 (2001) isimli belgeseller gösterilebilir. Mori Tatsuya tarafından kameraya alınan bu belgeseller; Aum'u, beyni yıkanmış kötü bir tarikat olarak sunan genel medya organlarından farklı olarak hareketin içine girerek günlük hayatlarını objektif bir şekilde yansıtmaya çalışmıştır. Ancak bu yaklaşım, toplum ve medya tarafından fazla talep görmemiştir.[328]

[324] Baffelli, *Media and New Religions in Japan*, s.19-20.
[325] Baffelli, *Media and New Religions in Japan*, s.22-25.
[326] Lifton, s.28.
[327] Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, s.100.
[328] Baffelli, *Media and New Religions in Japan*, s.15-16.

Asahara, medyanın kötü güçler tarafından dünyayı kontrol etmek amacı ile insanları manipüle etmeye yönelik bir araç olarak kullanıldığını ifade etmekteydi.[329] Ancak buna rağmen çeşitli medya araçları, Aum tarafından kendi öğretilerini yaymak ve yaygın medyanın kötü etkisinden kurtulmak gibi amaçlarla aktif bir şekilde kullanılmıştır. Bu bağlamda Aum, başta Asahara ve diğer önemli hareket liderleri tarafından yazılan kitaplar basmıştır. Aynı zamanda *Mahayana* ve *Vajrayana Sacca* gibi aylık dergilerin basımı da gerçekleştirilmiştir. *Manga* (Japon çizgi romanı), *anime* (Japon canlandırma sineması) ve reklam amaçlı videolar ile Asahara'nın vaazlarını içeren videolar üretilmiştir. 1990'ların başından itibaren ise Rusya'dan haftalık radyo programları yapmakta olan Aum'un, kendi internet sitesi de bulunmaktaydı.[330]

Aum'un öğretilerini geniş kitlelere yaymak için kullandığı materyaller arasında manga ve anime de yer almaktadır. Ayrıca sarin gazı saldırısı sonrası Aum'un şiddet içerikli davranışlarının sebebine dair yapılan araştırmalar arasında, hareket üyelerinin bazı manga ve animelerden etkilenerek kurgu ve gerçeği birbirinden ayıramadıklarını iddia edenler bulunmaktadır.[331] Bahsedilen medya türlerinin, Japonya'da önemli bir yere sahip olması sebebi ile daha detaylı incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda Aum'un araç olarak anime ve mangayı seçmesinin nedenini daha iyi anlayabilmek için manga ve anime tanımına bakıldıktan sonra Japonya'da manga ve anime kültürü incelenmelidir. Aum'un öğretilerini etkilediği iddia edilen manga ve animeye ek olarak, öğretilerini yaymak amacı ile kendi ürettikleri manga ve anime bu konuda önem arz etmektedir.

A. Japonya'da Manga ve Animenin Yeri

Manga, en basit tanımı ile Japon kökenli çizgi romanlara verilen isimdir.[332] Ancak Amerikan çizgi romanlarından birçok yönden ayrılarak Japonya'ya özgü bir tür teşkil etmektedir.[333] Japonya'da manga, sadece eğlence aracı olarak görülmemektedir. Okul

[329] Aum, zaman zaman medya tarafından ağır eleştirilere maruz kalmıştır. Kendisine karşı yapılan eleştirileri ise Japonya hükümeti, masonlar ya da Yahudiler gibi farklı kanallar tarafından gerçekleştirilen komplo teorileri olarak açıklamaya çalışmıştır. Bu sebeple medyaya karşı olan tutumunun, büyük ölçüde medyadan gelen eleştirilere paralel olarak geliştiği gözlemlenmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Gardner, "Collective Memory, National Identity", s. 159-160.

[330] Gardner, "Aum Shinrikyo and A Panic About Manga and Anime", s.204.

[331] Jolyon Baraka Thomas, *Drawing on Tradition: Manga, Anime and Religion in Contemporary Japan*, USA: University of Hawai'i Press, 2012, s. 1, 126.

[332] Şen, s.159.

[333] Susan J. Napier, *Anime from Akira to Princess Mononoke: Experiencing Contemporary Japanese Animation*, New York: Palgrave Macmillian, 2001, s.19.

kitapları, ekonomi kitabı, yemek yapmayı öğreten kitaplar gibi çok çeşitli materyali manga şeklinde görmek mümkündür.[334] Bu açıdan Japon halkının manga yoluyla bilgi edinmeye açık olduğu anlaşılmaktadır. Okuma-yazma oranının en yüksek olduğu ülkelerden biri olan Japonya'da, 1990'lı yıllarda basılı yayın market satışlarının yaklaşık yüzde 40'ını manga satışı oluşturmaktaydı.[335]

Animasyon kelimesinin kısaltması olan anime ise manga ile yakın bir ilişkiye sahiptir. Manga ile anime arasındaki ilişkiyi açıklamak için animenin hareketli bir çizgi roman olduğunu söylemek mümkündür. Genellikle animede bulunan öykü, daha önceden yayınlanan bir mangaya dayanmaktadır.[336] Anime, kökleri Japon kültürüne kadar dayanan ve aynı zamanda Japonya sınırları ötesinde etki oluşturan kültürel bir formdur.[337] İkinci Dünya Savaşı sonrası ülkeye giren birçok Batılı unsurla beraber Batılı çizgi film ve çizgi roman gelenekleri de Japonya'yı etkilemiştir. Ancak bu durum, manga ve animenin Amerikan çizgi roman ve çizgi filmlerinin Japonya'daki versiyonu oldukları anlamına gelmemektedir. Manga ve animenin kökenlerini, Japon sanat tarihinde bulmak mümkündür.[338]

Batı sinemasında daha çok çocuklara yönelik türler olarak görülen çizgi roman ve çizgi filmler, Japonya'da gündelik hayatın her alanından konu içeren manga ve animeler sayesinde genç-yaşlı, kadın-erkek fark etmeden toplumun her kesimine hitap eden türler haline gelmiştir. Japon televizyonlarında günün her saatinde farklı yaş kitlelerine hitap eden animeler yayınlanmaktadır.[339] Manganın her yaştan kitleye hitap etmesine yönelik ise şu örnek verilebilir: Günümüzde Japonya'da toplu taşıma araçlarında bir şirket çalışanının işe gidip gelirken manga okuması ne kadar normal karşılanıyorsa hemen yanında oturan bir öğrencinin aynı mangayı okuyor olması da o kadar normaldir.[340]

---

[334] Şen, s.159.
[335] Thomas, s.3.
[336] Napier, s. 5, 20.
[337] Animenin yurtdışında oluşturduğu etkiye örnek olarak şu anekdot gösterilebilir: 1993 yılında Japon eleştirmen Ueno Toshiya, o zamanlar bombalanmış bir şehir olan Saraybosna'yı ziyaret eder. Orada yıkık bir duvarın üzerine Japon animesi Akira'dan bir sahne çizildiğini görür. Asi genç Kaneda şöyle demektedir: "O halde başladı." Japonya'da üretilen bir animasyonun, Saraybosna'daki siyasi direniş için bir araç haline gelmesi animenin yurtdışındaki etkisini göstermektedir. Bkz. Napier, s.4-5, 9.
[338] Heian Dönemi'nde görülen *emaki* (resimli rulolar), Tokugawa Dönemi'nde yaygın olan *kibyoshi* ve Edo Dönemi'ne ait *ukiyo-e* resim sanatları modern manga ve animenin dayandırıldığı kaynaklardandır. Bkz. Şen, **s.**163, 170, 189.
[339] Şen, s.194.
[340] Frederick L. Schodt, *Manga! Manga! The World of Japanese Comics*, Tokyo: Kodansha, 1983, s.17.

Manga ve anime sadece Japonya ile sınırlı kalmamış ve 1990'lı yıllardan itibaren özellikle anime, Japonya'nın yeni ihraç ürünü haline gelmiştir. Bu bağlamda akademisyen Annalee Newitz'in animeyi "Japonya'nın en önemli kültürel ihracatı" olarak tanımladığı görülmektedir. 1970'lerin ikinci yarısından itibaren ise Heidi, Şeker Kız Candy, Pokemon ve Sailor Moon gibi animeler Türkiye televizyonlarına da girerek ciddi bir anime ve manga takipçi kitlesi oluşturmayı başarmıştır.[341]

Japonya'daki yeni dini hareketler ile manga ve animenin gelişim süreci benzer dönemlere denk gelmektedir. Manga, öğretilerini yaymak ya da eleştirilere karşılık vermek gibi amaçlarla çeşitli yeni dini hareketler tarafından kullanılmıştır. Manga yazarları genellikle grup içerisinden birisi olmaktadır ancak yeni dini hareketler bazen profesyonel manga yazarlarına (*mangaka*) ya da animasyon stüdyolarına da başvurmuşlardır. Bu mangaların konusu genellikle hareket liderinin hayatını ya da hareket öğretilerini içermektedir. Soka Gakkai, Tenrikyo ve Aum Shinrikyo kendi mangalarına sahip olan hareketlerden bazılarıdır. Ayrıca daha sonra animasyon haline getirilen mangalar da bulunmaktadır.[342]

B. Aum'un Manga ve Anime ile Bağlantısı

Aum'un manga ve animeye yaklaşımı, medya karşısındaki tutumu ile benzerlik göstermektedir. Medya örneğinde olduğu gibi Aum, başlangıçta manga ve animeye karşı olumsuz bir bakış açısına sahipken ilerleyen zamanlarda kendi manga ve animesini üretmeye başlamıştır. Apokaliptik senaryolar içeren manga ve animeler ile Asahara'nın Armagedon görüşleri arasındaki paralelliklere dikkat çekmişlerdir. Hatta *Vajrayana Sacca* isimli dergide, bu tarz eserler birer kehanet kitabı olarak görülürken onları üreten kişiler de çağdaş kahinler olarak adlandırılmıştır.[343]

Japon görsel ve basılı kültüründe "dünyanın sonu" temalı içeriklere sıklıkla rastlanmaktadır. Bunun temel sebebi ise Japonya'nın maruz kaldığı atom bombası sonucu oluşan "kurban edilmişlik" duygusu ve günümüze kadar devam eden etkisi olmuştur.[344] Japonya'nın atom bombası geçmişine ek olarak 1970 ve 1980'lerde üretilen apokaliptik

[341] Şen, s.198-199.
[342] Baffelli, *Media and New Religions in Japan*, s.32-33.
[343] Gardner, "Aum Shinrikyo and A Panic About Manga and Anime", s.206-207.
[344] Napier, s. 29.

temalı manga ve animeler ve Nostradamus'un kehanetlerine yönelik yapılan çeviriler de Asahara'nın Armagedon hakkındaki görüşlerinin daha inandırıcı hale gelmesini sağlamıştır.[345]

Aum'un öğretilerini etkilediği düşünülen mangalarda, apokaliptik temaların ve yeni dünya düzeni oluşturmak üzere olağanüstü güçler taşıyan kahramanların bulunduğu görülmektedir. Bu mangalardan hareketle Aum'un kendi sanatçıları, hikayelerin macera yönünü azaltarak benzer mangalar üretmişlerdir. İçerik olarak ise daha çok manevi güçlerin elde edilmesine, Asahara'nın kurtarıcı ve guru yönüne odaklanmışlardır.[346] Mangaya ek olarak Aum, kendi animesini de üretmektedir. Aum üyelerinden aktarıldığına göre hareket içerisinde Animasyon bölümü diye ayrı bir alan bulunmaktadır. Burada görevli olan sanatçılar, animasyon yoluyla Asahara'nın sahip olduğu süper güçleri göstermeye çalışmışlardır. Bu bağlamda Asahara'nın havada durması gibi sahneler animasyona yansıtılmıştır.[347]

Aum'un manga ve animasyon ekibi tarafından üretilen mangalara örnek olarak *Metsubo no hi* (1988) ve *Spirit Jump* örnek gösterilebilir. *Metsubo no hi* isimli manga, temelde Asahara'nın dünyanın sonuna dair kehanetlerinden bahsetmektedir. Eserde Asahara'ya soru soran karakterler bulunmaktadır ve sonunda dünyayı kurtarabilmek için Aum'a katılmaya ikna olurlar. Aum'un ürettiği diğer bir manga olan *Spirit Jump* ise sıradan insanların Asahara ve Aum öğretileri ile tanıştıktan sonra değişen ve gelişen hayatlarını aktarmaktadır. Ayrıca manganın arka sayfasında Aum'un iletişim bilgileri ve Japonya'daki Aum merkezlerinin listesi verilmektedir. Aum'un ürettiği mangalar genel olarak kurtuluş öğretisinden ve ihtida hikayelerinden meydana gelmekte olup, Aum'un sapkın olarak kabul edilebilecek öğreti ve görüşlerine yer verilmemiştir.[348]

Aum'un kendi ürettiği manga ve animelere ek olarak Aum'u, tema ya da terminoloji açısından etkilediği düşünülen bazı anime ve mangalar da bulunmaktadır. Bunlar; *The Space Battleship Yamato* (Uzay Savaş Gemisi Yamato), *Akira* ve *Nausicaa of the Valley*

[345] Gardner, "Aum Shinrikyo and A Panic about Manga and Anime", s.209; Şen, s.201; Thomas, s.130.
[346] Thomas, s.125.
[347] Murakami, s.296.
[348] Thomas, s.135-136.

of the Wind (Rüzgârlı Vadi) canlandırma filmleridir.[349] Aum'un bu filmlerden hangi açıdan etkilendiğini göstermek için birkaç tanesi incelenecektir.

1. *Uchu senkan Yamato* (Uzay Savaş Gemisi Yamato)

1973 yılında anime olarak yayınlanan Uzay Savaş Gemisi Yamato'da dünya, bilinmeyen uzaylı güçler tarafından saldırıya uğrar ve bunun bir sonucu olarak nükleer kirlilik meydana gelir. Bir grup kahraman, Yamato uzay gemisi ile bir çeşit hava temizleyici olan *Cosmos Cleaner*'ı (Evren Temizleyici) ele geçirerek dünyayı nükleer kirlilikten kurtarmaya çalışmaktadır.[350]

Aum hareketinin eski üyesi ve aynı zamanda Asahara'nın şoförü olarak çalışmış olan bir kişiden aktarıldığına göre Asahara, Yamato'nun dünyanın son umudunu taşıyan bir gemi olduğundan bahsetmiş ve bu açıdan kendi hareketleri ile benzerliğini dile getirmiştir. Nitekim, Aum yapımı bir animasyonda da Asahara, Mahayana uzay gemisinin kaptanı olarak gösterilmiştir. Ek olarak, sarin gazı saldırısı sonucu Aum'un merkezlerine düzenlenen baskınlarda, *Cosmos Cleaner* (Evren Temizleyici) olarak adlandırılan ekipmanlar bulunmuştur.[351] Yamato gemisi tarafından dünyayı kurtarmak için getirilen hava temizleyici sistemlerle aynı isme sahip olan bu ekipmanların, Aum hareketinin düşmanı olduğu iddia edilen güçlerin kimyasal saldırılarına karşı kullanılmak amacı ile üretildiği ifade edilmiştir.[352]

2. *Kaze no Tani no Naushika* (Rüzgârlı Vadi)

Türkçeye "Rüzgârlı Vadi" olarak çevrilmiş olan Nausicaa, ilk olarak 1982 yılında manga şeklinde üretilmiş daha sonra anime şeklinde hazırlanmıştır.[353] Asahara'nın Nausicaa hayranı olduğu aktarılmaktadır.[354] Nitekim sarin gazı saldırısından birkaç ay önce *Vajrayana Sacca* dergisinde "Günümüz Kahinleri Tarafından Tasvir Edilen

[349] Thomas, s.131.
[350] Lifton, s.46; Gardner, "Aum Shinrikyo and A Panic About Manga and Anime", s.202-203, 211.
[351] Gardner, "Aum Shinrikyo and A Panic About Manga and Anime", s.209.
[352] Wessinger, s.132.
[353] Şen, s.278.
[354] Napier, s.195.

Korkunç Yakın Gelecek" başlığı ile yayınlanan bir yazıda, apokaliptik tema içeren bazı mangalar ile birlikte Nausicaa'ya da yer verilmiştir.[355]

Rüzgârlı Vadi'nin prensesi olan Nausicaa, doğa ile iletişim kurabilen karizmatik bir lider olarak karşımıza çıkmaktadır. Rüzgârlı Vadi filminde teknolojinin kötü kullanımından kaynaklı bir yıkım söz konusudur. Nausicaa; yıkım sonucu ortaya çıkan zehirli toksinler, devasa böcek olan Ohmu ve bir çeşit robot silah olan Tanrı-savaşçılar ile mücadele etmektedir. Film boyunca insanları yıkımdan kurtaracak bir mesihten bahsedilir ve bu kurtarıcı, üstü kapalı bir şekilde Nausicaa ile özdeşleştirilir. Nitekim bu efsaneyi doğrular şekilde film, Nausicaa'nın ölmesi ve dirilmesi ile sona erer.[356]

Sonuç olarak bazı manga ve animeler incelendiğinde Aum öğretileri ile benzerlikler olduğu göze çarpmaktadır. Bu sebeple Asahara'nın öğretilerini oluştururken bunlardan etkilenmiş olma ihtimali bulunmaktadır. Ayrıca hareket üyelerinin, manga ve anime etkisi ile Aum öğretilerini daha kolay kabullendiği de düşünülebilir.

II. BİR SUÇ ÖRGÜTÜ OLARAK AUM SHİNRİKYO

Tokyo sarin gazı saldırısını takiben yürütülen soruşturmalar, hareket tarafından önceki yıllarda gerçekleştirilen diğer suçları açığa çıkarmıştır.[357] Başlangıçta bireysel tekamülü amaçlayan, ilerleyen yıllarda ise tüm insanların kurtuluşunu hedefleyen bir hareket olan Aum Shinrikyo'nun şiddet içerikli saldırılarının ve suçlarının arkasında birden fazla sebep ya da gerekçe bulmak mümkündür. Hiç şüphesiz ki bu sebeplerden bir kısmı hareket lideri Asahara'nın hayatına dayanmaktadır. Asahara'nın doğuştan görme kaybı yaşaması sebebi ile görme engelliler okulunda okuması ve bu okulda diğer öğrenciler arasında kısmi de olsa görme yetisine sahip tek kişi olması sonucu Asahara'nın bu konumunu diğer çocuklar üzerinde güç ve kontrol sağlamak için kullandığı aktarılmaktadır.[358]

Araştırmacılar, şiddet eylemleri bulunan veya şiddete meyilli olan yeni dini hareketlerin bazı özelliklere sahip olduğunu aktarmaktadır. Bunlar; apokaliptik öğreti,

[355] Thomas, s.131.
[356] Napier, s.202-203.
[357] Gardner, "Collective Memory, National Identity", s.153.
[358] Flannery, s.217.

karizmatik bir lider, iyi-kötü düalizmi, kendi amaçlarını gerçekleştirme yolunda bir yapı kurmada başarısız olma ve üyelerini toplumdan uzaklaştırma şeklindedir. Bahsedilen tüm özellikleri, Aum Shinrikyo hareketinde görmek mümkündür. Dünya genelinde Aum Shinrikyo dışında bu özelliklere sahip olan ve şiddet eylemlerinde bulunan başka yeni dini hareketler de bulunmaktadır. Halkın Tapınağı (People's Temple) ve Cennetin Kapısı (Heaven's Gate) bu hareketlere örnek gösterilebilir.[359] Aum Shinrikyo'yu şiddet içerikli eylemlerde bulunan diğer hareketlerden farklı kılan durum, Aum'da şiddet unsurunun çok daha ileri boyutta olmasıdır.[360]

A. Kendi Üyelerine Karşı Gerçekleştirdiği Şiddet ve Cinayet Olayları

Aum içerisindeki ilk şiddet olaylarının 1989 yılında başladığı görülmektedir. Hareket üyelerinden birisi olan Taguchi Shuji, grubu terk etmek istemesi üzerine diğer grup üyeleri tarafından boğulmuştur. Taguchi'nin ayrılmak istemesinin sebebi ise bir başka grup üyesinin sert asketik uygulamalar sırasında hayatını kaybetmesidir. Bu olayın dışarı sızmasını engellemek isteyen Aum, Taguchi'nin öldürülmesine karar vermiştir.[361]

Asahara, kendi grup üyelerini öldürtmesi üzerine bunu açıklamak için teolojik bir açıklama ortaya atmıştır. Bu bağlamda aslen Tantra Vajrayana[362] öğretisi olan *poa* kavramı, dini temellere dayandırılarak işlenen cinayetleri meşrulaştırmak için kullanılan bir terim haline gelmiştir.[363] Asahara bir konuşmasında bu kavramdan şu şekilde bahsetmiştir:

> Farzedelim ki, öldüğünde kesin cehenneme gidecek kadar çok kötülüğü bulunan bir adam var. Eğer aydınlanmış bir kişi, bu kişinin hayatına erken son vermenin en iyisi olacağına karar verir ve gidip onu öldürürse, bu durum toplum tarafından adi bir cinayet olarak görülebilir. Ancak bizim öğretilerimiz ışığında, öldürmek fiili burada o kişinin *poa*'ya ulaşmasına izin vermektir. Aydınlanmış

[359] Adnan Bülent Baloğlu, "Yeni Dini Hareketler ve Şiddet", Süleyman Turan ve Faruk Sancar (Ed.), *Nedenleri ve Niçinleriyle Yeni Dini Hareketler* içinde (321-333), İstanbul: Okur Akademi, 2018, s.329-331.
[360] Wessinger, s.120.
[361] Bir Aum üyesi olan Majima Terayuki, soğuk suda bekletilmesi sonucu 1988 yılında hayatını kaybetmiştir. O dönemde Aum, henüz devlet tarafından dini bir organizasyon olarak kabul edilmemiştir. Asahara, hareket dışına bilgi sızması ve bu süreci olumsuz etkilemesi ihtimaline karşı Taguchi'nin öldürülmesini emretmiştir. Bkz. Lifton, s.37-38; Repp, s.172; Wessinger, s.123.
[362] Bazı kaynaklarda Tantrik veya Ezoterik Budizm olarak da geçen Vajrayana, terim olarak "elmas araba" anlamına gelmektedir. Mahayana mezhebinin öğretilerini benimsemesine ek olarak, aydınlanmaya daha hızlı ulaşmak için tantra ismi verilen bazı ezoterik yöntemler önermektedir. İlk olarak Hindistan'da ortaya çıkan bu mezhep; daha sonra Çin, Tibet, Moğolistan ve Japonya'da yayılmıştır. Bkz. Frank E. Reynolds ve Charles Hallisey, "Buddhism: An Overview", Lindsay Jones (Ed.), *Encyclopedia of Religion*, USA: Thomson Gale, Vol.2, 2005, s.1088, 1093, 1096, 1097.
[363] Baffelli, "Aum Shinrikyo", s.199-200

herhangi bir kimse hem ölen kişinin hem de öldürenin bu eylemden faydalandığını görecektir.[364]

Poa kavramı, Tibet Budizmi'nde ölen kişinin ruhunun aydınlanmış bilge kişiler tarafından bazı ritüeller yoluyla yüksek manevi bir mertebeye ulaştırılarak sonraki hayatta daha iyi bir hayat yaşamasını sağlama öğretisine verilen isimdir. Ancak Aum hareketinin şiddet içerikli eylemlerini meşrulaştırabilmek adına Asahara tarafından bu kavrama yeni bir anlam yüklendiği görülmektedir. Aum'a göre kişi henüz hayattayken bile onu kötü karmanın etkisinden kurtararak daha yüksek bir mertebeye ulaştırmak mümkün olmaktadır.[365] Bu yöntemin teolojik temellendirmesi ise şu şekilde yapılmıştır: Guru, kişinin karmasını temizler ve gelecekte elde edeceği kötü karmanın da önüne geçmiş olur. Bu dünyada yaşamaya devam etmesi halinde kötü karma biriktirmeye devam etmesi sonucu öldükten sonra alçak alemlere gitme durumu söz konusudur. Bu sebeple o kişi için *poa'*dan başka kurtuluş yoktur. Sonuçta ortaya kurtuluş için öldürme şeklinde bir anlayış çıkmaktadır ve Aum'un özellikle şiddet eylemlerinde merkezi bir rol oynadığı görülmektedir.[366]

Aum'un kendi üyelerine karşı gerçekleştirdiği başka şiddet eylemleri de bulunmaktadır. Aum Shinrikyo hakkında şüphe duyan ya da Asahara'ya itaatsizlikte bulunan üyeler, sert ritüellerle cezalandırılmaktaydılar. Bu cezalar; baş aşağı ipe asılma, kaynar ya da dondurucu suya batırılma ya da çeşitli uyuşturucu ilaçlar verilme[367] şeklinde olabilmekteydi. Bu metotların, vücudun kirliliğini giderdiğine ve ruhu temizlediğine inanılmaktaydı.[368] Benzer şekilde hareketten ayrılmak isteyen üyelerin de hapsedilme ve şiddet görme gibi muamelelere maruz kaldığı aktarılmaktadır.[369] Normal insanlar ya da daha alt seviyedeki Aum üyeleri tarafından gerçekleştirilen şiddet eylemlerinin kötü

[364] Repp, s.164.
[365] Battal, "Aum Shinrikyo", s.79.
[366] Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan,* s.18-19.
[367] Eski bir Aum üyesinden aktarıldığına göre Aum'un öğretilerinden şüphe duymaya başlayan ya da Aum'a daha fazla faydasının olmadığı düşünülen kişilerin tutulduğu hücreler bulunmaktaydı. Bu hücrelerdeki kişiler üstünde çeşitli ilaçlar verilerek deney yapılmaktaydı. Bkz. Murakami, s.299-300.
[368] Flannery, s.220.
[369] Harekette yüksek rütbeye sahip olanlardan birisi olan Ouchi, Aum'dan ayrılmak isteyen bir üyenin başına gelen olayı mahkemede itiraf etmiştir. Aktarılan bu ifadeye göre Ochi Naoki, Aum'dan ayrılmak isteyen bir üyeydi. Bu düşüncesini hareket içerisindeki diğer kişilere aktardığı zaman Asahara, asketik uygulamalar yoluyla karmasının temizlenmesini emretti. Ochi, ayakları bağlanarak baş aşağı olacak şekilde bir süre böyle durmak üzere asıldı. Normalde bu uygulamanın süresi doksan dakika sürmekteydi. Ancak Ochi'nin daha fazla süre baş aşağı kalmasından dolayı Ochi hayatını kaybetti. Olayı saklamak amacı ile Ochi'nin bedeni yakıldı ancak diğer hareket üyelerine, Ochi'nin münzevi hayatı bırakarak seküler hayata geri döndüğü söylendi. Bkz. Reader, *Religious Violence in Contemporay Japan,* s.16-17.

karmaya sebep olduğu kabul edilmiştir. Ancak Aum içerisinde yüksek mertebeye sahip üyeler tarafından uygulanan şiddet, kötü karmanın giderilmesi yolunda bir merhamet eylemi olarak sunulmuştur.[370]

Tokyo'da Aum Shinrikyo hareketine ait olan bir hastane bulunmaktaydı. Bu hastanede, hareket içerisinde uyumsuz davranışlar sergileyen ya da harekete karşı çıkan üyeler, hapsedilmiş ve çeşitli ilaçlara maruz bırakılmıştır. Dokuz yataklı küçük bir yapı olan hastanenin ölüm oranının yüksek olduğu görülmektedir. 1993 yılında on sekiz ay içerisinde hastaneye yatırılan üyelerden dokuzu hayatını kaybetmiştir.[371]

Aum'un dışa yönelik gerçekleştirdiği ilk şiddet eylemi ise Avukat Tsutsumi Sakamoto ve ailesinin öldürülmesi olmuştur.[372] Sakamoto, çocukları günlük hayattan uzaklaşıp kendilerini Aum'a adayan aileler tarafından başlatılan Aum karşıtı hareketi temsil etmekteydi. 1989 yılında Sakamoto, eşi ve bebeği ile birlikte evlerinde öldürülerek cesetleri dağın farklı yerlerine gömüldü.[373] Sakamoto ailesinin birden ortadan kaybolmasının sebebi ise ancak sarin gazı saldırısı sonrası Aum üyelerinin tutuklanması üzerine ortaya çıkmıştır.[374]

B. Kimyasal ve Biyolojik Saldırılar

Hareketin dünya genelinde tanınır hale gelmesine sebep olan asıl suçu, biyolojik ve kimyasal saldırılar düzenlemesi olmuştur. Aum, 1990 ve 1995 yılları arasında içlerinde Tokyo sarin gazı saldırısının da yer aldığı en az on dört biyolojik ve kimyasal saldırıdan sorumlu tutulmaktadır.[375] Bu saldırılar içerisinde en yıkıcı olanlar; 1994 yılında birkaç hâkimi öldürmek amacı ile Matsumoto'da gerçekleştirilen, toplamda 7 kişinin ölümüne ve yaklaşık 600 kişinin yaralanmasına sebep olan sarin gazı saldırısı ile 1995 yılında Tokyo metro istasyonunda gerçekleştirilen sarin gazı saldırısıdır.[376] Aum olayı sonucu, kimyasal kitle imha silahlarının terör amaçlı kullanılabileceğine şahit olunmuş ve küresel alanda terörizme yönelik yeni endişeler gündeme gelmiştir. "Güvenli ülke" imajı

[370] Watanabe, "Salvation and Violence in Japanese Buddhism", s.294.
[371] Wessinger, s.124.
[372] Emine Battal, "Yeni Dini Hareketler ve Şiddet", (*Doktora Tezi*, Recep Tayip Erdoğan Üniversitesi SBE, 2017), s.99.
[373] Repp, s.173.
[374] Watanabe, "Religion and Violence in Japan Today", s.88.
[375] Flannery, s.216.
[376] Battal, "Aum Shinrikyo", s.78; Wessinger, s.122.

zedelenen Japonya, terörle mücadele konusunda bazı değişiklikler yapma yoluna gitmiştir.[377]

1995 yılındaki saldırı Tokyo'da meclis binasının, resmi dairelerin ve imparatorluk sarayının bulunduğu yere yakın bir konumda düzenlenmiştir.[378] Tokyo saldırısının sebebinin, o sıralarda Aum merkezlerine düzenlenmesi planlanan polis baskını olduğu düşünülmektedir. Japonya güvenlik güçleri, Matsumoto saldırısı ve birkaç başka suçtan dolayı Aum'dan şüphelenmekteydi. Aum'un bundan haberinin olduğu ve polis baskını öncesi dikkatleri başka yöne çekmek adına Tokyo saldırısını düzenlemiş olabileceği ifade edilmiştir.[379] Hareket, 1988 ve 1995 yılları arasında en az sekiz tanesi ağır asketik uygulamalar sırasında hayatını kaybeden toplamda otuz bir kişinin ölümünden sorumlu tutulmuştur.[380]

Aum'un şiddet eylemleri Tokyo saldırısından sonra bir süre daha devam etmiştir. Saldırıdan sonra kaçan Asahara, bir video kaydı yayınlayarak hareket üyelerine çağrıda bulunmuştur: "*Kurtuluş planını harekete geçirme zamanı gelmiştir. Hiçbir pişmanlık duymadan ölümü karşılamaya hazırlanalım*." Asahara'nın bu ifadelerinin, Aum üyeleri tarafından gerçekleştirilen polis güçlerine saldırı ve tehdit, kimyasal saldırı teşebbüsü gibi eylemleri tetiklediği söylenebilir. [381]

Asahara, Aum'un üstlenmiş olduğu kutsal görev (dünyayı kurtarma) sebebi ile Aum'a karşı komplo kuran, gaz saldırıları düzenleyen ve hareket içerisine ajan yollayan bir takım kötü güçler bulunduğunu iddia etmekteydi. Bu kötü güçlerin; Amerika, Japon hükümeti, Masonlar ve Yahudiler[382] olduğu ileri sürülmüştür.[383] Nitekim Aum üyelerini, zehirli gaz saldırılarına karşı korumak amacıyla hareket tarafından *Cosmos Cleaner* adı

[377] Detaylı bilgi için bkz. Doğrul, s.27.
[378] Seth G. Jones ve Martin C. Libicki, *How Terrorist Groups End: Lessons for Countering Al Qa'ida*, Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2008, s.45.
[379] Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, s.23-24.
[380] Wessinger, s.125.
[381] Wessinger, s.125.
[382] Özellikle II. Dünya Savaşı zamanında Japonya'da anti-semitizm ve Hitler hayranlığı görülmüştür. Ayrıca Asahara'nın da Hitler hayranı olduğu aktarılmaktadır. Yahudilerin düşman bir güç olarak görülmesi ve tarihte ilk defa II. Dünya Savaşı sırasında Naziler tarafından üretilen ancak hiç kullanılmayan sarin gazının Aum tarafından kullanılması, bu durum göz önünde bulundurularak değerlendirilebilir. Bkz. Watanabe, "Religion and Violence in Japan Today", s.80; Wessinger, s.137; James Walsh, "Shoko Asahara: The Making of A Messiah", *Time Magazine*, Vol.145, No.14, 1995, http://content.time.com/time/magazine/0,9263,7601950424,00.html (22.01.2021)
[383] Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan*, s.11.

verilen bir çeşit hava temizleyici ekipman üretilmiştir.[384] Tokyo saldırısı sonrasında Asahara ve Aum, ilk başta suçlamaları reddetmiş ve bunun kendilerine karşı düzenlenen bir komplo olduğunu söylemişlerdir.[385]

Eski bir Aum üyesi, Aum üyelerinin terörist eylemler gerçekleştirmesinin ardında Asahara'nın benliğe dair açıklamasının yer aldığını düşünmektedir. Budist uygulamalarının temelinde, bağlılık ve kirliliğin ortadan kaldırılması yoluyla gerçek benliğe ulaşılması bulunmaktadır. Ancak Asahara, egodan kurtulmak için benlikten de kurtulmak gerektiğini ifade etmiştir. Sonuç olarak benliğini kaybeden üyeler, terör eylemlerine ya da cinayete daha duyarsız hale gelerek kendilerine verilen emirleri sorgusuz yerine getirmişlerdir.[386]

Genel olarak incelendiğinde hareket içerisinde var olan şiddete yönelik eğilimin, daha ilk yıllardan itibaren mevcut olduğu görülmektedir. Manevi eğitim adı altında yaptırılan ağır uygulamalar, hareket içerisindeki ölümlerin gizlenmesi ve hatta üyelerin öldürülmesi gibi olaylarla başlayan şiddet eylemleri; toplum tarafından dışlanmaya başlaması ve meclis seçimlerini kaybetmesi gibi dış faktörler yoluyla daha üst seviyeye çıkmıştır. Benzer şekilde başlangıçta geleceğe dair daha olumlu bir bakış açısına sahipken ortaya çıkan gelişmelere paralel olarak kitlesel yıkımı öngören bir dünya görüşüne sahip olmaya başlamıştır.[387] Aum gerek hareket içinde gerekse de hareket dışında gerçekleştirdiği tüm saldırıları ve suçları teolojik olarak bir zemine oturtmaya çalışarak *poa* kavramı ile meşrulaştırmaya uğraşmıştır.

III. 1995'TEN SONRA AUM SHİNRİKYO

Tokyo saldırısının ardından Japonya hükümeti tarafından Aum Shinrikyo'ya verilen dini organizasyon olma özelliği kaldırılmıştır. 1999 yılında ise organizasyon üyeleri, suçlu olduklarını kabul ederek mağdur ailelerden özür dilemişler ve ailelere

[384] Gardner, "Aum Shinrikyo and A Panic About Manga and Anime", s. 211; Murakami, s. 350.
[385] Asahara'nın bu iddiası, Aum üyeleri için inandırıcı bir nitelik taşımaktaydı. Nitekim daha önce Aum merkezlerinde sarin gazı sızıntısı yaşanmış ve etkilenen üyeler olmuştur. Her ne kadar gaz sızıntısı hareketin kendisinden kaynaklansa da düşmanları tarafından gerçekleştirilmiş bir saldırı gibi sunulmuştur. Bkz. Lifton, s.42-43; Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan***,** s.23.
[386] Murakami, s.301-302.
[387] Reader, *Religious Violence in Contemporary Japan***,** s.160-161.

tazminat ödeyeceklerini belirtmişlerdir.[388] Saldırı sonrası hareketin üye sayında ciddi oranda düşüş yaşanmasına rağmen hareketin tamamen ortadan kaybolmadığı görülmektedir.[389] Aum lideri Asahara'nın tutuklanmasından sonra hareket içerisinde kalmayı tercih eden üyeler, dini bir kimlik arayışına girmiştir. Aum hareketinin doğruluğunun ve meşruluğunun dayanak noktası olarak kabul edilen Asahara'nın yokluğu, hareketi devam ettirebilmek adına birtakım değişiklikler yapılmasını gerektirmiştir. Bu bağlamda Aum'u ayakta tutabilmek amacıyla hareket öğretilerinde ve isminde değişikliğe gitmişlerdir. Sonuç olarak eski Aum üyelerinin oluşturduğu *Aleph* ve *Hikari no Wa* isimli iki yeni dini hareket meydana gelmiştir.

A. Aleph

Hapisten çıkan grup üyesi Joyu Fumihiro ve Muraoka Tatsuko tarafından 2000 yılında Aum Shinrikyo hareketinin isminin *Aleph* olarak değiştirildiği duyurulmuştur.[390] Ayrıca dini bir grup olarak, yoga ve meditasyon uygulamalarına devam edeceklerini ancak tehlikeli olarak adlandırılabilecek öğretilere son vereceklerini ifade etmişlerdir.[391] Aleph'in internet sitesinden ve üyelerinin ifadelerinden anlaşıldığı üzere Aum öğretileri ve uygulamaları üzerinde sadece birkaç yerde değişiklik yapılmıştır. Ayrıca eğitim sırasında Asahara'nın eski videolarının kullanıldığı ve hareket üyelerinin eski liderleri Asahara'ya karşı bağlılıklarının devam ettiği aktarılmaktadır.[392]

Aum Shinrikyo hareketinin anti-semitizm yanlısı olduğu düşünülürse Aleph'in isminin İbrani alfabesinin ilk harfi ile aynı olması ilginç bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Aleph'in genel olarak kendisini Aum Shinrikyo hareketinden uzaklaştırmaya çalışması ve bu minvalde açıklama yapması göz önünde bulundurulduğunda ise harekete Aleph adını koyarak Aum Shinrikyo'nun Yahudilere

[388] Watanabe, "Aum Shinrikyo", s.632.
[389] 1998 yılında Aum'un yaklaşık 500 münzevi ve 600 kadar da normal üyesi bulunmaktaydı. Bkz. Erica Baffelli, "Hikari no Wa: A New Religion Recovering From Disater", *Japanese Journal of Religious Studies*, Vol.39, No.1 (2012), s.32.
[390] Hareket ismi, İbrani alfabesinin ilk harfinden gelmektedir. Joyu Fumihiro tarafından yapılan açıklamanın detayları için bkz. Joyu Fumihiro, "Outlook on the Aum-related Incidents", http://english.aleph.to/pr/01.html (15.10.2020); Bkz. Flannery, s.215; Watanabe, "Aum Shinrikyo", s.632.
[391] Baffelli, "Aum Shinrikyo", s.204.
[392] Erica Baffelli, "Hikari no Wa", s.35.

karşı tutumundan farklı bir yol izledikleri şeklinde bir izlenim vermek istedikleri düşünülebilir.

1999 yılında Japonya hükümeti tarafından -gayri resmi olarak Aum kanunu olarak da adlandırılan- iki kanun çıkarılmıştır. Bu kanunlardan biri, Aum'un kendisine ait varlığını mağdurlara tazminat ödemesi için kullanmasına izin verirken; diğer kanun ise Aleph'in sıkı gözetim altında tutulmasını sağlamaktadır .[393] Bu bağlamda Aleph'in, üç ayda bir tesislerinin denetlenmesine izin vermesi, üyelerinin ve mal varlıklarının listesini teslim etmesi gerekmektedir. Hükümetin aldığı tedbirlerin dışında Japonya toplumu da bu gruba karşı sürekli şüpheli gözlerle yaklaşmış ve onlarla aynı muhitte oturmak istememişlerdir.

Aleph, başından beri interneti aktif olarak kullanmaktadır. Bu sayede grup üyeleri ile sürekli iletişim halinde olmakla beraber yeni üyeler için reklam fırsatı da bulmaktadırlar.[394]

B. Hikari no Wa (Gökkuşağı Işık Çemberi)

Aum Shinrikyo hareketinin isminin Aleph olarak değiştirildiğinin ilan edilmesinin ardından grup üyeleri tarafından Asahara'nın artık grubu temsil etmediğine dair halka açık bir açıklama yapılmıştır. Ancak grup üyeleri arasında Asahara'nın hala grubun manevi lideri olarak kabul edilip edilmemesi konusunda anlaşmazlık çıkmıştır. Konu hakkında birliğe varılamaması üzerine grup ikiye ayrılmıştır. Joyu Fumihiro ve destekçileri, hareketin devamlılığının sağlanabilmesi için Asahara ile ilişkiyi tamamen kesmek ve hareketi yeniden yapılandırmak gerektiğini savunmuşlardır. Ancak Asahara'nın karısı ve üçüncü kızı dahil olmak üzere Aleph üyelerinin çoğu, Asahara'ya bağlı kalmayı tercih etmişlerdir. Bunun üzerine Joyu ve yaklaşık iki yüz kişi, 2007 yılında Aleph'i terk ederek *Hikari no Wa* isimli grubu kurmuşlardır.[395]

Hareket lideri olan Joyu Fumihiro, 1962 yılında Japonya'nın Fumihiro kentinde dünyaya gelmiştir. Erken dönemlerden itibaren yoga ve Zen Budizmi'ne ilgi duyan Joyu, Aum hareketine katılmasının ardından 1987 yılında New York'ta Aum şubesi açması

[393] Watanabe, "Aum Shinrikyo", s.632.
[394] Baffelli, "Aum Shinrikyo", s.204-205. Aleph'in güncel internet sitesi için Bkz. http://english.aleph.to/ (19.09.2020)
[395] Baffelli, "Hikari no Wa", s.34-35.

amacıyla Amerika'ya gönderilmiştir.[396] Tokyo saldırısı sırasında Rusya'da bulunan Joyu, Japonya'ya gelerek Aum'un sözcülüğü görevini yapmıştır. Joyu, Aum'un şiddet içerikli eylemleri ile doğrudan bağlantısı olmamasına rağmen üç yıl hapis cezası almıştır.[397] Hapisten çıkmasının ardından Aum hareketini ayakta tutabilmek için önce Aleph daha sonra ise Hikari no Wa hareketinin liderliğini üstlenmiştir.

Hikari no Wa üyeleri, çeşitli yollarla kendilerinin Aum'dan farklı yeni bir oluşum olduğunu göstermeye çalışmışlardır. Şinto geleneğine dayanan yeni uygulamaların harekete dahil edilmesi, Aum münzevilerinin giydiği kıyafetten farklı olarak takım elbise ile basın karşısına çıkılması gibi uygulamalar bu kapsamda değerlendirilebilir.[398] Aum'dan farklı olduklarını kanıtlama çabalarının bir sonucu olarak Hikari no Wa'da temelde üç ilkenin reddedilmesi söz konusudur. Bunlar; lider ve öğretilerine dair olan mutlakiyetçiliğin reddi, iyi ve kötü arasındaki mutlak ayrılığın reddi ve apokaliptik konulara dair olan inançların reddi olarak karşımıza çıkmaktadır.[399] Grup üyelerinin açıkça Aum'u ve Asahara'yı reddetmesine ve Aleph üyelerini Aleph'i terk etmeleri için ikna etmeye çalışmalarına rağmen Hikari no Wa hareketi de Aleph gibi devlet tarafından sıkı denetim altında tutulmaya devam etmiştir.[400]

Çoğunlukla Aum'un eski üyelerinden meydana gelen bir hareketin lideri olan Joyu, Aum'un tehlikeli öğretilerini ve Asahara'nın otoritesini kabul etmediklerini açıklamasına rağmen özellikle eski Aum üyelerini hareket içerisinde tutabilmek adına dini bir karizmaya sahip olmak zorundaydı. Bu sebeple hareket içerisinde lider olarak otoritesini devam ettirebilmek amacıyla farklı açıklamalar getirmiştir. Joyu'ya göre Asahara, onu sarin gazı saldırısının etkisinden korumak amacıyla Rusya'da görevlendirmiştir. Joyu, Asahara'nın ilk erkek öğrencisi olması ve Asahara'dan onay almış olması sebebi ile hareketi devam ettirme yetkisine ve gücüne sahip olduğunu ileri sürmüştür.[401]

---

[396] Süleyman Turan, "Hikari no Wa", Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.), *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde (234-235), İstanbul: Okur Akademi, 2020, s. 234.
[397] Baffelli, "Hikari no Wa", s.34.
[398] Baffelli, "Hikari no Wa", s.29-30.
[399] Hareket lideri Joyu, mutlak iyi ve kötünün olmadığını söylemiştir. Aum tarafından toplumun kötü olarak sunulmasının aksine Joyu, toplumda kötü kişi olmaması sebebi ile de toplumdan uzaklaşmaya yani münzevi hayata gerek olmadığını belirtmiştir. Bkz. Flannery, s.231-232; Baffelli, "Hikari no Wa", s.37.
[400] Baffelli, "Hikari no Wa", s.34-35.
[401] Baffelli, "Hikari no Wa", s.41.

Günümüzde üye sayısı yüzleri bulan ve merkezi Tokyo'da bulunan Hikari no Wa; öğretilerini yaymak, üyeleri ile iletişim içerisinde olmak ve Aum'un şiddet içerikli uygulamalarından uzak olduklarını gösterebilmek için interneti aktif bir şekilde kullanmaktadır.[402] Bu bağlamda hareket güncel bir internet sitesine sahiptir.[403]

[402] Turan, "Hikari no Wa", s.235; Baffelli, *Media and New Religions in Japan*, s.10.
[403] http://hikarinowa.net/ (21.11.2020)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

AUM SHİNRİKYO HAREKETİNE YÖNELTİLEN ELEŞTİRİLER

I. AUM SHİNRİKYO'YA YÖNELİK ELEŞTİRİLER

Tokyo saldırısından sonra Aum, haftalarca gazetelerin kapak sayfalarını doldurmuş ve saatlerce televizyon programlarında tartışılmıştır. Aum hakkında pek çok makale ve kitap yazılmış ve belgesel çekilmiştir. Hatta Aum, manga ve animelere dahi konu olmuştur.[404] Bu süreçte Aum hakkındaki tartışmaların ya da yazıların bir kısmını, Aum'a yöneltilen eleştiriler oluşturmaktadır. Bu eleştiriler arasında eski hareket üyeleri tarafından getirilen eleştiriler olduğu gibi, Aum karşıtı gruplar ve diğer dini gruplar tarafından yöneltilen eleştiriler de bulunmaktadır.

Özellikle Tokyo saldırısından önceki dönemde Aum Shinrikyo hareketinin kendisine yöneltilen eleştirilere, "zulüm kompleksi" olarak adlandırılan bir tutum çerçevesinde karşılık verdiği görülmektedir. Her ne zaman Aum hareketine yönelik bir suçlama ya da eleştiri ortaya atılsa Asahara, bunun bazı dış güçler tarafından Aum hareketini yok etmek amacıyla hazırlanmış bir komplo olduğunu iddia etmiştir. Bu dış güçler ise Yahudiler, masonlar, Amerika ve Japon hükümeti olarak sunulmuştur. Nitekim Asahara tarafından geliştirilen bu algı, Aum tesislerinde meydana gelen kimyasal gaz kazalarını açıklamak ya da aslında Aum tarafından gerçekleştirilen suçları gizlemek amacıyla kullanılmıştır.[405] Tokyo saldırısından sonra ise Aum tarafından gerçekleştirilen suçlar, delilleri ile ortaya çıkmaya başladığı için ilerleyen dönemlerde Aum hareketinin geriye kalan üyeleri suçlamaları kabul ederek özür dilemiştir.[406]

Tokyo saldırısının ve Aum tarafından gerçekleştirilen diğer şiddet eylemlerinin asıl sorumlusu, şüphesiz ki Aum Shinrikyo hareketidir. Ancak Aum'un bu eylemleri gerçekleştirmesinde rol oynayan bazı etmenler de bulunmaktadır. Bu sebeple doğrudan Aum Shinrikyo hareketine yapılan eleştirilere ek olarak üstüne düşen görevi yerine getirmediği için medyanın, hükümetin ve araştırmacıların da eleştirilere maruz kaldığı görülmektedir. Özellikle din alanında çalışma yürüten araştırmacılar, Aum hakkında yeterli çalışma yapmadıkları ve halkı uyarmadıkları için eleştirilmiştir.[407] Bu eleştiriye cevaben, Tokyo saldırısı öncesi Aum hakkında yapılan araştırmaların az olması sebebi

[404] Baffelli ve Reader, "Impact and Ramifications", s.1.
[405] Wessinger, s.137-138.
[406] Watanabe, "Aum Shinrikyo", s.632.
[407] Benjamin Dorman, "Scholarly Reactions to the Aum and Waco Incidents", *Japanese Journal of Religious Studies*, Vol.39, No.1, 2012, s.156-157.

ile bu dönemde Aum'un potansiyel tehlikesinin ortaya konulmasının güç olduğu ileri sürülmüştür.[408] Medya, Aum'un öğretilerini yaymasında aracı olması ve yine halka hareket hakkında gerekli bilgilendirme yapmadığı için sorumlu tutulmuştur.[409] Japon hükümetine yönelik yapılan eleştiri ise devlet okullarında dinler hakkında temel bir eğitimin olmaması açısından gündeme gelmiştir.[410]

Shimada Hiromi[411] ve Nakazawa Shin'ichi gibi din alanında çalışmalar yürüten bazı araştırmacılar, Tokyo saldırısı öncesi Aum hakkında olumlu yorumlar yapmışlardır. Ancak özellikle Tokyo saldırısından sonra bu kişiler, toplum tarafından ağır eleştiri ile yüz yüze gelmiştir.[412] Sonuç olarak Shimada Hiromi, üniversitedeki görevinden alınmıştır.[413] Bu bağlamda Aum olayı; din hakkında yürütülen çalışmaların, dinler tarihinin ve bu alanlarla meşgul olan araştırmacıların amacının ne olması gerektiğine dair soruları gündeme getirmiştir.[414] Ayrıca sadece birkaç örneğe bakılarak araştırmacıların geneline yönelik değerlendirme yapılması sonucu akademisyenler, yeni dini hareket alanına dair çalışma yapmaktan uzak durmayı tercih etmektedirler.[415]

Aum olayının, din hakkında yürütülen araştırmalarda yöntem değişikliğine gidilmesi açısından önemli bir katkı sağladığı görülmektedir. Bu olay öncesinde araştırmacılar, daha çok hareket üyelerinin deneyimleri üzerine çalışmalar yürütürken; Aum sonrası hareketin eski üyeleri, hareket karşıtı gruplar ve hareket mağdurları da çalışmalara dahil edilmiştir. Ayrıca Aum olayı sonrasında araştırmacılar, disiplinler arası çalışmalar yürütmeye önem vererek; avukatlar, gazeteciler, psikologlar gibi farklı alanlardan uzmanlarla çalışmaya gayret göstermişlerdir.[416]

---

[408] Dorman, "Scholarly Reactions to the Aum and Waco Incidents", s.165.
[409] Baffelli, *Media and New Religions in Japan*, s.22-25.
[410] Kisala, "Aum Alone in Japan", s.18.
[411] 1995 yılında Tokyo saldırısı gerçekleşmeden önce Shimada Hiromi, Şiva'ya adanan bir tapınak olması gereken bir Aum binasına davet edilmiştir. Bu ziyaretinden olumlu izlenimler edinen Shimada, Aum'un dini bir organizasyon olarak olgunlaştığını ve çözülmemiş birçok suçtan dolayı günah keçisi yapıldığını dile getirmiştir. Tokyo saldırısı sonrası Shimada'nın ziyaret ettiği sözde tapınağın, sinir gazı üreten bir tesis olduğu ortaya çıkmıştır. Nihayetinde asıl günah keçisi yapılan Shimada olmuş, Aum tarafından kullanılmış ve toplum tarafından Aum'un tarafını tuttuğu için eleştirilere maruz kalmıştır. Bkz. Watanabe Manabu, "Reactions to the Aum Affair: The Rise of the "Anti-cult" Movement in Japan", *Nanzan Bulletin*, No.21, 1997, s.46.
[412] Watanabe, "Reactions to the Aum Affair", s.38.
[413] Dorman, "Scholarly Reactions to the Aum and Waco Incidents", s.154.
[414] Watanabe, "Reactions to the Aum Affair", s.46.
[415] Baffelli ve Reader, "Impact and Ramifications", s.17.
[416] Dorman, "Scholarly Reactions to the Aum and Waco Incidents", s.170-171.

A. Harekete İçeriden Yapılan Eleştiriler

Aum olayı sonrasında hareket hakkında daha detaylı bilgi alabilmek amacı ile hareket üyeleri ile röportajlar yapılmıştır. Hatta dünyaca ünlü yazar Haruki Murakami[417], altmış kadar metro saldırısı mağduru ve sekiz Aum üyesi ile yaptığı röportajlardan meydana gelen *Underground* (Metro) isimli bir eser kaleme almıştır.[418]

Murakami'nin röportaj yaptığı eski hareket üyelerinden birisi olan Akio Namimura, Aum'da neredeyse her şeyin para gerektirdiğini ve fakir olması sebebi ile bunun kendisi için bir sorun teşkil ettiğini ifade etmektedir. Namimura, Aum'un *Mahayana* dergisinde görev aldığı dönemde derginin içeriğinin zamanla değiştiğinden bahsetmektedir. Başlangıçta bu dergide Aum'a katılan üyelerin hikayelerinin paylaşıldığını belirten Namimura, daha sonra derginin sadece Asahara'ya odaklanarak onu neredeyse tanrı seviyesine yükselttiğini aktarmaktadır. Namimura, Budizm öğretilerine ters düşmesi sebebi ile hareket içerisinde oldukça ilginç bulduğu bir durumu daha dile getirmektedir. Hareket lideri Asahara evlidir ve çocukları vardır.[419] Ancak Asahara, kendisinin nihai *gedatsu*'ya ulaşmış olması sebebi ile bu durumun onun karmasını etkilemeyeceği şeklinde bir açıklama getirmiştir.[420]

Aum'un bir diğer eski üyesi olan Hajime Masutani'nin röportajda belirttiğine göre ne zaman Aum hakkında bir şüpheye sahip olsa ve bunu dile getirse, şüphenin sebebinin kendisinin kirliliğinden kaynaklandığı şeklinde bir açıklama ile karşılaşmıştır. Masutani, Tokyo saldırısına yakın dönemlerde günlük eğitimlerinin ağırlaştığından bahsetmektedir. Nitekim bu ağır uygulamalardan biri, hareket içerisindeki emirlere uyulmamasının bir cezası olarak ayaklardan baş aşağı asılmak şeklindedir. Benzer şekilde hareket üyeleri, bir çeşit uyuşturucu olan LSD kullanılan inisiyasyonlara tabi tutulmuştur. Masutani, bu yöntemin kurtuluşa erme yolunda fayda sağladığına ikna olmadığını aktarmaktadır.[421] Ayrıca Masutani, Asahara'nın Budizm ile bağdaşmadığını düşündüğü bir öğretisinden

[417] Haruki Murakami, 1949 yılında Kyoto'da doğmuş olan Japon bir yazardır. Murakami'nin kurguya dayalı olan eserleri ağırlıkta olmasına rağmen kurgu olmayan bazı eserleri de mevcuttur. Hanshin depremi ve Tokyo metro saldırısı üzerine yapmış olduğu çalışmaları kurgu dışı eserlerine örnek gösterilebilir. Bkz. "Author", https://www.harukimurakami.com/author (24.01.2021)
[418] Baffelli ve Reader, "Impact and Ramifications", s.2.
[419] Asahara, hareket içerisinde münzevi hayat yaşayan üyeleri arasında kadın-erkek ilişkisine izin vermemiştir. Hatta bu şekilde yakalanan üyeler cezalandırılmıştır. Bkz. Murakami, 297.
[420] Murakami, s.271.
[421] Murakami, s.297-298.

bahsetmektedir. Asahara, egodan kurtulmak için benlikten de tamamen kurtulmak gerektiğini ifade etmektedir. Ancak Masutani, Buda'nın gerçek öğretisinin benliği ortadan kaldırmak değil, onu keşfetmek olduğunu belirtmektedir. Aksi takdirde benliğini kaybeden kişiler, cinayet ve terörizm gibi olgulara karşı duyarsız hale gelmektedir.[422]

Murakami'nin kitabında yer verdiği röportajlardan biri de Hidetoshi Takahashi'ye aittir. Hidetoshi Takahashi, sarin gazı saldırısından sonra hareketten ayrılmıştır. Daha sonra çeşitli televizyon programlarına katılıp Aum hakkındaki eleştirilerini dile getiren Takahashi, *Return from Aum*[423] (Aum'dan Dönüş) isimli bir kitap kaleme almıştır. Takahashi, Aum hakkındaki şüphelerinin "Christ Initiation" isimli ağır asketik uygulamaya maruz bırakılmasından sonra başladığını anlatmaktadır. Takahashi'nin ifadelerinden, din adına uyuşturucu kullanarak manevi bir hale bürünmeye çalışılmasını doğru bulmadığı anlaşılmaktadır. Takahashi'nin rahatsız olduğu hareket öğretilerinden biri de guruya sorgusuz itaattir. Diğer hareket üyeleri Asahara'ya inanarak onu takip etmeleri gerektiğini belirtirken Takahashi, Asahara'yı tam olarak tanımadığı için onu körü körüne takip etmesinin mümkün olmadığını düşünmektedir.[424]

Harumi Iwakura, Aum Shinrikyo hareketinin eski kadın üyelerinden birisidir. Kendisi ile yapılan röportajda Asahara'nın hareket içerisindeki kadın üyelere nasıl davrandığından bahsetmektedir. Asahara; Iwakura'ya yakın davranmaya, ona her gün telefon etmeye başlamıştır. İlerleyen dönemlerde ise Iwakura ile cinsel ilişkide bulunmak istemiştir. Aslında Asahara'nın bu talebi, hareket içerisinde bir inisyasyon olarak görülmektedir. Bu sebeple Iwakura, pek çok kadın üyenin Asahara ile cinsel ilişkide bulunmayı minnettar olunacak bir uygulama olarak gördüğünü aktarmaktadır. Iwakura, Asahara'nın bu talebini reddetmiştir ancak bundan sonra kendisine elektroşok verilmesi sonucu hafızasını kaybetmiş ve Tokyo saldırısından kısa süre önce hafızası geri gelmiştir.[425]

Eski Aum üyelerinin bir araya gelerek oluşturdukları *"*The Circle of Canaries*"* (Kanaryalar Halkası) isimli bir grup bulunmaktadır. Temel hedefi, hala Aum üyesi

[422] Murakami, s.301-302.
[423] Eserin orijinal dili Japonca olup, eserin kendisine ve Japonca adına ulaşılamamıştır.
[424] Murakami, s.346-352.
[425] Murakami, s.339-341.

olanları hareketten ayrılmaya ikna etmek olan grubun baş temsilciliği görevini, Aum Shinrikyo Mağdurları Topluluğu'nun başkanının oğlu yürütmektedir. Takimoto Taro ve Nagaoka Tatsuya isimli iki grup üyesi, *Zihin Kontrolünden Kaçış* başlığı ile Aum karşıtı bir kitap kaleme almıştır. Asahara Shoko ve Aum Shinrikyo ile ilgili problemleri ele alan bu kitap, aynı zamanda eski Aum üyelerinin hatıralarını da içermektedir. The Circle of Canaries (Kanaryalar Halkası) grubu dışında da eski Aum üyelerinin toplumsal hayata geri dönmesi için çalışan oluşumlar olduğu görülmektedir.[426]

B. Harekete Dışarıdan Yapılan Eleştiriler

Aum Shinrikyo hareketine yönelik yapılan eleştiriler, Tokyo saldırısı sonrası ciddi anlamda artış göstermiş olmasına rağmen aslında Aum'a yönelik tepkilerin ortaya çıkışı, hareketin devlet tarafından dini bir organizasyon olarak tanındığı döneme kadar uzanmaktadır. Bu dönemde Aum'a yöneltilen eleştirilerin temel sebepleri; hareketin *shukkesha* üyelerinin ailelerinden ve toplumdan tamamen uzaklaşması, Aum'un inisiyasyonlar için üyelerinden yüksek miktarda ücret talep etmesi ve Aum tesislerinin kurulacağı yerlerdeki yerel halk ile anlaşmazlıklar şeklinde sıralanabilir.[427]

Aum Shinrikyo hareketine dışarıdan yöneltilen eleştirileri, genel olarak iki başlıkta incelemek mümkündür. İlk olarak, Tokyo saldırısı öncesi Aum karşıtı oluşturulan gruplar tarafından eleştiriler ortaya atılmıştır. Bu gruplar içerisinde öne çıkan oluşum, Aum Shinrikyo Mağdurları Topluluğu olmuştur. Tokyo saldırısı sonrası dönemde ise eleştirilerin önemli bir kısmının, Japonya'daki diğer dini gruplar tarafından yapıldığı görülmektedir.

1. Aum Shinrikyo Mağdurları Topluluğu (Aum Shinrikyo Higaisha no Kai)

Aum Shinrikyo'nun 1989 yılında devlet tarafından dini bir kurum olarak kabul edilmesinin[428] ardından *Sunday Mainichi* isimli dergide, Aum hakkında eleştirilere yer

[426] Watanabe, "Reactions to the Aum Affair", s.43-44.
[427] Watanabe, "Reactions to the Aum Affair", s.33-34.
[428] 1989 yılında Aum'un resmi bir dini organizasyon olmak için başvuru yaptığı dönemde, harekete katılan üyelerin aileleri tarafından Aum'a yönelik şikayetler bulunmaktadır. Başlangıçta Aum'un başvurusu reddedilmesine rağmen o dönemlerde Aum'un toplum düzenini bozduğuna dair kesin bir delil bulunmaması sebebi ile daha sonra devlet tarafından başvuru kabul edilmiştir. Bkz. Wessinger, s.138; Watanabe, "Reactions to the Aum Affair", s.34.

veren yedi haftalık bir makale serisi yayınlanmaya başlamıştır.[429] "Çocuğumu Bana Geri Ver" başlığı ile yayınlanan bu seri, genç bireylerin ailelerinden uzaklaştırılmasını ve Aum hareketinin çeşitli yollarla üyelerinden maddi gelir elde etmesini ele almıştır. *Sunday Mainichi* dergisi sayesinde bir araya gelen hareket üyelerinin aileleri, Aum Shinrikyo Mağdurları Topluluğu'nu oluşturmuştur. Topluluğun sözcüsü görevine ise Avukat Tsutsumi Sakamoto getirilmiştir.[430]

Sakamoto, Asahara'nın kanının eşsiz bir DNA'ya sahip olduğu iddiası üzerine araştırma yapmış ve bu iddianın doğru olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu gerçeği halka duyurmaya hazırlandığı sırada Sakamoto, eşi ve küçük oğlu ortadan kaybolmuştur.[431] 1995 yılında Tokyo saldırısı sonrası Aum tarafından gerçekleştirilen diğer suçlar da ortaya çıkmaya başladığı zaman Sakamato ve ailesinin Aum tarafından öldürüldüğü anlaşılmıştır.[432]

Aum Shinrikyo Mağdurları Topluluğu dışında Aum'un tesis kurmak üzere toprak satın aldığı bölgelerde de Aum karşıtı oluşumlar gözlemlenmiştir. Aum'un yerel halka karşı antisosyal bir tavır sergileyerek düşmanca tavırlarda bulunması, Aum'a karşı bölgesel hareketlerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Aum Shinrikyo Mağdurları Topluluğu'nun bu bölgelerdeki halkla irtibata geçip, onları Aum'un tehlikelerine karşı uyarması sonucu bölge halkı, Aum üyelerinin kamu hizmeti almasına engel olmuştur. Hatta bazı durumlarda, bölge halkının bir miktar ücret ödeyerek Aum'u oradan taşınmaya ikna ettiğine dair örnekler bulunmaktadır.[433]

Özellikle Aum karşıtı kurulan gruplara ek olarak, kült olarak tanımlanabilecek dini oluşumlara karşı kurulan hareketler ortaya çıkmıştır. Aum olayı sonrasında ortaya çıkan bu hareketler; aktivist, avukat, akademisyen, psikolog ve diğer dinlerin liderleri gibi farklı alanlardan üyelerden oluşmaktadır. Bu tarz hareketlerin temelde, zihin kontrolü ve kült terimlerine odaklandığı görülmektedir. Kült üyelerini, zihin kontrolü altında kabul ettikleri için bu üyeleri hareketten kurtarmaya yönelik çalışmalar yürütmektedirler.[434]

[429] Watanabe, "Reactions to the Aum Affair", s.35.
[430] Wessinger, s.139.
[431] Wessinger, s.139.
[432] Watanabe, "Reactions to the Aum Affair", s.35.
[433] Watanabe, "Reactions to the Aum Affair", s.36.
[434] Baffelli ve Reader, "Impact and Ramifications", s.13-15.

2. Japonya'daki Diğer Dini Gruplar Tarafından Aum Hareketine Getirilen Eleştiriler

Aum olayı sonrası Japon halkı, dine ve özellikle yeni dini hareketlere şüphe ile yaklaşmaya başlamıştır.[435] Bu sebeple Japonya'daki diğer yeni dini hareketler, mümkün olduğu kadar kendilerini Aum Shinrikyo hareketinden uzaklaştırmaya çalışmışlardır. Bu tutumun, Aum Shinrikyo ve Aum olayı hakkındaki yorumlarına da yansıdığı görülmektedir.

1995 Nisan ayında *Tokyo Shinbun* gazetesi, Japonya'daki bazı yeni dini hareketlerle Aum olayı ile ilgili anket yapmıştır. Ankete katılan hareketlerin çoğu, henüz soruşturmanın devam etmesinin de etkisi ile konu hakkında yorum yapmamayı tercih etmiştir. Örneğin Asahara'nın önceden üye olduğu Agonshu hareketi, başka bir dini grubun üyeleri hakkında konuşmanın doğru olmadığını belirtmiştir. Ankete katılan yeni dini hareketlerden bir diğeri olan İsa Mesih'in Son Zaman Azizler Kilisesi *(The Church of the Latter Day Saints)* ise apokaliptik öğretiler yoluyla insanların korkularını kullanarak misyonerlik faaliyetleri yürütmeye çalışması açısından Aum Shinrikyo hareketini eleştirmiştir.[436]

Sekai Kyuseikyo hareketi, ritüelleri başta olmak üzere Aum'un her şeyinin tuhaf olduğunu ve bu yüzden Aum'u din olarak adlandırmanın dahi mümkün olmadığını ifade etmiştir. Özellikle Aum'un hareket üyelerini toplumdan soyutlamasını eleştirerek, dini bir grubun asıl görevinin toplumun aydınlanmasına katkıda bulunmak olduğunu belirtmiştir. Bu açıdan da kendi hareketlerinin, Aum gibi kapalı bir gruptan çok farklı olduğunu da eklemişlerdir.[437]

Japonya'daki yeni dini hareketlerden Aum'a yönelik eleştiri yöneltenler arasında Aum ile aynı dönemlerde faaliyet gösteren ve Aum'un rakibi olarak adlandırabileceğimiz Kofuku no Kagaku hareketi de bulunmaktadır. Aum hakkında polis soruşturması başlatılmasının hemen ardından Kofuku no Kagaku hareketine ait bir dergide, "Aum Shinrikyo Din Değil, Bir Suçlular Çetesidir" başlığı ile bir makale yayınlanmıştır. Bu

[435] Dorman, "Scholarly Reactions to the Aum and Waco Incidents", s.162.
[436] Kisala, "Aum Alone in Japan", s.8-9.
[437] Kisala, "Aum Alone in Japan", s.9.

makale, Aum'un elektrik akımı kullanarak kurtuluşa ermeye çalışmasını eleştirerek başlamaktadır. Nirvanaya ulaşma yolunda hırs, öfke, cahillik ve kibir gibi duygulardan kurtulmak için elektrik akımlarının bir işe yaramayacağı ifade edildikten sonra Aum'un bu yönteminin, beyin yıkamak için yeni bir teknik olduğu iddia edilmiştir. PSI başlığının kullanılmasına ek olarak havada yükselmeye çalışmak ve nefesini tutarak su dolu tankın içine dalmak gibi Aum hareketi tarafından yapılan uygulamalar, nirvanaya ulaşmak için takip edilen yanlış yol olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda Aum, aşırıya gittiği öğretileri ile Buda'nın orta yol öğretisine karşı çıkmakta ve kendisini Budist bir hareket olarak tanımlayarak Budizm'e hakaret etmektedir.[438]

Kofuku no Kagaku, Asahara'nın *gedatsu*'ya ulaştığına yönelik iddiaları da gündeme getirmektedir. Asahara, nihai *gedatsu*'ya ulaştığını iddia etmesine rağmen gerçek *gedatsu* ile kötü ruhlar tarafından ele geçirilmeyi birbirinden ayırt edemeyecek durumdadır. Hatta Aum'un üyeleri de Asahara ile birlikte kötü hayvan ruhları ve iblisler tarafından ele geçirilmiştir. Bu iddiayı desteklemek için ise Asahara'nın kanının ve banyo suyunun içilmek üzere hareket üyelerine satılması gibi tuhaf uygulamalar örnek gösterilmiştir.[439]

Aum hakkındaki makalenin sonlarına doğru Kofuku no Kagaku, Aum'a yönelik ilginç bir iddia ortaya atmaktadır. Buna göre Asahara'nın önceki hayattaki ruhu, cinayet ve yağmacılıktan cezalandırılmış Ishikawa Goemon isimli bir suçluya aittir. Asahara'nın ve Ishikawa'nın eylemleri arasında benzerlik kurarak bu iddia desteklenmeye çalışılmıştır. Ayrıca Asahara'nın, çocukluktan kalma aşağılık kompleksine sahip olduğu ifade edilmektedir. Buna göre Asahara, fakir bir ailede büyümesi ve fiziksel engelinin bulunması sebebi ile aşağılık kompleksi geliştirmiştir. Nitekim Asahara, hareket üyelerini beyin yıkama yolu ile kontrol ederek içindeki güç duygusunu tatmin etmeye çalışmaktadır.[440]

Asahara, özellikle hareketin oluşum sürecinde Aum'un meşruluğunu kanıtlamak üzere Tibet lideri Dalai Lama ile görüşmesinden bahsetmektedir. Bu sebeple, Aum olayı sonrası Japonya'da bulunan Dalai Lama'nın Aum hakkındaki görüşlerine önem

[438] Kisala, "Aum Alone in Japan", s.23-24. Kofuku no Kagaku tarafından yayınlanan makalenin tamamına ulaşmak için bkz. Kisala, "Aum Alone in Japan", s.23-28.
[439] Kisala, "Aum Alone in Japan", s.24.
[440] Kisala, "Aum Alone in Japan", s.24-25.

verilmiştir. Çeşitli gazeteler tarafından kendisi ile yapılan röportajlarda Dalai Lama, birçok dini hareket gibi Aum hakkında kesin bir yorum yapmaktan kaçınmıştır. Asahara'nın Dalai Lama'yı arkadaşı olarak tanımlaması hakkında ise kendisini görmeye gelen herkese bir arkadaş olarak yaklaştığını ancak bunun Aum'un öğretilerini desteklediği anlamına gelmediğini ifade etmiştir.[441]

Japonya'nın geleneksel dinlerinden olan Budizm çevresinin de Aum olayına sessiz kalmadığı görülmektedir. Budist bir gazete olan *Chugai Nippo* tarafından yayınlanan bir yazıda Aum Shinrikyo, bir Budizm mezhebi olduğunu iddia etmesine rağmen Budizm'den farklı uygulamaları olması açısından eleştirilmiştir. *Chugai Nippo* tarafından Aum'a getirilen eleştiriler şu başlıklar altında toplanabilir: Tanrı olarak Hinduizm tanrısı Şiva'yı kabul etmeleri, dünyayı terk etme konusunda Budizm ile benzerlikleri olmasına rağmen hareket lideri Asahara'nın evli olup çocuklarının olması, Budizm'in orta yolu tavsiye etmesine rağmen Aum'un öğretilerinde aşırıya gitmesi, Hindu karma inancını benimsemeleri ve dünyanın sonunda ortaya çıkacağını iddia ettikleri Armagedon'u gerçekleştirmek için kimyasal silahlar üretilmeleri. Nihayetinde *Chugai Nippo*'da yayınlanan yazıda, bahsi geçen özelliklerinden dolayı Aum'un Budizm ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.[442]

Genel olarak eleştiriler incelendiğinde görülmektedir ki; *Chugai Nippo*, Aum Shinrikyo hareketini ortodoks bir Budist anlayışı üzerinden ele almış ve eleştirmiştir. Ancak yeni dini hareketlerin temel özelliklerinden birinin eklektik öğretiler içermesi olduğu düşünülürse; yeni dini hareketlerin meşruluğunu, ortodoks bakış açısıyla değerlendirmenin zorluğu ortaya çıkmaktadır.[443]

Japonya'daki Hıristiyan topluluk tarafından da Aum olayına dair değerlendirme yapılmıştır. Japonya'da basılan *Katorikku Shinbun* isimli bir Katolik dergisi, Piskopos Mori Kazuhiro ile Aum hakkında yapılan bir röportajı yayınlamıştır. Mori Kazuhiro, Japon toplumunu Aum gibi bir harekete üye olmaya yönlendiren sebepleri ele aldıktan sonra Aum Shinrikyo hareketinin sorgulanması gereken öğretilerine değinmektedir. Aum'un toplumdan ve diyalogdan uzak bir topluluk oluşu, sorgusuz itaati emretmesi, dini

[441] Kisala, "Aum Alone in Japan", s.11-12.
[442] Kisala, "Aum Alone in Japan", s.12-14.
[443] Kisala, "Aum Alone in Japan", s.14-15.

deneyim elde etme yolunda uyuşturucu kullanması ve eskatolojik öğretiler yoluyla insanların korkularını kullanması, Aum içerisindeki sorunlu unsurlar olarak görülmüştür.[444]

Aum hakkında yapılan eleştiriler genel olarak incelendiğinde görülmektedir ki; halk tarafından Aum'a yöneltilen eleştirilerin içeriği, temelde Aum'un toplumsal hayatı bozan uygulamalarından oluşmaktadır. Diğer dini gruplar tarafından yöneltilen eleştiriler ise özellikle Aum'un Budizm dışı olarak görülen uygulamaları etrafında şekillenmiştir. Böylelikle diğer dini gruplar, Aum'dan farklı olduklarını ortaya koyarak Tokyo saldırısı sonrası dine karşı oluşan olumsuz tutumdan mümkün olduğu kadar kendilerini korumaya çalışmışlardır.

[444] Kisala, "Aum Alone in Japan", s.19-20.

SONUÇ

Japonya uzun bir süre, kami olarak adlandırılan tanrıların diyarı olmuştur. Zamanla çeşitli kültür ve milletlerin etkisi altında kalan Japon halkı, Budizm ve Konfüçyanizm gibi farklı dinlerle tanışmıştır. Ülkede Budizm'in etkisi fazla olmasına rağmen 1945 yılına kadar Şintoizm, devlet dini olarak kabul edilmiştir. Ancak 2. Dünya Savaşı'ndan sonra işgal devletlerinin isteği üzerine dini özgürlük ilan edilmiş ve Şintoizm dahil olmak üzere tüm dinler, aynı statüde görülmüştür. Japonya'da oluşturulan dinsel özgürlük ortamında, Japonların materyalist dünyadan uzaklaşıp manevi arayışlara girmesi, ülkede birçok yeni dini hareketin oluşmasına yol açmıştır. Hatta Japonya'daki bu durum, araştırmalarda *"the rush hour of the gods"* (tanrıların zuhur ettiği vakit) terimi ile karşılık bulmuştur.

Tezimize konu olan Aum Shinrikyo yeni dini hareketi de bu dönemde ortaya çıkan hareketlerden sadece biridir. Gerçekleştirmiş olduğu saldırılar sebebi ile Japonya'daki diğer yeni dini hareketlere göre dünya genelinde daha bilinir hale gelmiştir. Özellikle Tokyo sarin gazı saldırısı sonrası başta Japonya olmak üzere tüm dünya, öğretilerinde aşırıya giden bir yeni dini hareketin ne kadar tehlikeli sonuçlar ortaya çıkarabileceğinin farkına varmıştır. Japonya hükümeti, ileride olabilecek benzer vakaları önlemek için hukuki tedbirler alma yoluna gitmiştir. Bahsedilen gerekçeler sebebi ile Aum Shinrikyo; Dinler Tarihi, Din Sosyolojisi, Din Psikolojisi ve hatta Savunma gibi farklı disiplinlere araştırma konusu olmuştur.

Araştırma esnasında hareket lideri Asahara'nın, değişen amaçlarına paralel olarak farklı dönemlerde farklı öğretiler benimsediği görülmüştür. Bu bağlamda doğu ve batı geleneklerini bir araya getiren eklektik bir inanç sistemi ortaya çıkmıştır. Ancak bu durum, *gedatsu* gibi bazı öğretilerin zaman zaman Asahara'nın kendisi tarafından bile tam olarak açıklanamamasına yol açmıştır. Ayrıca *poa* gibi bazı terimlere gerçek anlamı dışında anlamlar yüklenerek hareketin şiddet içerikli eylemlerine meşruiyet zemini oluşturulmaya çalışılmıştır. Benzer şekilde hareket üyelerine karşı uygulanan şiddet, kötü karmanın giderilmesi adı altında açıklanmıştır.

Tezimizin ortaya çıkma sebebini oluşturan asıl amaç; ülkemizde üzerine çok fazla araştırma yapılmamış olan Japon dinlerinin ve terörist eylemleri ile dünyada ciddi etki uyandıran Aum Shinrikyo hareketinin tanıtılmasıdır. Ek olarak çalışmamız, Japonya'da ortaya çıkmış olan Aum Shinrikyo özelinde farklı ülkelerde ve farklı dini gelenekler içerisinde zuhur etmiş ya da edebilecek olan Aum benzeri hareketlere ve onların faaliyetlerine yönelik bilgilendirmeyi de amaçlamaktadır. Haruki Murakami'nin çeşitli Aum üyeleri ile yaptığı röportajlardan anlaşıldığı üzere hem Aum içerisinde olan hem de Aum'u terk eden üyeler, Aum'un bazı yanlış öğretilerinin olduğunu kabul etmelerine rağmen Aum'un aslını teşkil eden düşüncenin faydalı olduğunu düşünmektedirler. Aum ortadan kaldırılsa bile Aum benzeri oluşumlar var olmaya devam ettikçe bu tarz düşünce yapısına sahip kişilerin söz konusu gruplara üye olma ihtimali bulunmaktadır. Sonuç olarak, gelecekte Aum benzeri olayların önüne geçebilmek için bu hareketlerin derinlemesine incelenmesine ve bu doğrultuda gerekli önlemlerin alınmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırma sırasında ülkemizde Japonya özelinde doğu dinlerine ve geleneklerine dair yapılan çalışmaların nicelik olarak yetersizliği fark edilmiştir. Bunun muhtemel sebebi ise uzak doğu dillerine vakıf olan kişi sayısının ülke genelinde az olmasıdır. Bu bağlamda başta doğuya ilgisi olanlar olmak üzere; araştırmacılarımızın bu alandaki eksikliği fark edip bu konulara dair daha fazla çalışma yapmaları hem alandaki eksikliğin giderilmesi hem de ileride yapılacak çalışmalara kaynaklık edebilmesi açışından önem arz etmektedir.

EKLER

EK 1

AUM SHİNRİKYO İLE İLGİLİ TARİHİ SÜRECİN KRONOLOJİSİ

1955- Asahara Shoko'nun doğumu

1978- Asahara'nın evlenmesi

1981- Asahara'nın Agonshu yeni dini hareketine katılması

1984- Asahara'nın Agonshu'yu terk etmesi ve kendi yoga grubunu (*Aum Shinsen no Kai*) oluşturması

1985- Asahara'nın fotoğrafının *Twilight Zone* isimli dergide yayınlanması

1987- Hareket isminin Aum Shinrikyo olarak değiştirilmesi ve ilk münzevilerin ortaya çıkması

_____ Asahara'nın çevresel ve manevi kirlilikten dolayı dünyanın sonunun gelme ihtimalinden bahsetmesi ve 3.000 münzevi olması halinde yıkımın önüne geçilebileceği düşüncesi

1988- Majima Terayuki isimli hareket üyesinin, asketik uygulamalar sırasında ölmesi ve *poa* doktrininin ortaya atılması

1989- Taguchi Shuji isimli hareket üyesinin öldürülmesi ile hareket içerisindeki ilk cinayetin işlenmesi

_____ Aum Shinrikyo'nun devlet tarafından yasal olarak dini bir organizasyon olarak kabul edilmesi

_____ Avukat Sakamoto Tsutsumi'nin temsil ettiği Aum Shinrikyo Mağdurları Topluluğu'nun ortaya çıkması

_____ Aum Shinrikyo'nun *Shinrito* isimli parti kurması

1990- Aum Shinrikyo'nun seçimleri kaybetmesi

_____ Kitlesel yıkımın kaçınılmaz olduğu ve evrensel kurtuluş yerine seçilmiş kişilerin kurtuluşu görüşlerinin benimsenmesi

1993- Hareket üyeleri tarafından sarin gazının üretilmesi

1994- Matsumoto bölgesinde sarin gazı saldırısı gerçekleştirilmesi

_____ Aum Shinrikyo'nun kendi kutsal devletini kurması

1995- Aum Shinrikyo tarafından Tokyo metrosunda sarin gazı saldırısı gerçekleştirilmesi

_____ Aum Shinrikyo'ya devlet tarafından verilen dini organizasyon statüsünün kaldırılması

1999- Aum Shinrikyo üyelerinin mağdurlardan özür dilemesi

2000- Aum Shinrikyo hareketinin isimin *Aleph* olarak değiştirilmesi ve Aum mağdurlarına tazminat ödenmesi

2007- *Aleph* hareketinin bölünmesi ve *Hikari no Wa* yeni dini hareketinin ortaya çıkışı

2018- Asahara dahil olmak üzere toplamda on üç kişinin idam cezasının gerçekleştirilmesi[445]

[445] Ian Reader, "Aum Shinrikyo", https://wrldrels.org/2016/10/08/aum-shinrikyo/ (02.12.2020)

EK 2

HARUKİ MURAKAMİ'NİN "UNDERGROUND" ADLI ESERİNDE YER VERDİĞİ AUM ÜYELERİ İLE YAPILAN RÖPORTAJLARDAN ÖRNEKLER

"Hala Aum'un içerisindeyim"[446]

Hiroyuki Kano

Kano Bey, Tokyo'da doğdu ancak kısa bir süre sonra büyüdüğü yakın bir şehre taşındı. Kolejdeyken sağlığı bozuldu ve Aum tarafından yönetilen bir yoga merkezinde derslere katılmaya başladı. Sadece yirmi bir gün sonra Asahara Shoko, ona münzevi olmasını tavsiye etti ve o da beş ay sonra bir münzevi oldu.

Gaz saldırısı sırasında Kano Bey, ağırlıklı olarak bilgisayara yönelik işlerle meşgul olduğu Aum'un Bilim ve Teknoloji Bakanlığı'nın bir üyesiydi. Saldırıya kadar Aum içerisinde geçirdiği altı yıl, harika ve tatmin ediciydi ve birçok arkadaş edinmişti.

Resmi olarak Aum'dan ayrılmamış olmasına rağmen artık diğer üyeler ile birlikte komün şeklinde yaşamıyor ve onlara karşı mesafesini koruyor. Evde bilgisayar işi yaptığı Tokyo'da tek başına yaşıyor ve aynı zamanda kendi asketik eğitim düzenine devam ediyor. Budizm ile derinden ilgileniyor ve Budizm için teorik bir çerçeve oluşturmaya yönelik hayali hala devam ediyor. Arkadaşlarının birçoğu Aum'dan ayrılmış. 32 yaşında, gelecekte kendisini neyin beklediğini merak ediyor.

Röportajımız uzun sürdü ancak bir kere bile Asahara Shoko'nun isminden bahsetmedi. Lider, guru ya da "o kişi" gibi terimler kullanarak Asahara'ya doğrudan hitap etmekten kaçındı.

(Hiroyuki Kano ile yapılan röportajın sadece Aum Shinrikyo ile ilgili olan kısmına yer verilmiştir.)

[446] Murakami, s.251-264.

MURAKAMİ: *Bu arada Aum Shinrikyo'ya nasıl katıldınız?*

Evde yapabileceğiniz kolay meditasyon hakkında bir kitap okudum ve denediğim zaman bana çok garip şeyler oldu. Çok ciddi bir şekilde uygulamadım ama çakralarımı arındırmaya çalıştığım zaman hayat enerjim daha da zayıfladı. Çakralarınızı arındırdığınızda yapmanız gereken şey, aynı zamanda yaşam gücünüzü de güçlendirmektir. Ancak ben yapamadım ve çakralarım dengesizleşmişti. Bir ara yanıyormuş gibi hissettim, daha sonra soğuktan donuyormuş gibi. Enerji seviyem çok düşüktü ve her zaman solgundum. Tehlikeli bir durumdu. Hiçbir şey yiyemedim ve bir sürü kilo kaybettim. Okulda derslere ne zaman katılsam hasta hissettim ve hiçbir şekilde ders çalışamadım.

O sıralarda Aum'un Setagaya'daki *dojo* (spor salonu) salonuna gittim. Durumumu bana açıkladılar ve hemen bana nasıl tedavi edeceğimi söylediler. Bana öğrettikleri nefes egzersizlerini denedim ve ne kadar çabuk iyileştiğime inanamadım.

İki ay boyunca *dojo'*ya pek fazla gitmedim ancak daha sonra düzenli gitmeye başladım ve gönüllü işler yaptım, broşürleri katladım vb. Bundan kısa bir süre sonra lider (Asahara Shoko) ile doğrudan konuşabileceğiniz "Gizli Yoga" seansı vardı ve ona kötü olan sağlığımla ilgili ne yapmam gerektiğini sordum. Bana, "Senin bir münzevi olman gerekli" dedi. Bir bakışta gerçek beni görmüş gibiydi. İnsanlar, daha önce kimseye böyle bir şey söylemediği için şaşkındı. Bu yüzden okulu bırakıp münzevi olmaktan başka bir şansım yoktu. 22 yaşındaydım.

Münzevi olarak başlayan çok az kişi vardı. Bu nadir bir şeydi. Ancak ben o kadar zayıftım ki düzgün yürüyemiyordum ve işler olduğu gibi devam ederse normal bir hayat yaşayamayacağımdan emindim. Asahara bana, "Sen bu geçici dünyaya ait değilsin" demişti ve ben buna kesinlikle katılıyordum, beni ikna etmeye gerek yoktu. Tam anlamıyla bir konuşma yapmamıştık ama o bunu söylemişti. Genellikle pek bir şey söylemezdi ancak sadece yüzüne bakarak bir kişi hakkında çok şey anlatabilirdi. Sanki senin hakkında her şeyi biliyor gibiydi. İnsanlar bu yüzden ona inandı.

MURAKAMİ: *Elbette bir kişiyle tanışmadan önce kendisi hakkında onun her türlü veriyi içeren bir dosyaya sahip olacağından şüphelenilebilir.*

Tabii ki, bu mümkün. Ama o zaman böyle gözükmüyordu. 1989 yılında bir münzevi oldum ve o zamanlar sadece 200 münzevi vardı. En sonunda ise yaklaşık 3000 münzevi olduğunu düşünüyorum.

O (Asahara), bana kibar davrandığı zaman tanıştığım herkesten daha kibardı. Ancak kızdığı zaman, hayatımda gördüğüm en korkunç insandı. Aradaki fark o kadar belirgindi ki, sadece onunla konuşarak bir şekilde onun ilham aldığına sizi ikna edebilirdi.

Münzevi olmamın söylenmesi benim için zor oldu. Ailemi endişelendirmek istemedim ve yeni dinler fikrinden nefret ediyordum. Onlara elimden geldiğince anlatmaya çalıştım ama çok ağladılar ve bu beni üzdü. Ailem tartışan tipler değiller, sadece ağlarlar. Annem bundan kısa bir süre sonra vefat etti. O zamanlar başına pek çok stresli şey gelmişti ve benimle ilgili olan bu durum, bardağı taşıran son damla olabilirdi. Babam muhtemelen onu öldüren şeyin ben olduğunu düşünüyor. Eminim öyle.

(Kısa süre sonra, Japonya Alt Meclisi için bir seçim vardı ve Aum Shinrikyo da seçim için birkaç adaya sahipti. Kano Bey, Asahara'nın seçileceğine ikna olmuştu. Şu anda bile neredeyse kimsenin ona oy vermemiş olmasına inanmakta zorlanıyor. Birçok takipçisi seçimde hile yapıldığını düşünüyor. Bundan sonra Kano Bey, Aum İnşaat Bölümü'nde görevlendirildi ve Kumamoto ilindeki Naminomura'da Aum tesislerinde çalıştı.)

Uzun yol kamyon şoförü olarak çalıştığım Naminomura'da 5 ay bulundum. Malzeme toplamak için Japonya'nın her yerine gittim. O kadar da kötü değildi. Şantiyede yoğun güneşin altında çalışıyor olacaktınız, bu nedenle ona kıyasla kamyon sürmek çocuk oyuncağıydı.

Aum'da hayat, seküler hayattan çok daha zordu ama ne kadar zorsa o kadar tatmin edici geliyordu; iç mücadelelerim sona ermişti ve bunun için minnettardım. Yetişkinler, çocuklar, yaşlılar, kadınlar ve erkekler dahil olmak üzere bir sürü arkadaş edindim. Aum'daki herkes aynı şeyi amaçlıyordu-manevi seviyeyi yükseltmek- bu yüzden ortak pek çok noktamız vardı. Diğerleri ile anlaşabilmek için kendimi değiştirmek zorunda değildim.

Tüm sorularımız cevaplandığı için hiçbir şüphe kalmamıştı. Her şey çözülmüştü. Bize, "Bunu yapın ve bu olacak" deniliyordu. Sorumuz ne olursa olsun, hemen bir yanıt alırdık. Tamamen içine dalmıştım (güler). Medya bu yönünü hiç yansıtmıyor. Hepsini zihin kontrolü olarak nitelendiriyorlar. Ama aslında değil. Bu sadece talk-show reytinglerini arttırmak için söyledikleri bir şey. Gerçekleri bildirmeye çalışmıyorlar bile.

Naminomura'dan sonra Fuji Dağı merkezine gittim ve bilgisayarlar ile çalıştım. Hideo Murai, benim amirimdi. Araştırmak istediğim bazı şeyler vardı ve Murai, çok fazla ilgilenmeden "Devam et" diyordu. Yukarıdan gelen emirleri yerine getirebilmek için elinden geleni yapıyordu.

MURAKAMİ: "*Yukarıdan" derken Asahara'yı mı kastediyorsunuz?*

Evet. Murai, kendi egosunu olabildiğince bastırmaya çalışıyordu. En son umursayacağı şey, ondan aşağıda birinin bir fikir ile gelmesiydi. Ama kendi başımıza araştırmak istediğimiz bir şey varsa bile bunu umursamazdı.

Benim pozisyonum, Aum liderliğinin altında alabileceğiniz en yüksek rütbe olan "usta yardımcısı" idi, bir şirkette bölüm başkanı olmak gibi bir şey. O kadar da etkileyici değil, gerçekten. Doğrudan altımda olan kimse yoktu. Sınırlama olmadan kendi başıma çalışıyor gibiydim. Böyle birçok kişi tanıyorum. Eğer medya haberlerine inanıyorsanız, herkes Kuzey Kore'deymiş gibi sıkı bir kontrol altında yaşıyor ama gerçekte birçok insan istediklerini yapmakta özgürdü. Tabii ki, gidip gelmekte de özgürdük. Kendi arabamız yoktu ama istediğimiz zaman bir tane ödünç alabilirdik.

MURAKAMİ: *Ancak daha sonra sistematik bir şiddet vardı -Avukat Sakamoto Bey'in ve ailesinin öldürülmesi, ölümcül dayaklar, Matsumoto olayı. Bunların meydana geldiğine dair hiçbir fikriniz yok muydu?*

Normalden daha fazla hareketlilik var gibiydi; gizli, şüpheli dönen dolaplar. Ama ne görmüş olursam olayım, her şeyden önce yaptığımız şeyin kişisel faydalarının kötü olan her şeye ağır bastığı konusunda inatla ısrar edeceğime eminim. Medyadaki tüm bu haberlere inanamadım. Ancak yaklaşık iki yıl önce (1996), bu tür şeylerin gerçekten yaşanmış olabileceğine inanmaya başladım.

Grubumuzun Sakamoto meselesi gibi bir şeyi yıllarca saklayamayacağından emindim. Çünkü tüm organizasyon çok gelişigüzeldi. Komünizm gibiydi: Bir hata yaparsanız kovulmazdınız. Aum'da "işimiz" olduğunu söylesek de maaş falan alıyor değildik. Buna tam olarak sorumsuz demezdim, sadece bireysel sorumluluk duygusu yoktu. Her şey belirsiz ve rastgeleydi. Ruhsal seviyeniz ilerlediği sürece, başka hiçbir şeyin önemi yoktu. Seküler dünyadaki çoğu insanın bir karısı veya ailesi var, bu yüzden belirli bir sorumluluk duygusuna sahipler ve ellerinden geldiğince çok çalışıyorlar ancak Aum'da bu tamamen eksikti.

Örneğin, bir inşaat sahasında olduğunuzu ve işin devam etmesi için çelik bir çerçevenin yarına kadar gelmesi gerektiğini varsayalım. Eğer oraya ulaşmazsa, sorumlu kişi "Ah doğru, unutmuşum" der. Bu kadar. Biraz azar işitebilir ancak onun umurunda olmaz. Herkes, gündelik hayatın acı gerçeklerinin onları etkilemediği bir aşamaya gelir. Kötü bir şey olsa bile, sadece kötü karmanın azalıyor olduğu düşünülür ve herkes mutlu olur. Hatalar yapmak, bağırılmak gibi şeyler onlar tarafından sadece birçok kişisel kirliliğin azalıyor olması olarak görülür (güler). Düşününce, onlar oldukça çetin insanlar. Ne olursa olsun onları rahatsız etmiyor. Aum üyeleri, seküler dünyadaki sıradan insanları küçümserdi: "Hepsinin nasıl acı çektiğine bakın, ama biz rahatsız değiliz."

MURAKAMİ: *1989'dan 1995'e kadar 6 yıl Aum içerisindeydiniz. Bu süre içinde hiç sorununuz ya da şüpheniz oldu mu?*

Minnettarlık ve tatmin hissettim. Çünkü acı veren bir şey bile olsa, bunun anlamını detaylı bir şekilde bana açıklıyorlardı. Daha yüksek bir seviyeye geçtikçe, herkes inanılmazdı. Fumihiro Joyu iyi bir örnek ancak onunla aynı derecede güzel konuşan pek çok insan daha vardı. Aum'daki bir şey, kesinlikle seküler dünyadan farklı bir seviyede işliyordu. Ne kadar yükselirseniz, o kadar az uykuya ihtiyacınız oluyordu; birçok insan günde sadece üç saat uyurdu. Hideo Murai böyleydi. Ruhsal güç, muhakeme, bu üst kademeler her şeyde oldukça müthiştiler.

MURAKAMİ: *Asahara Shoko ile buluşup, onunla doğrudan konuşabildiğiniz zamanlar olmuş muydu?*

Evet, oldu. Geçmişte daha az takipçisi olduğu zamanlarda, insanlar ona sık sık aptalca problemlerle gittiler, her zaman uykulu hissetmeleri vb. gibi. Ama organizasyon büyüdükçe çok fazla fırsatımız olmadı. Artık ona birebir olarak yaklaşamaz olduk.

Pek çok türde inisiyasyondan geçtim. Bazıları oldukça zordu. "Heat" olarak isimlendirdikleri gerçekten kötüydü. Ayrıca (bu inisiyasyonlar) uyuşturucu da içeriyorlardı. O zaman bilmiyordum ancak o, LSD idi. Bu uyuşturucuyu alıyorsun ve sanki sadece zihnin kalmış gibi oluyordu. Vücudunuzu hissetmiyorsunuz, en derin bilinçaltınızla yüz yüze geliyorsunuz. İnanın bana yüzleşmek kolay bir şey değil. Tamamen bitkin hissediyorsun, sanki öldükten sonra olması gerektiği gibi. Uyuşturucu kullandığımı bilmiyordum. Onun, beni daha içe dönük birisi yaparak asketik eğitimimde bana yardım eden bir ilaç olduğunu düşünmüştüm.

MURAKAMİ: *Ama görünen o ki, bazı insanlar epey kötü yolculuklar yaşamışlar ve derin duygusal yaralar almışlar.*

Bu durum, dozun çok yüksek olduğu ve diğer metotların işe yaramadığı zaman gerçekleşiyor. Aum'da Ikuo Hayashi tarafından yönetilen Tıp Bakanlığı adında bir bölüm vardı, ancak bu oldukça rastgele bir şeydi. Bence bunu daha bilimsel bir şekilde yapmış olsalardı, herhangi bir sorun çıkmazdı. Aum'da olan bir görüşü hatırlamanız gerekiyor: size her türden zorlu mücadele verilmeli ve siz bunların üstesinden gelmelisiniz. İlaç konusuna biraz daha dikkat edilmesi yardımcı olabilirdi.

MURAKAMİ: *1995 yılının mart ayında gaz saldırısı gerçekleştiği sırada neredeydiniz ve ne yapıyordunuz?*

Kamikuishiki'de odamda tek başımaydım ve bilgisayar kullanıyordum. İnternete ulaşımım vardı ve bu şekilde sıklıkla haberleri okuyordum. Aslında yapmamamız gerekiyordu ancak ben yine de devam ettim. Ara sıra dışarı çıkıyordum, bir gazete alıyordum ve başkalarına veriyordum. Eğer yakalanırsanız, uyarılırdınız ancak bu çok da önemli değildi.

Dolayısıyla, Tokyo metrosunda gerçekleşen olayı öğrendiğimde internette hızla geçen haberleri okuyordum. Ancak Aum'un dahil olduğunu düşünmemiştim. Kimin yaptığını bilmiyordum ancak Aum olmadığına emindim.

Saldırıdan sonra Kamikuishiki baskına uğradı. Bilim ve Teknoloji Bakanlığı üyelerinin hepsinin uydurma suçlamalarla tutuklanacağını düşündük ve en iyisi dışarı çıkmak gibi görünüyordu. Ben de bir araba aldım ve polis orayı ararken etrafta dolaştım. Aum'un olmadığına emindim.

O (Asahara), tutuklandıktan sonra bile hiç öfke hissetmedim. Kaçınılmaz gibi görünüyordu. Aum takipçilerine göre öfke, ruhsal olarak hala olgunlaşmamış olduğunun bir göstergesidir. Öfkelenmek yerine, bir durumun gerçekliğini derinlemesine görmenin daha erdemli olduğunu düşünürdük ve sonra hangi eylemleri yapacağımızı hesaplardık.

Ne yapmamız gerektiği hakkında düşündük ve hepimiz mümkün olduğunca eğitimimize devam etmemiz gerektiğine karar verdik. Köşeye sıkıştırılmış gibi herhangi bir trajik duyguya kesinlikle sahip değildik. Aum'un içerisi fırtınadan önceki sessizlik gibiydi, çok sakindi.

İnsanlar tutuklandıktan ve itiraf ettikten sonra Aum'un gerçek suçlu olabileceğinden şüphelenmeye başladım. Neredeyse hepsi benim çok uzun zamandır arkadaşımdı. Yine de sıradan bir Aum takipçisi için bunu yapıp yapmadıkları konu dışıydı; önemli olan asketik eğitiminize devam edip etmeyeceğinizdi. İçsel benliğinizi nasıl geliştirdiğiniz, Aum'un suçlu olup olmadığından daha önemliydi.

MURAKAMİ: *Ancak Aum Shinrikyo'nun öğretileri, birçok insanın öldüğü veya yaralandığı bu suçlara sebep olan bir yöne doğru ilerledi. Bunun hakkında ne hissediyorsunuz?*

Vajrayana Tantra'nın diğerlerinden açık bir şekilde farklı olduğunu anlamalısın. Sadece son derece yüksek bir mertebeye gelenler Vajrayana'yı uygulayabilirler. Bize defalarca sadece Mahayana aşamasını tamamlayanların bunu gerçekleştirebileceği söylendi. Biz bunun birçok seviye altındaydık. Dolayısıyla, gaz saldırısından sonra bile dahil olduğumuz eğitimi veya faaliyetleri sorgulamadık.

MURAKAMİ: *Yüksek veya düşük mertebe sorununu bir kenara bırakırsak; Vajrayana, Aum'un öğretisinin önemli bir parçası ve bu yüzden büyük öneme sahip.*

Bunu söylemenizi anlayabiliyorum ancak bizim bakış açımızdan o, gökyüzünde turta gibiydi. Normalde yaptığımız veya düşündüğümüz şeyle hiçbir alakası yoktu.

Sadece o çok uzaktaydı. Bu seviyeye ulaşmadan önce başarmanız gereken on binlerce yıl değerinde şeyler vardı.

MURAKAMİ: *Yani bunun sizinle hiçbir alakası olmadığını mı hissettiniz? Tartışma uğruna diyelim ki seviyeniz Vajrayana seviyesine kadar yükseldi ve Nirvana'ya ulaşma yolunuzun bir parçası olarak birini öldürmeniz emredildi. Yapar mıydınız?*

Mantıksal olarak bu kolay bir soru. Başka birini öldürerek onu yükselttiyseniz, o kişi hayatını yaşıyor olacağı halinden daha mutlu olurdu. Dolayısıyla, bu yolu anlıyorum. Ancak bu, yalnızca transmigrasyon (ruh göçü) ve yeniden doğuş sürecini ayırt etme yeteneğine sahip biri tarafından yapılmalıdır. Aksi takdirde, onu rahat bırakmanız daha iyi olur. Eğer bir kişinin ölümünden sonra başına gelenleri algılayabilseydim ve daha yüksek bir seviyeye yükselmesine yardım edebilseydim, o zaman belki ben bile dahil olurdum. Ancak Aum içerisinde o kadar yükseğe çıkan kimse yoktu.

MURAKAMİ: *Yine de o beş kişi bunu yaptı.*

Ama ben yapmazdım. Fark burada. Bu tarz bir eylemin sorumluluğunu alamazdım. Bu beni korkutuyor ve benim bunu yapmamın imkânı yok. Bir şeyi netleştirelim. Bir başkasının transmigrasyonunu fark edemeyen bir kişinin, onların canını almaya hakkı yoktur.

MURAKAMİ: *Asahara Shoko bunu yapmaya yetkili miydi?*

O zaman sanırım öyleydi.

MURAKAMİ: *Ancak bunu ölçebilir misiniz? Herhangi bir objektif bir deliliniz var mı?*

Hayır, şu anda yok.

MURAKAMİ: *Öyleyse onu toplumumuzun yasalarına göre yargılamak, hangi yargıya varılırsa varılsın kaçınılmaz mı?*

Doğru. Aum hakkındaki her şeyin doğru olduğunu söylemiyorum. Sadece çok fazla değere sahip olduğunu hissediyorum ve onu bir şekilde sıradan insanlara fayda sağlamak için kullanmak istiyorum.

MURAKAMİ: *En temel sağduyu düzeyinde bile sıradan insanlar öldürüldü. Eğer bunu denklem halinde çalıştırmayı başaramazsanız sizi kim dinleyecek?*

Bu yüzden artık Aum çerçevesinde konuşabileceğimizi düşünmüyorum. Hala Aum'un içerisindeyim çünkü ondan elde ettiğim faydalar çok büyük. Tüm bunları bireysel düzeyde çözmeye çalışıyorum. Hala orada birçok olasılık olduğuna inanıyorum. Bu, bir tür mantıksal tersine çevirme gerektiriyor. Umut veren bazı unsurlar var ve anladığım ile anlamadığım şeyi birbirinden açıkça ayırt etmeye çalışıyorum.

Yaklaşık iki yıl bekleyeceğim ve eğer Aum, hala şu anda olduğu aynı durumda ise bırakmayı planlıyorum. O zamana kadar üzerinde düşünmem gereken çok şey var. Ancak bir şey kesinlikle doğru: Aum Shinrikyo deneyimden ders çıkarmıyor. Başkaları ne derse desin, aldırmıyor. Biraz bile etkilenmiyor. Pişmanlık duygusu yok. Aum üyelerinin gaz saldırısı hakkında söyledikleri gibi: "Bu, diğer insanlar için bir görevdi. Benim için değil."

Ben öyle değilim, çünkü saldırının korkunç bir olay olduğunu düşünüyorum. Asla yapılmamalıydı. Bu yüzden, bu korkunç olay ile yaşadığım tüm iyi şeyler içimde savaş halinde. Yaşanan tüm bu berbat şeylerin daha güçlü bir his bıraktığı kişiler Aum'u terk etti; onlar için iyi şeylerin daha ağır bastığı kişiler ise kaldı. Ben ortada bir yerde sıkışıp kaldım. Bekleyip göreceğim.

“Eğer burada kalırsam, öleceğim diye düşündüm”[447]

Shin’ichi Hosoi

Hosoi Bey, Sapporo’da doğdu. Bir karikatürist olmayı umarak sanat okulunda okumak için Tokyo’ya geldi, ancak altı ay sonra ayrıldı. Tuhaf işlerde çalışırken Aum Shinrikyo ile karşılaştı ve harekete üye oldu. Aum’un baskı fabrikasında çalıştı, ardından çizgi film yapma becerilerini kullanabileceği Animasyon Bölümü'ne geçti. Sonunda ise Bilim ve Teknoloji Bölümü’nde bir kaynakçı oldu. Burada usta mertebesine yükseldi ve bir kimya fabrikasına ev sahipliği yapan Satyam 7 isimli tesisin yapımında yer aldı. Hosoi, sadece çalıştı ve eğitim için çok az vakit bulabildi. Buna rağmen pek çok pratik deneyim biriktirebildi.

Aum’a polis baskını yapılmasının ardından kendisi hakkında tutuklanma kararı çıkarıldığını duydu ve teslim oldu. Gözaltında yirmi üç gün tutulduktan sonra suçlamalar düştü ve serbest bırakıldı. Gözaltındayken haziran ayında resmi istifasını Aum’a bildirdi. Bir süre için Sapporo'ya döndü ama şimdi tekrar Tokyo'da yaşıyor. Röportaj sırasında bana satyamdaki hayata dair birkaç örnek gösterdi.

Şu anda Aum'dan ayrılan üyeler tarafından oluşturulan bir grup olan Kanarya Derneği'nin (the Canary Association) bir üyesi ve hem Aum hem de Asahara Shoko’ya karşı eleştirel bir tutum sergiliyor.

(Hosoi, röportajın başında hayatına dair karşılaştığı bazı zorluklardan bahsediyor. Daha sonra bu zorlukları aşmak için diyet tedavisi ve yoga denemeye karar veriyor. Bu sırada Asahara Shoko’nun bir kitabı ile karşılaşıyor. Kitapta anlatıldığı gibi *kundalini* uyanışını elde etmeye çalışıyor.)

Üç ay içinde, Asahara Shoko’nun kitabında söylediği gibi *kundalini* uyanışına ulaşmıştım. Yani kesinlikle o haklıydı. Aum'la gerçekten ilgilenmeye işte o zaman başladım. Aum dergisi *Mahayana* beşinci sayısını yeni yayınlamıştı. Onu ve diğer tüm eski sayıları satın alıp bir solukta okudum. Bazı çok çekici, dikkate değer kişilerin

[447] Murakami, s.317-332.

fotoğrafları ve kişisel tanıklıkları vardı. Eğer bu tür insanlar ona bağlıysa "Saygıdeğer Usta" oldukça şaşırtıcı bir adam olmalı.

Aum kitaplarının en sevdiğim yanı, dünyanın kötü olduğunu açıkça belirtmeleriydi. Bunu okuduğumda mutlu oldum. Her zaman dünyanın adaletsiz olduğunu ve aynı zamanda yok edilebileceğini düşünmüştüm ve burada (kitapta) her şey dosdoğru sergilenmekteydi. Asahara Shoko, sadece dünyayı yok etmek yerine şunları söylüyordu: "Bir kişi kendini eğitir ve özgürlüğe ulaşırsa, o zaman dünyayı değiştirebilir." Bunu okuyunca cesaretlendim. “Bu adamın öğrencisi olmak ve kendimi ona adamak istiyorum.” Karar verdim. Bunu yapabileceksem; bu dünyanın tüm hayallerini, arzularını ve umutlarını terk etmek umurumda olmazdı.

MURAKAMİ: *Dünyanın adaletsiz olduğunu söylüyorsun ancak hangi açıdan?*

Doğuştan yetenek, aile geçmişi gibi şeyler. Durum ne olursa olsun, zeki insanlar zekidir ve hızlı koşabilen insanlar hızlı koşar. Zayıf insanlar ise asla gün ışığı görmezler. Çok adaletsiz olduğunu düşündüğüm bir kader unsuru var. Ancak Asahara'nın kitaplarında bu, karmanın işleyişi olarak açıklanır. Daha önceki yaşamında kişi kötü şeyler yaptıysa şimdi acı çekiyordur. Aynı şekilde önceki yaşamında iyilik yapmışsa, bu yüzden şimdi iyi bir ortamda yaşayabiliyor ve yeteneklerinden tam olarak yararlanabiliyordur. Bunu okudum ve ikna oldum. Benim için kötülükten kaçınmanın ve erdem biriktirmeye başlamanın zamanı gelmişti.

Başlangıçta, sağlığımı geri kazanmak için diyet tedavisi ve yoga uygulamayı planlamıştım ve ayağa kalktıktan sonra normal hayata dönecektim. Ancak Aum içerisinde kendimi, bana tamamen yeni olan bir Budist zihniyet geliştirirken buldum. Söyleyebileceğim tek şey; ben berbat bir haldeyken Aum kitapları, yeniden ayaklarım üzerinde durmama yardım etti.

Sanırım 1988 yılı aralık ayıydı; Setagaya’daki *dojo*’ya gittim, üye oldum ve aydınlanmış kişilerden birisiyle konuşabildim. Bana her türlü tavsiye verdi. Yılda bir kez Fuji Dağı’ndaki merkezde düzenlenen "Çılgın Yoğun Eğitim" olarak isimlendirdikleri seminere katılmam gerektiğini söyledi. Oldukça radikal bir isim değil mi? (güler) Bana, “Buna, on gün boyunca katılacaksın ve bu sayede eğitiminde muazzam ilerleme görülecek. Bu yüzden kesinlikle gitmelisin” dediler. Sorun şu ki, bunun için 100.000 yen

miktarında bir bağış gerekliydi ve benim o kadar param yoktu. Ayrıca harekete katıldıktan kısa bir süre sonra bu kadar sıkı bir eğitimin ters tepki yapıp yapmayacağını merak ettim. Eğitimin başkanı Tomomitsu Niimi gitmem için ısrar etti. Ben de sonunda pes ettim ve gittim.

Aum bir zamanlar belki iki yüz kadar münzevisi bulunan küçük bir gruptu. Hareket çok küçük olduğu için harekete katıldıktan hemen sonra Asahara Shoko ile tanışabiliyordun. Asahara, o zamanlar farklıydı; biraz daha dayanıklı ve kaslıydı. O zamanlar ağır, güçlü adımlarla yürürdü. Onun huzurunda, harika bir şey hissederdin. Bir bakışta her şeyi görmesini sağlayan bu korkunç yeteneği hissedebilirdin. İnsanlar, "O çok nazik" diyordu ama onunla ilk tanıştığımda beni korkuttu.

Asahara ile birebir "Gizli Yoga" yapma imkânım oldu ve bana, "Ciddi bir *makyō* halindesin" dedi. Eğitiminiz ilerledikçe ve manevi engeller ortaya çıktıkça ulaştığınız durum budur. Ona, "Eğitimimde ilerlemek için bir an önce münzevi olmak istiyorum" dedim. "Bir süre bekle," dedi. "*Makyō'*dan kaçamazsın. Kendini ondan kurtarmak için eğitimin üzerine çalışman lazım," dedi.

Bir dahaki sefer Asahara'yı gördüğümde, *bhakti'*yi (takipçiler tarafından yönetilen bir merasim) gözlemlemek için *dojo'*ya girmişti ve gülümsüyordu. Onu gördüğümde, "Vay be, bu binbir yüzü olan bir adam" diye düşündüm. Şimdi beni hiç korkutmuyordu, parlıyordu. Sadece yanında olmak, onu izlemek bile beni kendimden geçiriyordu.

Harekete katıldıktan üç ay sonra münzevi olma izni aldım. Asahara ile "Gizli Yoga" yaptığımda, "Bir şartla münzevi olabilirsin, yarı zamanlı işinden ayrıl ve ciltçide bir iş bul" dedi. Oldukça şaşırmıştım. Neden bir ciltçi? “Aum, bir baskı fabrikası açmayı planlıyor, bu yüzden senin ciltleme tekniklerini öğrenmeni istiyorum,” dedi. “Tamam, anladım” dedim ve direkt bir ciltçide yemek ve odayı da kapsayan iş buldum. Orada üç ay çalıştıktan sonra bir münzevi olmam söylendi. Eşyalarımı topladım ve fabrikayı terk ettim.

Bir kez yemin ettiğinizde, dondurma vb. gibi sevdiğiniz şeyleri yiyemezsiniz. Bu benim için biraz zordu. Benim için cinsellikten ziyade yemek yemenin üstesinden gelmek en zoruydu. Münzevi olmadan önceki gece bulabildiğim her şeyi yedim ve içtim, çünkü bu benim son şansımdı. Annem ve babam buna tamamen karşı çıktı. Ancak ben

nihayetinde bir münzevi olmamın, onlar için bir lütuf olacağına gerçekten inanıyordum. Bu yüzden söyledikleri hakkında fazla endişelenmedim. Başlangıçta, sertifikalı bir *samana* (münzevi) olmak için 1,2 milyon yen bağışlamanız ve altı yüz saatlik ibadeti bitirmeniz gerekiyor. Ancak bir ciltleme fabrikası kurmak ve çalıştırmak için acele ediyorlardı ve benim için bir istisna yaptılar.

…

İlk bastığımız ve ciltlediğimiz şey *Mahayana'*nın yirmi üçüncü sayısı oldu. O zamana kadar Aum'un tüm yayınları için başka matbaalarla anlaşılmıştı. Ancak şimdi bunların hemen hemen hepsini kendimiz basabiliyorduk. Beni gerçekten şaşırtan bir şey, bir münzevi olduktan sonra asketik eğitimimizi yapmak için ayıracak zaman olmamasıydı.

Üstlerimden birine neden böyle olduğunu sordum. Ona göre erdem biriktirene kadar ilerleme kaydedemezsin ve ben sadece çalışıp erdem kazanmam gereken bir aşamadaydım. Bu yüzden bir yıl boyunca kitap ciltleme fabrikasında çalıştım. Her gün zordu. Özellikle seçimler zamanında, her gece sadece dört saat uyuyorduk- bu çok yorucuydu. Katlama makinesinden ben sorumluydum. Tuvalete gittiğimizde bile makineleri çalışır durumda tutuyorduk. Her saniye önemliydi.

…

Yapacak işimiz olmadığında eğitimimize devam etmede özgürdük. Bu süre zarfında liderimiz başka bir yerdeydi ve olaylara karşı oldukça rahat bir tavrımız vardı. Başlangıçta makinelerin etrafında olmasaydım, dururlardı. Bir süre sonra herkes onları çalıştırabilir hale gelmişti. Bu yüzden üstlerimden transfer edilmemi istedim. Transfer isteyemezdiniz ancak bir karikatürist olarak eğitim aldığım için artık kağıtlar kullanarak *Jataka Sutra*'nın yirmi sayfalık bir çizgi roman versiyonunu oluşturdum. Bu kitapların üçünü tamamladım ve üstlerime gösterdim. "Karikatürist olarak eğitim aldım ve bu, kurtuluşa erme yolunda kullanılabilir. Transfer edilmek istiyorum" şeklinde bir mektup ekledim.

Bundan hiçbir şey beklemiyordum. Başka kimse bu kadar bencilce davranmamıştı ve bunu görmezden geleceklerinden emindim. Ancak ertesi gün, Genel İşler Ofisi'nden

Tasarım Bölümü'ne geçmemi söyleyen bir telefon aldığımda şaşırdım. Orada sadece bir kişinin görevli olduğu, Karikatür Bölümü vardı. Ancak yakında Aum tarafından animasyon da içeren bir operet düzenleme planı vardı. Bu sebeple çizim yapabilecek takipçileri hızlı bir şekilde bir araya getirdiler. Yaklaşık yirmi ila otuz kişi vardı ve daha sonra Animasyon Bölümü'nün başkanı olarak atandım.

…

Cinsiyetler arası ilişkiler de kolay değildi. Birbiri ile yakınlaşan kadın ve erkeklerin daha sonra birlikte kaçtığı pek çok vaka vardı. Bu yüzden Asahara vaazlarında uyarıda bulunuyordu: " Kadın *samana'*lar (münzevi), erkeklere yaklaşmamalı. Sadece mesafenizi korumayın, onlardan nefret edin." Genellikle eleştiriden dolayı diğerlerinden ayrılıyordum. Her halükârda oldukça acımasız bir atmosferdi.

…

MURAKAMİ: *Eğer Aum'dan ayrılsaydın, seküler hayata başarılı bir geçiş yapabileceğini düşünüyor musun?*

Merak ediyorum. Kesinlikle bir münzevi olduğumdan beri dünyaya karşı tutumum değişti. Münzevi olarak girdiğim dünya bir tür karmaşaydı. Orada daha önce hiç tanışmadığım her türden insan vardı. Hevesli seçkin tiplerden sporculara ve sanatçılara kadar herkes. Bu karışık ortamda, tüm bu farklı insanların sahip olduğum aynı insani zayıflıklara sahip olduğunu keşfettim. Herkesin aynı olduğunu fark ettim. İyi notlar alan çocuklar da benim gibi acı çekmişti. Benim için çok değerli bir dersti.

Samana, dış dünyaya karşı temel bir nefrete sahipti. "Aydınlanmamışlar", normal hayat yaşayan insanlar için kullandıkları terimdi. Bu insanlar, cehenneme doğru ilerledikleri için *samana*nın onlar için bazı kırıcı sözleri vardı. Örneğin; eğer dışarıdaki dünyadan birisinin arabasına çarptıysalar, bunun için endişelenmezlerdi. Sanki gerçeği uygulayanlar, sadece onlardı ve herkesi küçümsüyorlardı. Onlar, kurtuluşa ulaşmak için çabalamakla çok meşguldüler. Yani birinin arabasına bir çentik koysalar bile ne olmuş? Bunun biraz fazla olduğunu düşünüyordum. Dışarıdaki insanlar hakkında ne hissederlerse hissetsinler; onlarla dalga geçmeye, onlardan bu kadar nefret etmeye gerek yoktu. Eminim dış dünyada nefret ettiğim şeylerden oluşan kendi listem vardı ama bunu

görünce, "Yeter" diye düşündüm. Artık daha önce nefret etmeye alıştığım şeylerden nefret etmiyordum.

MURAKAMİ: *Bu ilginç. Genellikle insanlar kültlere katıldığı zaman bu eğilimlerin daha da kötüye gitmesini beklersiniz, ancak sizin durumunuzda onları bir kenara bırakmayı başarmışsınız.*

Belki orta yönetim kademesindeki zorlu deneyimlerimin bununla bir ilgisi vardı. (güler) Animasyon Bölümü, 1994 yılında kapatıldı. İşçilerin çoğu bir konferans odasına çağrıldı ve Bilim Bölümü'ne geçmeleri söylendi. İsmi daha sonra Bilim ve Teknoloji Bakanlığı olarak değiştirildi. Bazı kaynakçılara ihtiyaçları vardı ve Animasyon Bölümü'ndeki insanların elleri ile iyi iş yapacağını varsaydılar. Dilim tutulmuştu. Animasyon ile kaynağı nasıl karşılaştırabilirsiniz?

Bilim Bölümü'ne katılmadan önce casus olup olmadığımızı görmek için hepimizi araştırdılar. Şöyle düşündüğümü hatırlıyorum: "Eğer Asahara Shoko doğaüstü güçlere sahipse, neden onları casusları ayıklamak için kullanamıyor?" Animasyon Bölümü üyelerinin çoğu Kaynak Bölümü'ne transfer edildi ve Kamikuishiki'ye gönderildi. Satyam 9'da depolama tankları ve harç makineleri yapıyorlardı. Kaynakla ilgili hiçbir şey bilmiyorduk, bu yüzden asistan olarak atandık. Üretimi hızlandırmak için emir gelmişti, bu yüzden elimizden gelenin en iyisini yapıyorduk ama aslında yavaşladı. Asahara, her şeyin Mayıs 1994'e kadar bitirilmesi emrini verdi. Bunlar dev tanklardı, devasa iki tonluk canavarlardı. Metal plakaları büker, silindir şeklinde şekillendirir, ek yerlerine kaynak yapar ve bunun üzerine önceden hazırlanmış panelleri takarak kaynak yapardık.

İş, zordu- günde on altı saate kadar. Bitmiştik ve bazen yeterince yiyecek verilmiyordu. Bir defasında iki gün boyunca yemek yemedik. Herkes şikâyet ediyordu. Bazı kişiler, aletleri düşürüyordu. Bu tür işlere alışık değildim; yaralandım, yandım, yüzüm karardı, gözlüklerim parçalandı. Ama kimse kaçmadı. Kendi kendime, "Bunların hepsi aydınlanma uğruna" dedim.

…

Usta olduktan sonra Satyam 7'ye erişim izni verilen birkaç seçkin kişiden birisiydim. Güvenlik ekibi, onu sıkı bir şekilde koruyordu. İçeride Satyam 9'da monte

ettiğimiz tüm depolama tankları vardı. Bir kimya fabrikasına benziyordu ve açıklayamadığım tuhaf bir his vardı, baskıcı bir atmosfer. Orada ne üretecekleri hakkında hiçbir fikrim yoktu. Tavan, üç katlı bir bina kadar yüksekti ve bu devasa tanklar, sıra sıra dizilmişti. Koku, tarif edilemezdi. Sanki her türden endüstriyel güçte deterjanlar karıştırılmış gibiydi. Ve tuhaf bir ışık vardı. Metal tamamen paslanmıştı ve zemin ıslaktı. Havada tuhaf, beyazımsı bir sis asılıydı. Orada çalışan herkes hastalandı. Hepsi sendeleyerek yürüyordu ve ilk başta uykulu olduklarını düşündüm. Aslında vücutlarını etkiliyordu.

Neler olup bittiğinden emin değildim. Ama Aum'un buna büyük miktarda para yatırdığını ve her ne ise ileri teknolojiyi temsil ettiğini gördüm. Aydınlanmayı tek bir hamlede ileriye taşıyıp taşımayacağını merak ettim. Yalnızca sınırlı sayıda insanın bunu görmesine izin verilmişti ve seçilmişlerden biri olduğum için bir tür ayrıcalık hissettim. Yine de tüm bunların neyle ilgili olduğunu merak ediyordum. Silah gibi görünmüyordu. Yanlış hatırlamıyorsam 1994 yılı sonbaharında, bir kaza oldu. Beyazımsı duman -kuru buz gibi- arkamızdan geldiğinde 7 numaralı Satyam'ın üçüncü katında dinleniyordum. Yanımdaki adam, kaçsak iyi olur dedi. Ondan sadece biraz koklamak beni kör etti ve boğazıma delici bir ağrı verdi. Keskin, asidik bir kokusu vardı. "Burada kalırsam, öleceğim" diye düşündüm. Satyam 7, tehlikeli bir yerdi.

1 Ocak 1995'te, Satyam 7'nin iç taraflarını gizleme emri geldi. Gizlemek için "Tüm ekipmanı Tanrı Şiva'nın yüzü gibi yapın" dendi. Sanat çalışması sorumluluğu bana verildi. Gecenin yarısında devasa strafor levhalar teslim edildi ve onları, tesisin insanların görmesini istemediğimiz kısımlarının üzerine yapıştırdık.

…

Gaz saldırısının olduğu gün Kaynak Bölümü'nden uzaktaydım. Seiryu Shoja'daki Bilim ve Teknoloji Bakanlığı'ndaki iki numaralı adam olan Kazumi Watanabe'ye yardım ediyordum. Tokyo metrosuna sarin gazı ile saldırıldığını duydum ama bunun Aum'un işi olduğunu hiç düşünmemiştim. O zamana kadar öğrendiğim kadarıyla; masonlar, ABD ya da başka bir grup tarafından bir saldırı olması durumunda Aum'un savaşmak için silah kullanabileceğine inanıyordum. Ancak Aum'un ayrım gözetmeksizin öldürmeye karışacağını asla düşünmemiştim. Demek istediğim, bu düpedüz terörizm olurdu.

…

MURAKAMİ: *Yaklaşık altı yıldır Aum içerisindeydin. Bu zamanı boşa harcadığını düşündün mü hiç?*

Hayır, boşa gittiğini düşünmüyorum. Birçok insanla tanıştım ve bazı zor zamanlar paylaştım. Benim için güzel bir anı. İnsanın sahip olduğu zayıflıklarla yüzleşebildim ve sanırım olgunlaştım. Bunun tatmin edici olduğunu söylemek garip gelebilir ama bir macera duygusu vardı. Ertesi günün ne getireceğini bilmiyorduk. Yapmam gereken büyük bir görev verildiğinde, enerjimi ona odaklayabildiğim ve onu tamamlayabildiğim için kendimi mutlu hissediyordum. Artık psikolojik olarak daha rahat hissediyorum. Elbette sıradan insanların yaşadığı, aşktan hayal kırıklığına uğramak gibi sorunlarım var. O kadar kolay olmayan kısımlar var. Ama hayat bu. Artık sıradan insanlar gibi yaşadığımı hissediyorum.

Bu duygusal dengeye ulaşmam uzun zaman aldı; yaklaşık iki yıl. Aum'dan ayrıldıktan sonra tamamen uyuşuk haldeydim. Aum içerisindeyken, "gerçeğin uygulayıcısı" olduğumu bilmekten gelen ve kendimi sınırlara kadar zorlamamı sağlayan bir güce sahiptim. Şimdi ise bir şey yapmak istediğimde kendi güçlerimi kullanmalıyım. Aum'dan ayrıldıktan sonra bu beni oldukça sert bir şekilde vurdu ve depresyona yol açtı. Kolay bir geçiş olmadı.

EK 3

TEZDE BAHSEDİLEN BAZI KONULAR İLE İLGİLİ GÖRSELLER

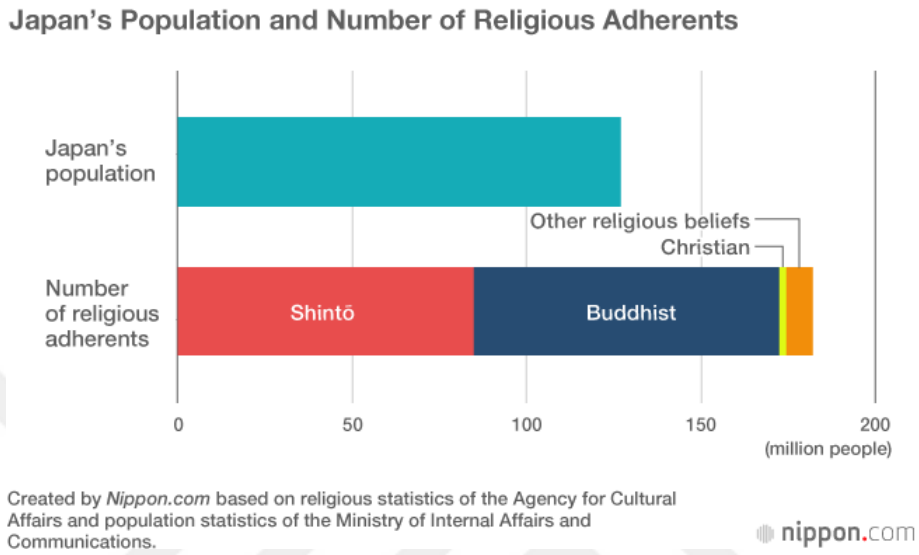

Resim 1: 2016 yılında yapılan bir araştırmaya göre Japon nüfusu ve herhangi bir dine üye olanların sayısı

Kaynak: https://www.nippon.com/en/features/h00226/ (01.12.2020)

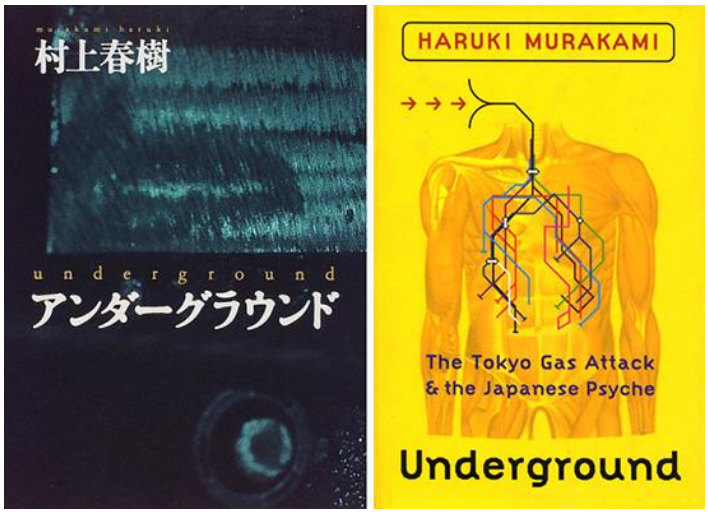

Resim 2: Japon yazar Haruki Murakami tarafından Tokyo sarin gazı saldırısı mağdurları ve bazı Aum üyeleri ile yapılan röportajlardan oluşan çalışma

Kaynak: https://www.leelenghuat.com/underground-2000-by-haruki-murakami/ (20.11.2020)

Resim 3: Aum Shinrikyo hareketi lideri Asahara Shoko

Kaynak: https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/daughter-of-japan-sarin-attack-cult-guru-shoko-asahara-to-get-his-ashes (17.11.2020)

Resim 4: PSI adı verilen başlığı takan bir Aum Shinrikyo üyesi

Kaynak: https://www.bbc.com/news/world-asia-35975069 (25.11.2020)

Kaynak: https://ekizo.mandarake.co.jp/auction/item/itemInfoEn.html?index=627672 (17.11.2020)

Kaynak:https://order.mandarake.co.jp/order/detailPage/item?itemCode=1099700094&lang=zh (25.11.2020)

Resim 5-6: Aum Shinrikyo hareketi tarafından çıkarılan dergiler

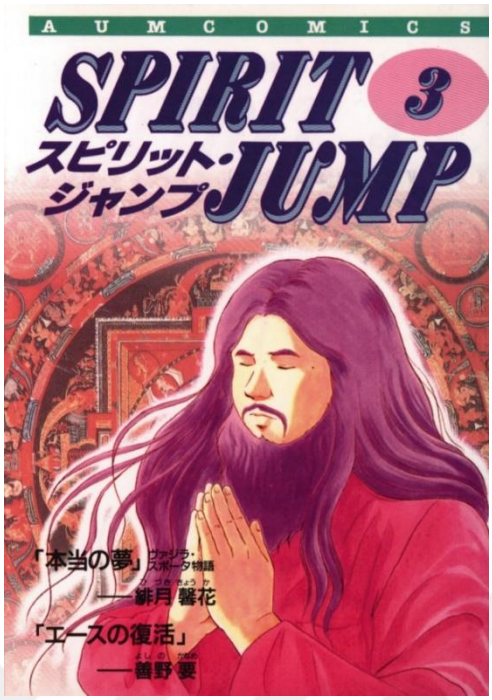

Resim 7: Aum Shinrikyo tarafından basılan Spirit Jump isimli manga (çizgi roman)

Kaynak: https://k.mandarake.co.jp/auction/item/itemInfoEn.html?index=627600 (25.11.2020)

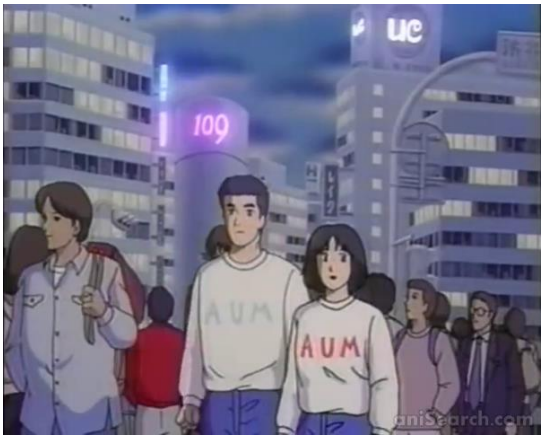

Resim 8-9: Aum Shinrikyo tarafından hazırlanan Chouetsu Sekai isimli animeden bazı sahneler

Kaynak:https://www.anisearch.co.uk/anime/14455,chouetsu-sekai (23.11.2020)

BİBLİYOGRAFYA

Ashkenazi, Michael. *Japon Mitolojisi*. Özlem Özarpacı (çev.). İstanbul: Say Yayınları, 2018.

Baffelli, Erica. "Aum Shinrikyo". Lukas Pokorny ve Franz Winter (Ed.). *Handbook of East Asian New Religious Movements* içinde. Leiden&Boston: Brill, s. 193-211.

_____ "Hikari no Wa: A New Religion Recovering From Disater". *Japanese Journal of Religious Studies***.** Vol.39, No.1, 2012**,** s. 29-49.

_____ *Media and New Religions in Japan*, New York: Routledge, 2016.

_____ "Contested Positioning: "New Religions" and Secular Spheres". *Japan Review*, No.30, 2017, s.129-152.

Baffelli, Erica ve Reader, Ian. "Impact and Ramifications: The Aftermath of the Aum Affair in the Japanese Religious Context". *Japanese Journal of Religious Studies***.** Vol.39, No.1, 2012, s.1-28.

Baloğlu, Adnan Bülent. "Yeni Dini Hareketler ve Şiddet". Süleyman Turan ve Faruk Sancar (Ed.). *Nedenleri ve Niçinleriyle Yeni Dini Hareketler* içinde. İstanbul: Okur Akademi, 2018, s.321-333.

Battal, Emine. "Yeni Dini Hareketler ve Şiddet", *Doktora Tezi*. Recep Tayip Erdoğan Üniversitesi SBE, 2017.

_____ "Aum Shinrikyo". Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.). *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde. İstanbul: Okur Akademi, 2020, s. 77-80.

Demirci, Kürşat. "Şintoizm". *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.39, İstanbul: TDV, 2010.

_____ "Bir Din Olarak Şintoizm'in Gelişim Süreci". *Dinler Tarihi Araştırmaları Sempozyumu II* içinde. Ankara: Dinler Tarihi Derneği, 2000, s. 319-325.

Dinler, Enbiye Mahbube. “Yeni Bir Japon Dini Hareketi: Oomoto”. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, 2019.

Doğrul, Mürsel. “Japonya’nın Terörle Mücadele Politikası”. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Necmettin Erbakan Üniversitesi SBE, 2017.

Dolce, Lucia. “The Practice of Religion in Japan: An Exploration of the State of the Field”. James Babb (Ed.). *The Sage Handbook of Modern Japanese Studies* içinde. London: SAGE, 2015, s. 33-62.

Dorman, Benjamin. *Celebrity Gods: New Religions, Media and Authority in Occupied Japan*. Honolulu: University of Hawai’i Press, 2012.

_____ “Scholarly Reactions to the Aum and Waco Incidents”. *Japanese Journal of Religious Studies.* Vol.39, No.1, 2012, s.153-177.

DuBois, Thomas David. “Religious Freedom in East Asia: Historical Norms and the Limits of Advocacy”. *Journal of Religious and Political Practice*. Vol.4, No.1, 2018, s.46-60.

Earhart, H. B. *Religion in the Japanese Experience.* 1. Basım, California: Dickenson Publishing Company, 1974.

Ellwood, R. *Introducing Japanese Religion***.** 2. Basım, New York&London: Routledge, 2016.

Flannery, Frances L. *Understanding Apocalyptic Terrorism*. London& New York: Routledge, 2016.

Gardner, Richard A. “Aum Shinrikyo and A Panic About Manga and Anime”. Mark W. MacWilliams (Ed.). *Japanese Visual Culture: Explorations in the World of Manga and Anime* içinde. Armonk, NY: M. E. Sharpe, 2008, s. 200-218.

_____ "Collective Memory, National Identity: Victims and Victimizers in Japan". Claire Hoertz Badaracco (Ed.). *Quoting God: How Media Shape Ideas about Religion and Culture* içinde. Texas, USA: Baylor University Press, 2005, s. 153-172.

Gündüz, Şinasi. *Din ve İnanç Sözlüğü*. 2. Basım, İstanbul: Vadi Yayınları, 2017.

Hall, John R. Philip D. Schuyler ve Sylvaine Trinh, *Apocalypse Observed: Religious Movements and Violence in North America, Europe and Japan.* London&New York: Routledge, 2000.

Hardacre, Helen. *Shinto A History*. 1. Basım, USA: Oxford, 2017.

http://english.aleph.to/ (19.09.2020)

http://hikarinowa.net/ (21.11.2020)

https://www.bbc.com/news/world-asia-35975069 (25.11.2020)

https://www.britannica.com/biography/Asahara-Shoko (20.09.2020)

https://www.britannica.com/topic/Kirishitan (16.10.2020)

http://www.chinabuddhismencyclopedia.com/en/index.php?title=Agama_sutras (18.12.2020)

https://ekizo.mandarake.co.jp/auction/item/itemInfoEn.html?index=627672 (17.11.2020)

https://www.harukimurakami.com/author (24.01.2021)

https://k.mandarake.co.jp/auction/item/itemInfoEn.html?index=627600 (25.11.2020)

https://www.leelenghuat.com/underground-2000-by-haruki-murakami/ (20.11.2020)

https://www.nippon.com/en/features/h00226/ (01.12.2020)

https://order.mandarake.co.jp/order/detailPage/item?itemCode=1099700094&lang=zh (25.11.2020)

Jones, Seth G. Ve Libicki, Martin C. *How Terrorist Groups End: Lessons for Countering Al Qa'ida*. Santa Monica, CA: RAND Corporation, 2008.

Josephson, Jason Ananda. *The Invention of Religion in Japan*. 1. Basım, Chicago&London: The University of Chicago Press, 2012.

Joyu, Fumihiro. "Outlook on the Aum-related Incidents", http://english.aleph.to/pr/01.html (15.10.2020)

Karabacak, Şeyma Nur. "Mükemmel Özgürlük Kilisesi". Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.). *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde. İstanbul: Okur Akademi, 2020, s.365-367.

Karataş, Hüsamettin. "Erken Dönem Japon Budizmi". *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.18, S.2, 2013, s.53-67.

Kisala, Robert. "Aum Alone in Japan: Religious Responses to the Aum Affair". *Nanzan Bulletin*, No.19, 1995, s.6-34.

_____ "Japanese Religions". Paul L. Swanson ve Clark Chilson (Ed.). *Nanzan Guide to Japanese Religions* içinde. USA: University of Hawai Press, 2006.

Kitagawa, Joseph M. ve Garl L. Ebersole, "Japanese Religions: An Overview". *Encyclopedia of Religion*. Vol.7, USA: Thomson Gale, 2015, s.4779-4794.

Kitagawa, Joseph M. *On Understanding Japanese Religion*. 1. Basım, New Jersey: Princeton University Press, 1987.

Kocalan, Elif Büşra. "Gedatsu-kai". Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.). *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde. İstanbul: Okur Akademi, 2020, s. 186-188.

_____ "Seiço No İe". Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.). *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde. İstanbul: Okur Akademi, 2020, s.465-467.

Lifton, Robert Jay. *Destroying the World to Save It: Aum Shinrikyo, Apocalyptic Violence and the New Global Terrorism.* New York: Metropolitan Books, 1999.

Maekawa, Michiko. "Syncretism in Japanese New Religions: The Case of Aum Shinrikyo and Aleph". *Jinbun kenkyū: Kanagawa daigaku jinbungakkaishi*. 154, 2004, s. 145-158.

Maraldo, John C. "The "Philosophy" in Japanese Buddhist Philosophy". Gereon Kopf (Ed.). *The Dao Companions to Chinese Philosophy* içinde. Netherlands: Springer, 2019, s.53-69.

Mateen, Arif. "New Religious Movements of Japan: An Overview of New Paradigm". *Journal of Humanities and Social Science,* Vol.21, No.4, 2016, s.91-96.

Matsuo, Kenji. *A History of Japanese Buddhism*, 1. Basım, UK: Global Oriental, 2007.

Metraux, Daniel A. "Religious Terrorism in Japan: The Fatal Appeal of Aum Shinrikyo". *Asian Survey*. Vol.35, No.12, 1995, s.1140–1154.

_____ "The Farce of the "Great Russian Salvation Tour:" The Legacy of Aum Shinrikyo in Mother Russia". Ronan Alves Pereira ve Hideaki Matsuoka (Ed.). *Japanese Religions in and beyond the Japanese Diaspora* içinde**.** Berkeley, California: Institute of East Asian Studies, University of California, 2007, s. 48-66.

McFarland, H. Neill. "The New Religions of Japan". *Japanese Journal of Religious Studies*. Vol.1, No.2, 1960, s.35-47.

McLaughlin, Levi. “Did Aum Change Everything? What Soka Gakkai Before, During, and After the Aum Shinrikyo Affair Tells Us About the Persistent “Otherness” of New Religions in Japan”. *Japanese Journal of Religious Studies*. Vol.39, No.1, 2012, s.51-75.

Murakami, Haruki. *Underground: The Tokyo Gas Attack and the Japanese Psyche***.** Alfred Birnbaum ve Philip Gabriel (çev.). New York: Vintage International, 2001.

Napier, Susan J. *Anime from Akira to Princess Mononoke: Experiencing Contemporary Japanese Animation*. New York: Palgrave Macmillian, 2001.

Nostradamus. *The Complete Prophecies of Nostradamus*. Henry C. Roberts (çev.). New York: Nostradamus Co., 1982.

Reader, Ian. “Aum Shinrikyo”. Richard A. Landes (Ed.). *Encyclopedia of Millennialism and Millennial Movements* içinde. London& New York: Routledge, 2000, s.73-78.

_____ “The Rise of a Japanese New New Religion: Themes in the Development of Agonshu”. *Japanese Journal of Religious Studies*. Vol.15, No.4, 1988, s. 235-261.

_____ *A Poisonous Cocktail? Aum Shinrikyo’s Path to Violence.* Denmark: NIAS Press, 1996.

_____ *Religion in Contemporary Japan*. London: Macmillan Press, 1991.

_____ *Religious Violence in Contemporary Japan: The Case of Aum Shinrikyo*. Honolulu: University of Hawai’i Press, 2000.

_____ "Dramatic Confrontations: Aum Shinrikyo against the World". David G. Bromley ve J. Gordon Melton (Ed.). *Cults, Religion and Violence* içinde. UK: Cambridge University Press, 2004, s.189-209.

_____ "Aum Shinrikyo", 2013, https://wrldrels.org/2016/10/08/aum-shinrikyo/ (02.12.2020).

_____ "Japanese New Religions: An Overview", World Religions and Spirituality Project,http://www.wrs.vcu.edu/SPECIAL%20PROJECTS/JAPANESE%20NEW%20RELIGIONS/Japenese%20New%20Religions.W RSP.pdf. (02.12.2020).

Repp, Martin. "Aum Shinrikyo and the Aum Incident: A Critical Introduction". James R. Lewis ve Jesper Aa. Petersen (Ed.). *Controversial New Religions* içinde. UK: Oxford 2014, s.154-185.

Reynolds, Frank E. ve Hallisey, Charles. "Buddhism: An Overview". Lindsay Jones (Ed.). *Encyclopedia of Religion.* USA: Thomson Gale, Vol.2, 2005.

Schodt, Frederick L. *Manga! Manga! The World of Japanese Comics*. Tokyo: Kodansha, 1983.

Seeger, Elizabeth. *Eastern Religions*. 1. Basım, New York: Thomas Y. Crowell Company, 1973.

Shoko, Asahara. *Supreme Initiation***.** Jaya Prasad Nepal ve Yoshitaka Aoki (çev.). New York: AUM USA, 1988.

Shunzo, Sakamaki. "Shinto: Japanese Ethnocentrism". Charles A. Moore (Ed.). *The Japanese Mind: Essentials of Japanese Philosophy and Culture* içinde. Tokyo: Charles E. Tuttle Company, 1982, s. 25-32.

Susumu, Shimazono. “In the Wake of Aum: The Formation and Transformation of a Universe of Belief”. *Japanese Journal of Religious Studies***.** Vol.22, No.3-4, 1995, s. 282-415.

Suzuki, D. T. *Zen Budizm: D. T. Suzuki’den Seçme Yazılar*. İlhan Güngören (çev.). İstanbul: Yol Yayınları, 1997.

_____ *Satori: Zen’le Yaşamak*, İstanbul: Satori Yayınevi, 2019.

Şen, Aygün. *Kayıp Keşif Yolculuk: Japon Sineması, Manga ve Anime***.** İstanbul: Doğu Kitabevi, 2014.

Şenavcu, Halil İbrahim. “Dünden Bugüne Japon Budizmi: İnanç ve Uygulamaları”, *Doktora Tezi*. Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, 2015.

_____ “Japon Dini Bayramları”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Dokuz Eylül Üniversitesi SBE, 2006.

_____ “Japonya Dinleri”. Şinasi Gündüz (Ed.). *Dünya Dinleri* içinde. İstanbul: MilelNihal Yayınları, 2019, s.262-281.

_____ “Rissho Kosei-Kai”. Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.). *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde. İstanbul: Okur Akademi, 2020, s.432-436.

Taşpınar, İsmail. *Doğu Dinlerinde Hac İbadeti: Hinduizm ve Budizm*. İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2016.

Tekin, Dila Baran. “Tenrikyo”. Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.). *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde. İstanbul: Okur Akademi, 2020, s.535-539.

Thomas, Jolyon Baraka. *Drawing on Tradition: Manga, Anime and Religion in Contemporary Japan.* USA: University of Hawai’i Press, 2012.

Thompson, Henry O. *World Religions in War and Peace*. 1. Basım, Jefferson, N.C: McFarland, 1988.

Toshio, Kuroda. "Shinto in the History of Japanese Religion". *The Journal of Japanese Studies***.** Vol.7, No.1, 1981, s.1-21.

Turan, Süleyman. "Tanrısal Işık Birliği". Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.). *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde. İstanbul: Okur Akademi, 2020, s.525-527.

_____ "Hikari no Wa". Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.). *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde. İstanbul: Okur Akademi, 2020, s.234-235.

_____ "Reiyukai". Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.). *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde. İstanbul: Okur Akademi, 2020, s.431-432.

Tümer, Günay. "Budizm". *TDV İslam Ansiklopedisi*. C.6, İstanbul: TDV, 1992.

Uzun, Sema Nur. "Soka Gakkai". Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.). *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde. İstanbul: Okur Akademi, 2020, s.490-493.

Üstek, Merve. "Agonshu". Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.). *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde. İstanbul: Okur Akademi, 2020, s.44-46.

Yetim, Merve. "Kofuku no Kagaku". Süleyman Turan ve Emine Battal (Ed.). *Yeni Dini Hareketler Ansiklopedisi* içinde. İstanbul: Okur Akademi, 2020, s.297-299.

Yitik, Ali İhsan. *Doğu Dinleri*. Ankara: İSAM Yayınları, 2017.

Yoshida, Kazuhiko. "Revisioning Religion in Ancient Japan". *Japanese Journal of Religious Studies.* Vol.30, No.1-2, 2003, s.1-26.

Walsh, James. "Shoko Asahara: The Making of A Messiah". *Time Magazine*. Vol.145, No.14, 1995, http://content.time.com/time/magazine/0,9263,7601950424,00.html (22.01.2021)

Watanabe, Manabu. “Aum Shinrikyo”, *Encyclopedia of Religion*, Vol.2, USA: Thomson Gale, 2005.

_____ “Religion and Violence in Japan Today: A Chronological and Doctrinal Analysis of Aum Shinrikyo”. *Terrorism and Political Violence*. Vol.10, No.4, 1998, s.80-100.

_____ “Aum Shinrikyo and Its Use of the Media”. *Bulletin of the Nanzan Institute for Religion and Culture***.** Vol.29, 2005, s.42-53.

_____ “Reactions to the Aum Affair: The Rise of the “Anti-cult” Movement in Japan”. *Nanzan Bulletin*. No.21, 1997, s.32-48.

_____ “Salvation and Violence in Japanese Buddhism: The Case of Aum Shinrikyō”. Gereon Kopf (Ed.). *The Dao Companions to Chinese Philosophy* içinde. Netherlands: Springer, 2019, s.287-304.

Wessinger, Catherine. *How the Millennium Comes Violently: From Jonestown to Heaven’s Gate.* New York: Seven Bridges Press, 2000.

Wilkinson, Gregory E. “The Next Aum: Religious Violence and New Religious Movements in Twenty-First Century Japan”. *Doktora Tezi*. The Graduate College of The University of Iowa, 2009.

Winter, Franz. “Japanese New Religious Movements: Introduction”. Lukas Pokorny ve Franz Winter (Ed.). *Handbook of East Asian New Religious Movements* içinde. Leiden&Boston: Brill, 2018, s.17-33.